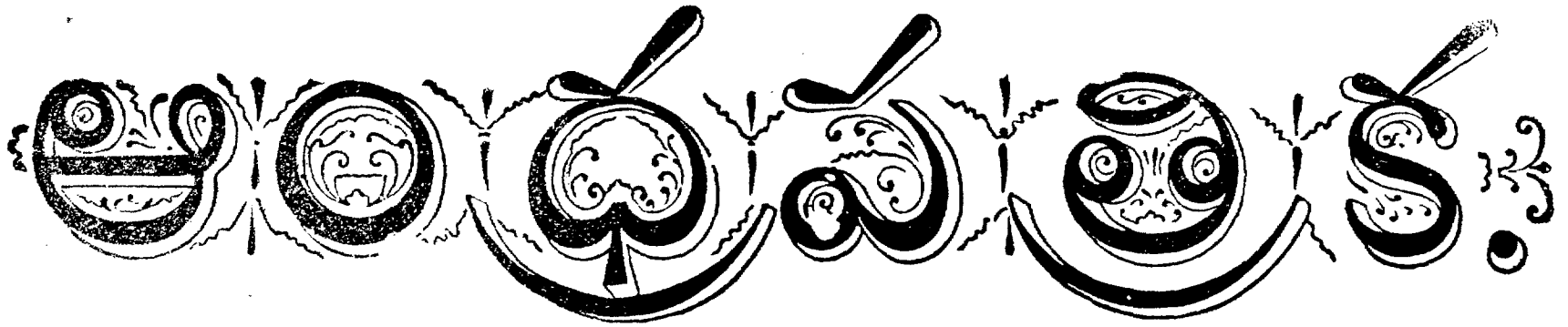

Registered No. M. 1118.

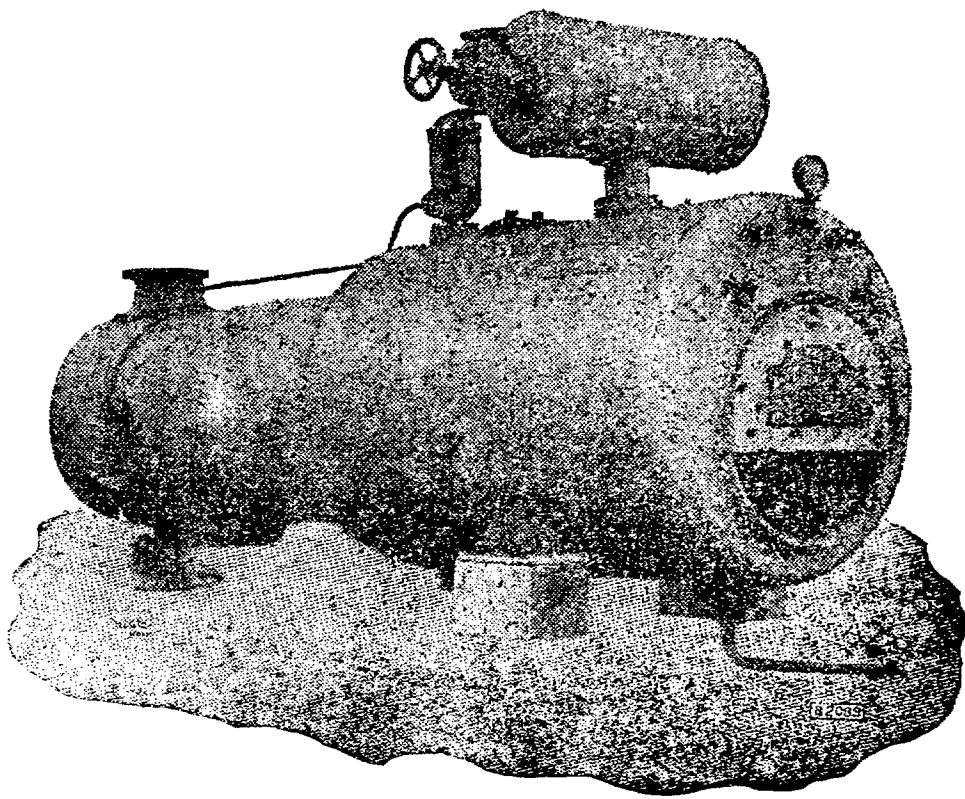
Post Box No. 212.

Telephone No. 244.

ప్రతిదినము ప్రకటింపబడును.

Vol. 8. } ఐదవ వత్సరము 1921 వ సం॥ నవంబరు నెల 21 తేది సోమవారము } No. 191.
సంపుటము. ౮ } చిరస్థితి నామ సంవత్సర శాస్త్రీక మాస శుక్ల పక్షి ౬. } సందిక. ౧౯౧

యిది మార్వల్ "బ్రిటానియా" బాయిలరు

పెద్దదుంపలు బాగుగా రగులునట్లు పురమాషిగా
తయారుచేయబడినది

ప్రస్తుతము మావద్ద తయారుగానున్న 25 ఎన్.ఎస్.ఎస్.
పి గల "బ్రిటానియా" బాయిలరు తక్కువ ధరకు యిచ్చెదము.
మార్వల్ సన్సు అండ్ కం., (ఇండియా) లిమిటెడ్,
[బ్రాంచ్:— బెజవాడ, తంజావూరు. 9 సెకెండులైను బీచి, మద్రాసు.

అమృతాంజనము
తలనొప్పులకు శ్రమిద్ధికి నడి.
ఇతర ఏవిధమైన నొప్పులను కూడ
మా అమృతాంజనమును వాడి
సంతోషమును పొందుదును.
నులభ్య నెల 0-10-0 అంగుళము

మోహనీలైలము
పీచా 1-1 0-12-0

తామరలైలము
కచ్చి 1-1 0-6-0

పండ్ల పొడి
కచ్చి 1-1 0-2-0

అమృతాంజనం షిరో,
బాంబాయి - మద్రాసు.

ఓటోమోటో

283

మీరు బయటపడేందు కచ్చి నెలకొనగాక చాలా దరికయ్యెను పనులుగానైనను పెండ్లియై నిండును
యెందులకొనెను ఈ అల్లెరుకు యెవరొగించిన మంచి రోజులుకొనుటకు వాడకు యిచ్చి చుకను
అంబు చుకనుకానక కాంతి నిచ్చును.

రోబినియా లైలము

వేదవికాలములో ఉపయోగించుకూ కచ్చి నెలకొనక చుకను సొందరకొనుట యిచ్చును.
అనేక స్త్రీలు ఉపయోగించుచున్నాడు. ప్రపంచమున ఈ రెండును ప్రతి కుటుంబములోన అవశ్యము.
ఎల్లవోల్లను విక్రయించబడును.

ఓటోమోటో ధర బుద్ధి 1-1 రూ 2, 1, 0-12-0, 0 ౬.

రోబినియా లైలముధర బుద్ధి 1-1 రూ 1-0-0

Shyam & Co, 6, Bander st, Madras. పియూం కంపెనీ, 6 బందరుబీచి మద్రాసు

అరోగ్యములకు గాను

మీరు—

289

తక్షణమే

క్రాసిక కరము ఇచ్చుట కూడక అనేకమైన ఇచ్చుట కూడ
ఒక ప్రతి "కామశాస్త్రము" కంటెదము.

త్యరకము!

వైద్యశాస్త్ర మణిశంకర్ సోమిందజ్జి,
అరెకడ్యూయోనాకొయనా, 24, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

రైతనరహితము!

బొంబాయి స్వదేశీ స్టోర్సు

స్వదేశీనరహితము!!

నెం. 40, 41, 42, రత్నబజారురోడ్డు, బార్లికాను, మద్రాసు.

నీరలు, రవితులు, రంగులు, కంబళ్లు, రత్నకంబళ్లు, పరుపులు, తలగడలు, గిట్టలు, నూలు, ఉన్ని మొదలగు పాత్రులు, చిత్రాదలు, త్రేలగట్టు ఉయ్యలు, బొమ్మలు, పిత్తిరి బిళ్లకాళ్లు, ఇతర తివాటిలో నాటూ రకములు, కోటు, వాచమర్లు, మొదలగు మాదిరిలు, స్త్రీలు ట్రంకులు, ఇనక ట్రంకులు, ఆఫీసు కుప్పకా వస్త్ర రకములు, వైన వేసుకొను నవి మావద్ద ఆకక గించుకొను వైకము పెట్టల కాన్వాను కేసులు, బ్రీపుసంచులు అంగవస్త్రములు, ఫోవకులు మొదలగు వివిధవిధముల మొదలగు వివిధవిధమాదిరిలలో మా యొద్దగలవు. లగునది ఆ నేకమాదిరిలలో మా వద్ద మాదిరిలలో ఉన్నవి. తాటియొక్క వివరములు తెలుపుటకు నివటించు చాలను. సిద్ధముగా స్టోరులో నున్నవి.

సకల జనుల సౌకర్యము, వారియొక్క లాభమును యోచించి ఈ నూతన బ్రాంఛిని తెలుపియున్నాము.

బెంగళూరు, కంచి, కాకి, మధుర, నేలం, మలబారు, అహమదాబాదు, బొంబాయి, కలకత్తా, పునా, కరాచి మొదలగు స్థలములనుండియు, మరియు హిందూ దేశమునం దుండు ఇంకను మరికొన్ని ఇతరస్థలములనుండియు వారి వారి అంత గురు తగిలెట్లు వుపయోగించునట్లు పెండ్లి మొదలైన ప్రయోజనముల న్ను వుపయోగించున తగిన గురిగ పట్టు నూలు జవిలీ రకములను రప్పించి, స్టాకు చేసేయున్నాము. ధరన్న సరసముగా వేయవచ్చును.

ఏకమూలికా ప్రయోగమునట్లు - పర్వరోగములకును
వైద్యుల సహాయము లేకనే ఆరోగ్య మొనగడి
“దేవామృత రసము” (3.1)

ఇయ్యది సిద్ధులచే నుపదేశించబడి నామూలికలచేత నూతనముగ తయారుచేసి వేసవేలుగా విక్రయగుచున్నది. ఏవిధ మైన పక్షములేక మనుష్యులకు వచ్చెను సకలరోగములను బాగుచేసి ఆ నేకయోగ్యతాప్రతికలను బడసియున్నది. ఉపయోగించెడి విధానమును బుడ్డి వెంట పంపబడును. అర అవుణును బుడ్డి గికి రు. 2. కాలు అవుణునుబుడ్డి రు. 1 మాత్రమే. వి. పి. చార్జి ప్రత్యేకము. నలయు వారలు

దేవామృతరసము కంపెనీ,
(ప్రాప్త్రేటరు: ములుకుట్ల నరసింహావధానులు గారు, కరూరు, ఎస్. వి. ఆర్. తిరుదివాళ్ళ జిల్లా.

తాళిసాదిచూర్ణము

(కార్షధరసంహిత)

తాళిసాదిచూర్ణము క్యానోకేములకు బలమిచ్చును.
దగ్గు ఎర్రూపిరి రోగమును బోగొట్టును.
తాళిసాదిచూర్ణము దగ్గులో కూడిన జ్వరమును, వాంతులను, అతిసారమును బోగొట్టును.
తాళిసాదిచూర్ణము క్షీయరోగములో మిక్కిలి యుపయోగకరము.
తాళిసాదిచూర్ణము స్త్రీహము, గ్రహణిరోగము, పాండురోగములను బోగొట్టును.
తాళిసాదిచూర్ణము చిన్న పిల్లలకు తిరుచుకప్పు జలుబుల దగ్గుల బోగొట్టును.
తాళిసాదిచూర్ణము గర్భిణీస్త్రీలకు వచ్చు అరుచిని, వాంతులను బోగొట్టును.
తాళిసాదిచూర్ణము గొంతుక రాచుకొనిపోవుట, స్వల్పరహితుల మొదలగు గొంతుచుంబంధమైన వ్యాధులయందు మిక్కిలి యుపయోగించునది.
వైద్యులకు ప్రత్యేకమైన ధరలు. (పోవు)

చూర్ణము	10 రు	1-8-0
పేట్టెట్లు	50-కి	0-8-0

మేకదొంగు డైరెక్టరు
డాక్టరు ఆనెంబు లక్ష్మీవతి బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.
ఆంధ్ర ఆయుర్వేదఫార్మసీ, లిమిటెడ్,
హుస్సేనరోడ్, మూంబాయిరోడ్, మదరాసు.
క్యాటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.

1921 సం॥ స్వదేశీ క్యాలెండరు

మహాత్మా గాంధీ, లేక లో॥ లకు

పటములు అందులో కలవు. కొడి క్యాలెండరులు మాత్రమే ముద్రింపబడుచున్నది గాన అడ్డగులు 2 అణాలు పంపి, ముందుగ రిజిస్టరు చేసుకోవలెను.

వెల వ్యాకింగు పోస్టేజి సహా 12 అణాలు,
మేకరకం కస్తూరి, గోరోజనం, కుంకుమ పువ్వు, కచ్చకర్పూం ధర సహాయముగ దొరకును తంకిలిలాసం - క్రిమ్ రాజ్ అండు కో, కోలాకూర్ 256, చెనా బార్ రోడ్, మదరాసు.

నిష్ఠముగ తయారుచేయబడిన శాస్త్రీయ బొమ్మలు.
ఆంధ్ర ఆయుర్వేద ఫార్మసీలో దొరకును, తెలుగు భాషయందు గాని, ఇంగ్లీషు భాషయందు గాని క్యాటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.
మేనేజర్, ఆంధ్ర ఆయుర్వేద ఫార్మసీ, 15, హుస్సేన రోడ్, మూంబాయిరోడ్ - మదరాసు.

తామర తయిలు

తామర; తీట్; పేనుగ గడ్డి; దురగ; ఉంగరములకంటి యట్లు; రసాయన; ఇందుక యాడిపోవుట మొదలగు ఇతరరోగములను వాడగలము చేయగలము. వెల 6 అణాలు.
అమృతాంజనము డిపో, బొంబాయి లేక మద్రాసు

కామినియా ఆయుర్వేద (రిజిస్టరు)

తల వెండ్రుకలకు నూతన సౌందర్యమును కలిగించి బానిసి బాగుగా పెంచుటకు తగిన శక్తితో తయారుచేయబడు కలవు. చుండును బోగొట్టును. కిలోదములకు కట్టు కంటి మెర్రిదము నిచ్చును. మెదలినకు చాలచల్లదనమును కలిగించును. పసి మెండ గుంటలను కండ్లకు కలగు మాలిష్యమును బోగొట్టి నూతన కాంతిని కలిగించును.

కామినియా ఆయుర్వేద తయారు అన్నిటిలోను శ్రేష్ఠమైనది. శ్రీలవకు పురుషులకును, పేట్టునుండికి పురుషావకారము మొనరింపినది.

చేడు పసి నువ్వయోగించిచూడును.

తెల ఒకబుడ్డి 1.0-0 వి. పి. చూర్ణ 0.5-0 అణాలు.
చూడుబుడ్డు 2-10-0 వి. పి. చూర్ణ 0-12-0 అణాలు.
సోల్ ఏజెంట్లు. వి. పి. చుణ్ణియార్త కమిషను రు. 0.2-0 ప్రత్యేకము.
ఆంగ్లంయిండియను డ్రగ్ అండు కెరుకలు కంపెనీ.
155 బాహ్యమనీడు, బొంబాయి.

D 126 W 100.

గుంటూరుజిల్లా సంఘము

ముఖ్యతీర్మానములు.

జిల్లాసంఘాధ్యక్షుని లైన శ్రీయుత పున్నవలక్ష్మీశారా యణగారి స్థానే శ్రీయుత అంచె శివయ్యగారిని అధ్యక్షుడుగా నుండుటకు తీర్మానించడ మైనది.

శ్రీయుత దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి స్థానే కాగ్య నిర్వాహకవర్గముతో శ్రీయుత శరణు రామస్వామి చౌదరిగా రిని యేర్పాటుచేయుటకు తీర్మానించడమైనది.

ప్రాతగుంటూరు జిల్లాసంఘముయొక్క ఆస్తినిన్ని రికార్డున్న యీసంఘమువారు స్వాధీనపరచుకొనుటకు తీర్మానించుచున్నారు.

గుంటూరులో జరుగబోవు అస్పత్యత నివారకసభవారికి జిల్లాకాంగ్రెసు సంఘమువారు 300- మానువందలరూపాయలు విరాళముగా తోసంగుటకు తీర్మానించడమైనది.

జాతీయ విద్యాలయములకు ధనమును గ్రాంటుముల మును జిల్లాసంఘమువారు రిచ్చుచున్నారు. కనుక విద్యార్థులు సభ్యాపకులుగానున్న వారు బాలకుల బోధచేయు విద్యాపద్ధతులనుగురించి తిప్పింపున తెప్పించుటకు యీసంఘమువారు తీర్మానించుచున్నారు.

మనజిల్లాలో పనిచేయుచున్న అందరు ప్రచారకులు ప్రతి పంచవస్త్రెలో ప్రచారము చేయుచు ప్రజలను అస్పత్యత పికాచమునుండి తొలగించుటకు ప్రచారకులు ఉద్యోగించవలె నని తీర్మానించుచున్నారు.

ప్రీడరులను తమవస్త్రులను మానుకొనవలయుననియు విద్యార్థులను పాఠశాలలకు పోవలదనియు. కానవస్త్రులను తమవస్త్రుల త్యము వదలవలసినదనియు కాంగ్రెస్ వారు కాపించినను ఇంతవరకు కొద్దియెదియే ఆవిధముగా చేసియున్నందుకు మిక్కిలి చింతిల్లుచు వారెల్లరు వెంటనే మానుకోవలెననియు, మానుకొన్న న్యాయవాదులు తిరిగి సన్నదులను తిర్చు చేయకూడదనియు.

క్యాన్ తీర్మానసారము ప్రతికాఖిలోనుండు ఉద్యోగస్తులెల్లరు వెంటనే తమ ఉద్యోగములను మానుకోవలెననియు, వైవిధ్యముగా చేయనివారి భూములను ఎకరను జిరాంతి చేయకూడదనియు అట్టివారికి గృహములను అడ్డె యియ్యరాదనియు వారికి ఉద్యోగిత్వా గ్రామములకు వచ్చినప్పుడు ఏమాత్రము సహాయము చేయకూడదనియు తీర్మానించుచున్నారు.

చీరాల, కేపల్లె, పల్నాడు, సత్తెనపల్లి, వినుకొండ తాలూకాలలో జరుగుచున్న కానవోల్లంఘనమును కాంగ్రెసుపక్షమున నడుపుటకు ఆమోదించుటకును.

ఉద్యమప్రచారముతో వ్యక్తులవై ప్రయోగింపబడు కాసములను ఉల్లంఘించుటకు అనుమతి ఇచ్చుటకును.

గుంటూరునుండలములో, భూమిపన్ను ఆదాయపుపన్ను ఫల్లరి చెల్లించకుండుటకు అనుమతించుటకును.

ఆంధ్రదేశమందు వైపన్నులను చెల్లించకుండుటయ్యగ్యక్తులను కానవోల్లంఘనమును అత్యవసరము గావున అందులకామోదించుటకును.

సత్తెన పురా జ్యోటికి అవసరమైట్టియు ఉద్యమదేశములకు వ్యతిరేకముగానట్టియు ఉపన్యాసములుగాని చర్చలను గాని జరిపి అందుకై అసహాయవాదులు శిక్షింపవలెననియు అట్టి పుపన్యాసములను చర్చలను ఎల్లరు ఆచరించుటకు ఆమోదించుటకును, ఈసభవారు రాష్ట్రసంఘమునకు సిఫారసు చేయుచున్నారు.

నీతేంద్రియము - దీనిసంరక్షణ.

ఇది ముఖ్యతైలిని వనమరూపముగ నూతనముగ నేక విషయములతో రచింపబడినది. ప్రతివారును చదువవలసి. ఇందు మహాత్ము జన్మజనకము గూడ బొందుపరుపబడి యున్నది దీని వెల రు. 0.8-0 మాత్రము. 12 ప్రతు లొక్కసారి గొనవయ్యెడం రు. 8. పోస్టేజి నియమా కలసియున్నది.

క్రింద విలసమునకు వ్రాయుడు.

(887) ఇచటూరి వినా ముఖ్యతర్గ, కాకినాడ.

నేతేంద్రియము - దీనిసంరక్షణ.

ఇది యొక కొత్తపుస్తకము.
కన్నులున్న ప్రతివారికి అత్యవశ్యకము.
వెల పోస్టాగక రు. 0.4-0.

(8197) వల్లూరి పద్మనాభరాజు, కాకినాడ.

జూ బు లు

రైల్వే కష్టములు

చౌరూర సదరక మహాశాస్త్రీ రైల్వే ఏజెంటుగారి
పాత్రులువున మర్రాజు.

అయ్యో, కా ప్యామర్తమునలను ఇరయలు పడు కష్ట
ములకు చూచియు రైలుప్రయాణికుల కష్టముల మీద వికటిక
కించుచున్నాడు. ఇంటర్ మిడియేటు, హైదరాబాద్ ప్రయాణికుల
కష్టముల చెప్పి పేర్కొనలేదు. అదిగాక 7 గంటలకు 10 కిలో
పావులందు బయలుదేరుటకు ప్రయాణికులకు భోజనముపాపా
ములు లేవు. మధ్యనైవా భోజనములే యుటకు బండి మధ్యనైవ
ములలో కొన్ని నిమిషములన్న వాస్తవము అగును. కొన్నిచోట్ల
భోజనానికిగాని ఫలహారముగాని దిగిలే చిల్లరలేదని తన్నా
నూడ దమ్ము లాగాదా! ప్రవర్తనము చేయు అత్యంతవాస్త
వాలాన దమ్ము : వ్యంగ్యాదా అవుతుంది. అట్లానే నోకమాలు
నూదూతులలో చూచిరావ. కనక మీరు విచారింపి యాకస్ట్రు
లెక్కించి కొంచెము ప్రేమ మార్పుచేస్తారని నమ్ముచున్నాను.
నూదూతులలో యింక 15 నిమిషములు మెయిలు ఆగుటలు
చేయవలయును.

వి. వెంకటసుబ్బయ్య.

కొరకకాగ్యదర్శి కిమరుపు మర్చియున్న ఆశీసు
కరణా మర్త్యపునఃపిత్తి, మర్రాజు

ఆర్యవైశ్యమహాసభ: ఆధ్యక్షులు.

విశాఖపట్టణమున బహుశోభ మహాసభ కథ్యక్షులగు
సహాయకార్యకర్తలవారి యాదనలయ ను వియ వా. ధించుట
కుభిజాచకము. రైల్వేసంఘ మెప్పుడు స్వరాజ్యసిద్ధికి తమ
ప్రాణముల వైవ : ర్పించి శ్రీ కైంకార్యములకు యమగు
త్రులును సార్వకామమును సంపాదించుచో యప్పుడే భారత
తేజాభాగ్యులక్ష్యికి పన్నుతోరణములు కట్టెడు ననుట నిశ్చ
యము. ఆకాడే స్వరాజ్యులక్ష్యి బంధునిహాసము సద్ధించి
భారతీయులకు బంధుత్వోత్సవము లానగును.

ఇకను సువిదయమయి యిందుక చెప్పకలసివచ్చియు
లకు మీరు : ము క్షమించెదన నమ్ముచున్నాడను. రాజోవుసభ
కథ్యక్షులగు నియమింపబడుటకు నానామము చూచింపబడినది
మీయందుగల స్వరాజ్యాభిలాషయే యిట్టిమానవల కడవిచ్చిన
దని నమ్ముచున్నాడను. అయిన సద్ధిపరచి నే సుధుడను కాని
నాంధరిరాత్రి నాకు బోధించుచున్నది.

పాపరాజ్య యజ్ఞమునకు నామరీతును పాలిస్తున్న
శిష్టియజ్ఞమును పరిత్యాగియవలకును నేనెన్నడనేయని విన్న
వించుచున్నాడను. ఇదికరకు నాశేరును నూచించిన మహాశయ
లకు నా కృష్ణాభివృద్ధికివందనల : ర్పించుచున్నాడను.

ఇకను నానామమును చూచింపకుండునగాని మిమ్ముప్రార్థించు
చున్నాడను.

మొత్తముమీద మీరు మీనియమింపకర్తమును ముఖవి
బోధక సభను జయప్రదముగ జరిపి రైక్కుల మజోధ్యములను
లోకమున కెట్టింది స్వరాజ్యస్థాపనకు పాథమును రాజోవు
కాంతియే మగు కానవోల్లంఘన మను రియకాటునందు
ప్రాణముల సర్పింప సంకల్పించు రని పాప్తాంకదండప్రణామపు
శ్చరణలగు తమకు విన్నవించుచున్నాడను.

గోనుగుట్ల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

ఏదన్నప్రజల కష్టములు - యువరాజు రాక

పల్లికిలే బోర్డువారు తొడివ్విని గురించి యీ వెలలో
ప్రచురించిన పత్రములు చాలవలె యధార్థములే. గోదావరి
తల్లలోనిది ను, యేదన్నలో చేరియున్నదియు నగు యలవం
డివి: ను యేదన్నదివిజయ లగు పోలవరం, వోడవరము దీవిజుల
కంటె బహుశేవ దీవిజయయున్నది. దీవిజుల నందు ముహూ
రుతవందల గ్రామాదు లున్నది. మొత్తముమీద పది పదిహేను
వేల యకరముల భూమి పొగలచున్నది. పొగుడల యగు
భూమిలో నూటికి లోంబిపాళ్లు మెట్టపాగ. మిగత పాదగు
పల్లములను నెక్కువభాగము నన్నాధారముమీదనే యాధార
పడియుండుట కలన సంకీర్ణాగ నన్నెండు యోగ్యములువు
యందో నాభూములు దీక్కు లయి: ను పంటకాలము నాటికి
రన్నములేదే న్యాచలపంటల గ్రామములయందుఅరుదు. ఇందు
వికసంకు జనుల కొండలు, కొయలు, కల్కుకలై యున్నాడు.
కా రవాణావిధము లగుటచేతను భూములయిన పొకరికములు
గలదిగాక కాళ్లు, కుప్పలు, కొండలతో నిండియుండిన భూము
లగుటచే ఆ భూములలో నుండు కెట్లచేమను నరికి యేగొలిపి
నొందియో యాచెట్లచేమను నరికి కడుపు కల్కులెగరక

పొగుచేయడచే కాని వాకంజు వారు పడిన క్రమకు కలుగు
ఫలిములు లభించుటలేదు. కాలమంతయు కర్షణముగానుండి
తేకము కలెనలను భూరా సంకులు పండు కాలములయందే
యిచ్చుట పంట లయికారు ఏకములకంటె తెక్కురగ నుండవు.
ఏదికి కారణమేమన భూములు బహు నిస్సారములు గలవగు
టచేతను, సవప్రదేశములు గాగ మిట్లపల్లములు గలవగుటచే
కొండలమీద కర్మించు కర్మ మంతయు నేకభూముల గుండా
ప్రవహించిచేసిన మందమహాత్ములు నేకభూములలో సహకుడిచి
పెట్టకొని కాలములకు పోవుచుండుటచే పెట్టిన నేకభూములను
అన్యధావచ్చు చుండుటలేదు. సంకీర్ణకాల మంతయు ఏకో
యప్రజలు పండించు కంట లాగెల కాలమైన భూరిగా
తెనుటకు చాలవు. కల్పిం కాలములయందు వారలు ననముల
యం: నకు ఆకు, అలములతోడను. కందములపూర్వముతోడను,
కెట్లనుండి గీడుకొనిన కల్లుతోడను తమ కడుపుమంటను
కాత్రికనుచున్నాడు.

కేటికి కాలంకొందు సంకీర్ణములనుండి నానయ
వారు ఏకముల పంటలయిన లభించకపోవుటచే ప్రజల రెంకయో
గిడలము, కూడు, గుడ్డెము లేక మలములమును తమ లేవ
ముల వెట్లు కడపుకొనుచున్నావో నా సర్వకర్మకునే యెరుక.
అట్టి కేటికి నేదేకో సకాలములయందు దీప్రాంతముల వర్షించినను,
నేకభూమి చేరుటకు వారికి పకువులు తేనెయినను, వ్యవసాయ
పెట్టుబడులకు దెట్లలేకుండుకే కలనను తమ తమ భూములను
దీర్చుగానే యుంచిగాని నేకభూమి చేసికొనలేకపోయిరి. ఏ
కొందియిదిగా కొన్ని భూములను నేకభూమిచేయడ మన్న
తన: నకు నచ్చిన కలవులలో తమ లేవనోపాధులు గలములు
కష్టముగానున్నరే వారివారి గొడుగుగోడల నమ్ముకొని లేచిందిరి.
ఏక్కుకనుండి జలలు తమ దీక్కు భూములలో, రామచంద్రపుర
ము, పెద్దాతూరు, అమలాపు ను కల్లెరా వెట్లడి గ్రామాదుల
నుండి పకువులను మేపుకలై కూరికి తోలకొనివచ్చి కాటిని
మేపుకొనుచు యానమ్మ దమ్ముతో లేచింపుచున్నాడు. కలవు
మిక్కుటముగానుండు కాలములయందును వేగి కాలములయందు
వారికి త్రాగుటకొనని ఏక్కులేయను, తినుట కన్నములేయను
కాకు తమ కడుపుమంటను కాపుకొను చేరు తెరువులేక పకువు
అను కామకొని రివచుండుటకలన కా ప్రజల కడుద్రాకర్థ కప్పు
నంది కానిది.

పంటలులేని కాలములయందు వారి లేవనోపాధి వారివారి
గ్రామసరివార్డులయందు యంకు ఫలవృక్షములు అనగా చింతలు,
కుంకుట్లు, ముడిలులు, కరకలు మొదలుగాగల వారికి ఫలి: ము
లను యికారా పన్నున, గవర్న మెంటువారికి చెల్లించి, యా
ఫలితముల యంతయు కమ్మకొనుటకలన ఆరమ్మ కొందిపాటి
సామ్యంతో కలవు కాలములయందు దోకపుటలయిన యిన్ని గంజ
ఏక్కు దొంగటల కనకాకము లుండుచుండెడిది.

కాని యీ సంకీర్ణమేలాగో ప్రభుత్వమువారు వారి
నాచెట్ల ఫలితముల ననుభవించింపకుక ఫలవృక్షముల యెక్కువ
మొత్తములకు వేలములు వేయించియు, భూములకు యికా
రాల తీయించి కాస్తీపన్నులు కట్టుటచేత నా ప్రజలు పొందిన
సంక్షోభ మింతింతయిది తప్పు నందికాదు. వారి కృతార్థపర
జయలన్నవో వారు నివసించు గుడిపెలకు సాతికాకులకంటె
తెక్కువదనములేదు. నాకు త్రాగుటకు వారు పాశ్రెన్నియు
అనలకాకులు లైలే. కంట పామగ్రయిన కుండులు రప్ప చేరు
విభములగు పాశ్రెలు వారికి లేవు. చలి మిక్కుటముగా నుండు
శీతకాలములయందు వారలకు కట్టుకొనుటకు శీతకాశుకు
నహించ లేక కాశ్రిం బ: క్కు తెక్కుకడనే యుండుటకలన
దొక్కుకొక్కుప్పుడు వారలు నిడించు సమయముల యందు
అన్నిలన వారి ప్రాణములకును ధం:ము కల్లుమిండును.

ఇట్లు వారు దరిత్రాకర్థచే బాధపడుచుండినను, వారు
సర్వకారముల పాపరీతులగుటచే, దొంగతనములకుగాని బోపిడు
లకుగాని బయలుదేరక అన్నపానీయములు తేక్కున్న ను కర్న
మెంటువారు విధించు యికారా పన్నులను ఎట్లు కష్టములమీద
చెల్లించుచున్నావో నా సర్వకర్మకునే యెరుక.

ఏది యెట్లున్నను నామహాసభ యామహాసభయందు ఏరు
పోయక మానదని మొండి రైల్వేము కహించి ప్రభుకుడ మన్న
పాపమా బోయకములకు "పురివిద పుటల వచ్చినదన్న" ల్లాక
క్రొత్తము వచ్చింది. అదేదక "యవరాజుగారి ఆహ్వాన
ఫంతును చందా భయమున నా ప్రజలు తమ గొడుగుగోడముల
నమ్మకొనియెయిన విధించిన చంచాల నిమ్ముచున్నాడు.

అన్నమో రామచంద్రా యని పరితపించు నాపజుల
నుండియో, యవరాజుగారునమునకు చంచాల కమాలచేయటం?
యవరాజుగారు యండియో కేరెంచి యండియెట
దు:ఖములను బాపి, దరిత్రాకర్థచే బాధపడుచున్న దీవకుల,
నన్నునక్రతాపముల గానించియో కుట యేటెరువో వారి
కడుపుమంటను బాపనమకట్టిన యిప్పుట్ల యవరాజుగారు
యండియోకు వచ్చింది పార్థకునును.

అధికారము కియారతేపి పెట్టెను నింతలు, వివోద
ములు, దిండులనే గాక యేదన్న గ్రామాదులను, దరిత్రాకర్థచే
బాధపడుచున్న ప్రజలను కూడ చూచిన వారు యండియోకు
వచ్చినది పార్థకునును.

నిద్రపనమెట్ల రిమ్మోడేరావు.

కాంధువముని - మద్యపాననిరసనము

గుంటూరు పునాపపుర్రుడ నగు నేను అనంతపురము
మండలమున కాంగ్రెసుపక్షమున ప్రబోధము గానింప సంచారము
నేయించు హిందూపురమున కిరువదైక్కు దూరముననున్న 'మదక
లిం' యను గ్రామమున కే గిరి ని. అచటి పాతలు మద్యపాన
నిరసనోద్యమమును జయప్రదముగ రెండుమాసములకాలము నిశ్చ
హించియుండిరి. త్రాగినవారికి వర్తకులు సరకు లమ్మరాదనియు
వారి కెద్యును పనిలోనికి రావ: నుండదనియు కట్టుదిట్టముల
నేర్పాటుచేసికొనిరి. కాని యిటీవల కొండలురావ: ను కం
దలు పగులకొట్టుట మొదలగు కుంటురిపనులచేసి పవిత్రసంగమగు
నద్యునుమును కిరికిరిము చేసి యధికారుల యగ్రహమునకు
నూడ పాలెడి. అందుచే ప్రయత్నము లాగిపోవుటయు పంచ
ములలో గొందలు మొండిపట్టుతో త్రాగ మొనరిమిటయు
సంభవించెను.

ఇట్టిపరిస్థితులలో నే నలు కేగిరిని. అప్పటికి రెండుదినము
లకు పునాపపుర్రుటికి మాదిగవారికి గురుడగు 'కాంధువముని'
యను ప్యామివారు వచ్చి విడిచియుండిరి. అప్పుడు శ్రీరామ్
కుప్పరాయచెట్టిగారు కట్టా చిన్నప్పగారు మొదలగు వర్తక
ప్రముఖులతో గలసి నేను ప్యామివారిని సందర్శించిపోయిరి.
వారికి రెండు రెండైదు బండ్లును, ఒక గుట్టములుండియు, నొక
రైడికయును నుండెను. ఇరువురు జవానులును నిరువురు గుమా
స్తాములు నరి యిరిర పరివారమును మండియుండెను. అంత
మేము మారాక వెటిగింప వారు వెలికివచ్చి కంజెలివై గూర్చుం
డిరి. ఆజానుబాహులై పసిమింపైతో మె యుచున్న యా
తేజగ్గారిని లోప కారకు మహానీయు దని స్పష్టమగుచుం
డెను. వారికి కన్నడము మాతృభాష గాన నందు స్పష్టముగ
మాటాడగలరు. వారు సంస్కృత విద్యగూడ బాగుగ నభ్యసించి
రి. తెలుగుభాష యర్థముతేసికొనగలరు. మఱియు వారు కా
కాహరి (Vegetarian) వారిలో కుప్పరాయచెట్టిగారు
మందుగ కన్నడమున తమ గ్రామసరిస్థితులు వివరముగ చెప్పిరి.
దీపక నేను మద్యపానమునకును ద్రిటిషుప్రభుత్వమునకు గల సు
బంధమును గూర్చియు గాంధీమహాత్ముని పవిత్రోద్యమమును
గూర్చియు పంచముల హిందీరియు వారి వద్దరించుటకు గాంధీ
మహాత్మునును కాంగ్రెసువారును చే యు క్రి పి ని గూర్చియు
వారితో ప్రశంసించిరి.

అపుడు వారు చాలసంతోషించి, తనకెద్యుద్యమగు నూ
దిగవారివారు కష్టపడి దిన మెల్ల పనిచేసియు జంకుహింప చేసి
యందరి వివిధాంగముల వికలయించియు కర్తకులకంటె నూడ
తెక్కువ భనమార్పింతు: వియు, వారికి త్రాగుట మొలగు దుర
భాగ్యములు లేకున్న వెంటో భాగ్యవంతులగు నుండి యుండు
రనియు పలికిరి. కావున వారి దురభాగ్యముల నడంచి వారిని
బాగుపజుటకు గురువుగారగుతమకు విశ్వకర్మమే యందయు
"అహింసాపరమార్థ" యను క్షూరము ననుసరించి లేవహిం
సను నూడ వారినుండి యాపమాపరత నని యొచించుచున్నా క
నియు వారు వెలవిచ్చిరి. అదిగాక వారు మైసూరు రాష్ట్రమున
సంచరించి యచట మద్యపానమును నిశాధించి మాదిగలనే ప్ర
మాణములు చేయించి వారిసంకములు ప్రేరిముడలతో మైసూ
రు ప్రభుత్వమున కింపగా నాయా ప్రదేశములందు ప్రభుత్వము
వారు దునాము రెత్తిచేయించినియు తెలిపిరి.

అపుడు నేను ద్రిటిషుప్రభుత్వమునట్టి యవార స్వభావము
గలదికాదనియు, వారికి భ: మేప్రధానమగుటచే నిట్టిసన్నిధ్యతత్వ
ముల చేయవారి నాటంకపజుచుండుననియు పలికిరి. అంత
వారు మద్యపానవికాచమును పంపూర్ణముగ తిరిమిచేయుదు నని
యు, తన కెద్యుద్యమవై తనకు సర్వాధికార మున్నదని కిరిగ
లికిను.

పంచములు త్రాగుటకునాని కయోగ్యులగువారు రాట
ములతో నూలునడుటకు ప్రారంభించిన చాల శ్రేయోదాయక
మనియు నది యిపుడు దేశమున కత్యావశ్యక మనియు మున్నగు
విషయముల మేము కలింప వారు తామునూడ నావిషయముల
తప్పక క్రిపిచేయుదుమని వెలవిచ్చిరి.

అంత కాంగ్రెసుపక్షమున మేము కర్మహించుచున్న స్వదేశీ
కనక్రొధాగని మద్యపాననిరసోధము అను ఏ రెండు కార్యభార
ములలో నొకటి పూర్తిగ మీరై మోపుచున్నామనియు వారి
నాదగలతో నిశ్చహింపవలసిన బాధ్యత మీకు గలదనియు నేను
పలుక, వారు చిఱునగవుతో తిప్పకనిరక్తించెదనని వాగ్దానము
చేయ మేము వెలపుకొని నెడలినచ్చిరి.

ఎన్ను నును లేనిరికిగ నిట్లు నా దురువులను మరకర్తలను
నూడ రాజ్యాంగరంగమున ప్రవేశించి నిరాకరణోద్యమ క్షూర
ముల నిర్వర్తించుట తమవిధ్యుక్తభృగ్వని స్వీకరించుటయు
సన్యామలైరునూడ చెరపాలలో తిపముచేసికొనుమని పోవు
చుండుటయు నూడ గాంధీ మహాత్ముని యొక్కయు నాతని
యద్యమముయొక్కయు మక్కువప్రకారము పవిత్రతయు గప్ప
మగుచున్నది. మఱియు ఏదీచివచ్చుములు భారతభూమి స్వరా
జ్యము నచరకాలముననే పొంది యాధ్యాత్మికతేజముతో తెలు
గొంద మన్నదని తప్పక చెప్పచున్న కనుట నిస్సంకోయము.

కర్ల పాలెం లక్ష్మీనరసింహారావు.

3

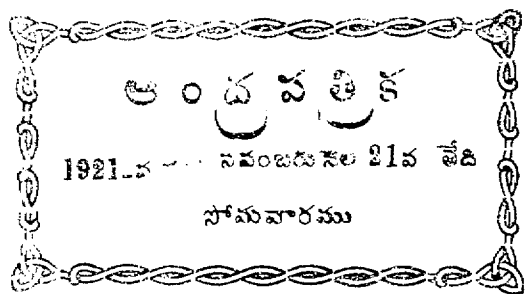
(ఒక విలేజ్‌నుండి)

18 తేదీ మధ్యాహ్నము దేశసేవాలత్పరులగు భట్టిప్రోలు
మూర్త్యప్రకాశకాపుగారిని దోషి యని నిర్ణయించి రెండు సంవత్స
రములు కఠినశిక్షకు విధించిరి వ్రాయుటకు సంతోషముగ
నన్నది. దేశసేవాలత్పరు లెంతిష్టపడిన సంతోషముగా స్వరా
జ్యము చేరువగుచున్నదని దొరకనమువారు ప్రశంసకుటలతోచ
నీయును. రాజమహేంద్రవరపుటైలుకు వీరిని దోడ్కొని
పోయిరి.

కావలెను

ఆంధ్రదేశమునందంతట, ముఖ్యప్రదేశముల నుండి ఉపవిలేఖలు గావలసియున్నాడు. ఇట్టి వారినుండి వచ్చు లేఖలకు ప్రాముఖ్యమియ్యబడి ముందు ప్రకటింపబడును ఉపవిలేఖలుగా నుండ దలచినవారు మాకు తెలిపినచో వారు నిర్వహింప వలసిన పనుల దెలుపుదుమా.

సంపాదకులు, ఆంధ్రపత్రిక, మదరాసు.

అ హింస

బొంబాయిలో జరిగిన అల్లరులవలన నేర్పికొన దగిన గుణపాత మొకటి గలదు. ప్రజలలో ఉత్సాహాతిశయమునకు కొరతలేదు. సర్వరస్వరాజ్యసిద్ధికొరకు వారి మనము పరితపించుచున్నదనుటకు సందియము లేదు. తాత్కాలిక వైధివములును, ఉత్సవములును, వారి మనోభావమును బలపరచుచున్నవనుటయు నిశ్చయము. కాని, పైకి పొంగి పొరలేడి ఉత్సాహ శక్తి మును కోపకారణమున్నప్పుడు నిగ్రహబలముచే నడచిపెట్టుటకు, కొన్ని భాగములలో ప్రజాసామాన్య మింకను తగిన సామర్థ్యము నలవడ జేసికొనలేదని వ్యక్తమగుచున్నది. ఇతర దేశములలో బొంబాయివాదినగాని, లేక హిందూదేశమునందే కొంతకాలముక్రిందట ప్రబలినస్థితితో బొంబాయివాదినగాని, నేటి దేశస్థితియందద్భుతమగు మార్పుగలదనుటకు సందియములేదు. మహమ్మదీయులలోనేమి, హిందువులలోనేమి ఇప్పుడు గలిగిన ప్రబోధ మింతకుమున్ను గాన్పించదు. అట్టి తేలి, సుప్రసిద్ధ నాయకులు కారాగృహముల పాలగుచున్నను, ప్రజల స్వాతంత్ర్యమునకు కలవిధముల సరోధము గలుగుచున్నను, దేశములో నల బడిగలుగక శాంతి వ్యాపించియుండుట మాతనోద్యమ ఫలితమని ఎంచవచ్చును ఇది చాలవరకు మేలే యున్నను, సరాళరణోద్యమము సామాన్య జరిమాణులతో సంతృప్తి జెందనేరదు. అహింస నవలించుట, కేవలము స్వరక్షణ లక్ష్యము గాదు. బలహీనతచే గాదు. అహింస మాతనోద్యమమునకు ప్రాణమువంటిది. మాతనోద్యమ బలమునకే, అహింసావలంబన నిదర్శనము. అహింసతో బలతేలింక, స్వరాజ్యము బడయ వీలగును. అగిరిన దేశములన్నియు, హింసామార్గము నవలంబించి, కార్యములను సాధించుకొనుచున్నవి. కాని, ఆ మార్గమును హిందూదేశముగూడ నవలంబించుచో, హిందూదేశము ప్రత్యేకవిలక్షణమును కోల్పోవును. హిందూదేశపు స్వభావప్రకృత్యమునకు లోపము వాటిల్లును. గాంధీమహాత్మునికి, దేశవ్యవహారములందు స్థానము దప్పిపోవును.

దేశమునకు స్వరాజ్యమును సంపాదించుటకు, సాధనములవిషయమై కడుజాగ్రూతతోనుండుట యవసరమగుచున్నది. గమ్యస్థానము మంచిదగుచో, సాధనము లేవియున్నను బనిలేదను సామాన్య నీతివాదమును సహాయనిరాకరణవలంబు లంగీకరింపదు. కాన, గమ్యస్థానము జేరుటకు సత్సాధనముల నవలంబించుట ముఖ్యవశ్యకమగును.

మాచిమాడనటుల యూరకుండుటకు, నిరాకరణ వలంబులకు వలనుపడదు. దౌర్జన్యస్వభావము సంతరింపజేయుటకు, వారు బద్ధకంకణులై యుండవలయును. రాజకీయధర్మముకన్న నుత్తమధర్మము హిందూదేశమునకు గలదు. ఉత్తమధర్మమునకు భంగము కలుగకుండ స్వరాజ్యమును సంపాదించుట భారతీయునివిధి ఆకారణముచేతనే, సాధనల విషయమై దేశనాయకు లింతటిశ్రద్ధను వహించవలసివచ్చుచున్నది. కఠిన్ సమయములందనేకములందు, దేశము మనోనిగ్రహమును చూడగలిగెను. కాని కొన్నింటియందు ప్రజలపాపభావములై నిగ్రహమును జూపజాలక, కోపమునకు పకులయిరి. బొంబాయిలో జరిగిన సంఘటనలకు, ఇరుపక్షములవారును బాధ్యులయినను అందువలన ఏకక్షమువారి చర్యలను నిమగ్నించుటకు వీలులేదు. సహకారవాదులు దౌర్జన్యమునకు గడంగిరనిన నాశ్చర్యము లేదు. నిరాకరణవాదులు, వారికన్న నెక్కుడు సాశీల్యమును జూపుట యవసరము. పార్టీలును క్రైస్తవులును ఒకవంకను, హిందువులును మహమ్మదీయు లింకొకవంకను పోరాడినటుల తంతివార్తలవలన గనుపించుచున్నది. నైతికులు గుంపులపై కాల్పుటచే, ప్రజలకు దెబ్బలుతిగిలెను. అప్పుడుజరిగిన గందరగోళమున, ఒకపక్షమువారిలోనే ఒకరిలోనుకరు తెల్లెరుక కొట్టుకొనుటయు సంభవించెనట. ఇంతవరకు పరువైదుగురు చనిపోయిననియు, గాయములు చాలవరకు తుపాకీగుండ్ల మూలముననే సంభవించెననియు, తంతివార్తలలో గలది. మిలిటరీవారు తుపాకీగుండ్లను ప్రయోగించిరి. వీరసాగ, పార్టీవారుగూడ తుపాకుల నుపయోగించిననియు, పార్టీవారు కాల్పుటచే హిందువులలోను మహమ్మదీయులలోను చనిపోయినవారు గలరనియు, తెలియుచున్నది.

ఏకక్షమువారియిననేమి, చేసిన దుష్కర్మముల నెల్లరును ఖండింపక మానరు. ఇందుకు మొదటి ఫలితము, గాంధీమహాత్మునికి ప్రజలు శాసనోల్లంఘనము నవలంబించుటయందు విశ్వాసము దొలగిపోవుట. శాంతిస్థాపనకొరకు మహాత్ముడు ఉపవాసవ్రతము నవలంబించుట రెండవ ఫలితము. అన్ని సంఘముల ప్రముఖులును సిన్నటియువయుము, మహాత్ముని బలయందుజేరి, శాంతిస్థాపనకు వలయు మార్గములగూర్చి యోచించిరి. వర్కింగుకమిటీవారు గూడ ఈతరుణమునందే 27 వ తేది ని సూరతు నగరము నడిల్లి తీర్మానము నాచరణలో పెట్టు విషయమునుగూర్చి యోచించెదరు. బొంబాయిలో జరిగిన అల్లరులు కడపటివని యూహించెదము. దౌర్జన్యమున కిశముందు దేశమునందవకాశము గలుగదని తలచెదము. మినహాయింపులవలననే సూత్రము ఋజువగును. మహా విశాలమగు హిందూదేశమున శాంతి సామాన్యముగ వ్యాపించియుండ, ఏదియో నొకమూల నల్లరులు జరుగుటవలన, అహింస దేశములో పాదుకొననని ఋజువగుచున్నది. ఒకటి రెండు అసహజవిషయములను సామాన్యస్థితి క్రింద పరిగణింపగూడదు. ప్రతిపక్షులీ సంగతుల నాధారముగ జేసికొని గోరంతలు కొండంతలుజేసి సత్యమార్ మగు ప్రతిపాదనలకు గడంగుట సహజము. అయినను ఇందుకు విచారింప బనిలేదు. సహాయ నిరాకరణోద్యమ చారిత్రమున అత్యంత ప్రాముఖ్యముగ సమయ ముదంచినపుడు, అధర్మమునకు సందుండుట మిగుల శోచనీయము. గాంధీమహాత్మునివలె, దేశ హితై కాభిలాషులెల్లరును ఇందులకు విచారింపకమానరు. కాని, దేశము అధైర్యముజెంద నవసరములేదు. ఉద్యమమున కెంతవరకు శక్తిగలదో ఇట్టివివాద సంఘటనలబట్టి త్వరితముగ గ్రహింపవచ్చును. ప్రజలలో మనోనిగ్రహము పెంపొందింపవలసిన యావశ్యకత, బొంబాయిసంగతులవలన, ఎక్కుడు స్పష్టముగ దేశమునకు తెలిసినవచ్చును. యూరే గింపులవలనను, ఉత్సాహప్రదర్శనములవలనను, ప్రజలు తమభావమును వ్యక్తపరుచుటకన్న దానిని క్రియారూపమున గనుబటచుట ఎక్కుడు మేల్బని గ్రహింపవచ్చును. ఉపన్యాసములకును, భావప్రదర్శనములకును, ఊరేగింపులకును, కాలము గడచిపోయినది. వీనిని, అధికారులు బలవంతముగ నాపివైచుచునే యున్నారు. ఇంతియగాక, వీని మూలమున కాలహరణము విశేషముగ గలుగుచున్నది. ప్రచారకులు పలువురు యింబందులతో లోనగుచున్నారు. ప్రజలయత్సాహము కొంత వరకు నిరర్థకమగుచున్నది. అందుచే స్వదేశీ ప్రతమును పూర్తి జేయుట యందేమి, గ్రామపంచాయతులను నెలకొల్పుట యందేమి, జాతీయవిద్యను ప్రతిష్ఠించుటయందేమి, ప్రజల స్వీయశక్తి నితరవిధముల పెంపొందించుట యందేమి, ప్రజల యత్సాహశక్తిని వినియోగింప జేసినచో వారి స్వపరిపాలనా సామర్థ్యము బహిర్గతమై దేశవిముక్తికి తోడ్పడును. ప్రజోత్సాహము క్రియారూపము దాల్చుటకు తగిన ఏర్పాటులను జేయుచో, దౌర్జన్యమున కవకాశము తొలగిపోవును. ప్రజలు కార్యదీక్ష తత్పరులై దౌర్జన్యపు ప్రయోజన రాహిత్యమును గ్రహింప గలుగుదురు. అధికారులలో సంఘర్షణము గలుగుటకు వీలుండదు. బొంబాయి అల్లరులమూలమున, ప్రస్తుతమునగల ముఖ్యలోపము నిర్మాణలోపమని గనుకడుచున్నది.

భావప్రదర్శనము మధురమన సమయము లకముందు గూడ నుండవచ్చును. అట్టి సమయములలో, ప్రజలను తిన్నగ నడిపించుటకు విశేష ప్రయత్నము జరుగవలయును. నాయకులు పెత్తనము వహించి ప్రజలయత్సాహము ఆక్రమ మార్గముల బట్టకుండ కాపాడవలయును. ఇందులకు తగినఏర్పాటు లుండవలయును. వ్యవహారమును గాలికి వదలివైచి, కేవలము యదృష్టమును నమ్మకొనన తాళముండదు. తగిన ఏర్పాటులను ముందు గ జేయనిది, భావప్రదర్శనోత్సవముల నారంభింపజనదని, బొంబాయి అల్లరులు దేశమునకు పాతము జెప్పుచున్నవి. ఇట్టి పాతమును దేశమునేర్చుకుని, మరల నిట్టిప్రమాదమునకు లోనుగాదని తలచెదము. సాధ్యమగుసంతకరకు ప్రదర్శనములను ఊరేగింపులను మానివైచి, గ్రామములందేమి, మండలములందేమి, ప్రజలక్రియాశక్తిని గనుపటచిన కొలదియు స్వరాజ్యసిద్ధి చేకువకువచ్చును. వాగ్దాయమువలన, క్రియాశక్తి కల హింసమగును. కాంగ్రెసు కార్యక్రమమును పూర్తి జేయుటకు, క్రియాశక్తి మెండుగనుండవలయును. దానిని పొందుటకు దేశము ప్రయత్నించి ధన్యత గాంచుట భావ్యము. మాతనమార్గమున దేశమును బ్రవేశపెట్టుటకు బొంబాయివివాద సంఘటనలు హెచ్చరికగనుండునని నమ్మెదము. ఇట్టి సంఘటనలవలన, దేశనాయకులకు మనస్సునకు గలిగెడి బాధ యుండ, శరీరమునకు గూడ ఎంతటియో సాయముయినను గలదు. గాంధీమహాత్ముని పార్టీలు కొందరు శిరముపై మోదిరనియు బలమగు దెబ్బలు తగిలెననియు, ఒక తంతివార్త తెలిసినపుడు ఎంతయయినను విచారము గలిగెనుగాని ఈవార్త కారణములేదని తెలియుటచేమరలసంతకముగలిగెను. సరోజినీదేవి, సమాధానమును కుదుర్చు బ్రయత్నింపగ, పార్టీవాండ్రునండి కొలది దెబ్బతో ఆమె తప్పించు

కొనెనని పేరొకవార్త చెబుచున్నది. ఇట్టి అల్లరులవలన, నాయకులకును, ఉద్యమమునకును గూడ తీరని నష్టము వాటిల్లనని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ సందర్భమున గాంధీజీహత్యకు 19 లేదని ప్రచురించిన రెండవ సందేశమును జేసే యులు జాగరూకతతో పరికించుట భావ్యము. వాటిల చెలువుచున్నాడు.

“బాంబాయి ప్రీపురములారా, రెండోజులనుండియు నే ననుభవించి బాధను వర్ణింప తరముగోడు. నేను నిండు కాలముతో ప్రొద్దున తిక్త గంటల సమయమున దీనిని వ్రాయుచున్నాను. రెండుగంటలపేపు ప్రార్థించి భ్యానము చేసిన పిమ్మట, హిందువులు మహమ్మదీయులను పార్సీలు క్రైస్తవులు యూదులతోను, సహాయ గ్రూపారణావలంబులు సహకారవాదులతోను సంధి జేసికొనువరకు, నేను మంచినీటిని దప్ప ఇక జేర్చిన తినుటకుగాని, త్రాగుటకుగాని నిరాకరింపవలెనని కనుగొంటిని. వెనుకటి రెండుదినములలో గనుపించిన స్వరాజ్యము నా తలకెక్కినది. హిందూ మహమ్మదీయ సయోగము, కొలదియంది పార్సీలు, క్రైస్తవులు, యూదులకు ఉపద్రవముగ కరిణ మించినది. సహాయ నిరాకరణవాదుల ఆహింస, సహకారవాదుల దౌర్జన్యమునకున్న అన్యాయముగనున్నది. అహింసయని పెదవులతో బలుకుచు, మనసుండే భేదించిన వారిని భయభ్రాంతుల జేసితిమి. అటుల జేయుటలో భగవంతుని నిరాకరించితిమి. కొర్రాను, బైబిలు, అవెస్తా, తాలముండు, గీతలద్వారా కనుపించెడి జేవుల మన కొక్కడే. ఆయన సత్య, ప్రేమపూరితుడు. ఈ నమ్మకములేచో, నాకు జీవితమునందు శ్రద్ధయేలేదు. ఆంగ్లేయునిగాని, మరి ఎవరినిగాని నేను జ్యేష్ఠులకాలను. అతని సంస్థాపనలను హిందూ ప్రతి కూలముగ నే నెంతయును వ్రాసియుంటిని నేను జీవించియున్నచో, నేనటులనే వ్రాసెదను. కాని ఒకవిధానమును నిందించునపుడు దానిని మనుష్యుని నిందయని భ్రమపడగూడదు. నన్ను నే నెటుల ప్రేమించుకొందునో ఇతరుని నెటుల ప్రేమించుట నామతధర్మము. ఇట్టి సందిగ్ధసమయమున నలుల ఋజువుచేయనియెడల, నేను భగవంతుని నిరాకరించినవాడ నయ్యెడిను. పార్సీలను గురించి చెప్పినదంతయు నేను మనస్ఫూర్తిగ చెప్పినదే. వారిని వారిగౌరవమును, హిందువులను మహమ్మదీయులను కాపాడకపోయినచో, స్వాతంత్ర్యమున కివర్తులగుదురు. పార్సీ లిటీవలనే తమ బౌద్ధార్యమును స్నేహమును కనుబొచిరి. పార్సీలు కిలాఫత్ నిధికిచ్చిన ద్రవ్యమునకు మహమ్మదీయులు ఎరిక ప్రత్యేకముగ కృతజ్ఞులై యుండవలయును. హిందువులును మహమ్మదీయులును సంపూర్ణమును బుద్ధిపూర్వకమునగు పశ్చాత్తాపమును గనుపరుపజాలని యెడల, నేను పార్సీ ప్రీపురముల సేత్రములను మరల తిలకింప జాలను. శ్రౌండవ క్రైస్తవులకు నష్టపరిహారము గావించనియెడల, తూర్పు ఆఫ్రికానుంచి వచ్చిన పిమ్మట ఆంధ్రానును ముఖమెత్తివాడజాలను. ఆత్మరక్షణకొరకును పగసాధించుటకును వారు చేసిన కార్యములగూర్చి మనము తలంప నక్కరలేదు. నామూలమున బయల్పడిన శక్తుల చే బాధితులయిన కొలదిమంది ప్రీపురములకు నేను పరిహారమును నాశక్తివంచనలేక యొసగవలెను. ప్రతిహిందువును మహమ్మదీయుడును అటులనే జేయునని తలచెదను. కాని, ఎవరును ఉపవాసముండుదని నేగోరదు. ప్రతిహిందువును మహమ్మదీయుడును గృహమునకుబని భగవంతుని కుమారుణవేడి, బాధ

జెందిన సంఘములకు తోడ్పడగోరెదను. నానిమి త్రమై సానుభూతి సేమాశ్రము వృధాగా జాపవలదు. నేనందుకు అర్హుడగాను. కాని అల్లరిండ్లను విశవరుచుకొనుటకు నిరంతరకృషి జరుపగోరెదను. ఇది మిగుల భయంకరమగు పోరాటము. ఇందుబాటకమునకు చోటులేదు. పోరాటములేకుండ అభివృద్ధిజెందుటకు ముందు మనము హృదయములను కరిశుభ్రము చేసికొనవలయును. మహమ్మదీయుల కొకమాట: కిలాఫత్ ను నేను పవిత్రముగు నుద్యమముగ భావించితిని. హిందూమహమ్మదీయ సయోగములేనిది, హిందూజేము స్వేచ్ఛతో జీవించదని తలచి, దానికొరకు ప్రయత్నించితిని. ఒకరినొకరు విరోధులుగ నెంచిన, ఉభయులును భగవంతుని నిరాకరించెదరని భావించితిని. అలీఖాదరులు సత్యవంతులనియు భగవద్భక్తులనియు నమ్మి వారీయండజేరితిని. మొన్నటి రెండుదినములలో, మహమ్మదీయులు నాకు తెలిసినంతవరకు దౌర్జన్యమునకు గడంగిరి. అదినన్నెంతయు బాధపెట్టెను. ప్రతి మహమ్మదీయ ప్రచారకుడును తనమతధర్మమును బాగుగ గ్రహించి దౌర్జన్య మంతరించునటుల చాడవలయునని నేగోరెదను. మనలో ప్రతివారికిని, ధర్మమును నిర్వహించుటకు వివేకమును ధైర్యమును భగవంతుడు అనుగ్రహించుగాక!”

ఈవాక్యములు అహింసాధర్మమును జేతమున నుస్థిరముగ నాటుకొన జేయు గాక!

జాతీయ సేవకసంఘములు

క్రొత్తవిధముగు నిర్బంధము జేతమున కొనసాగుచున్నది. బెంగాలు ప్రభుత్వమువారు, సహాయ నిరాకరణ విధికి సంఘమును, మహమ్మదీయ భట సంఘమును, కాంగ్రెసు కమిటీ సేవకసంఘమును, ఇంకను వంగరాజధానియందుగల కట్టి సంఘముల నన్నిటిని అక్రమసంఘములని, నిర్ణయించిరి. వంగ జేతపు జాతీయవాదులు వేయిమందిగలసి, ఒక ప్రచురణము గావించిరి. ప్రభుత్వమువారు పేర్కొనిన పేర్లతో నట్టి సంఘములు లేవనియు, అయినను రాష్ట్రమునం దంతటను కాంగ్రెసు కిలాఫత్ వాలంటీరులు గలరనియు, ఈ సంఘములు ముందు గూడ పనిజేయుట యవసరమనియు, తామీసంగ తిని అంగీకరించినటుల జూపుటకు బెంగాలు వాలంటీరుల సంఘములలో సభ్యులయ్యెదమనియు, కాంగ్రెసు కమిటీ సభ్యులందరును ఇట్టి సంఘములలో సభ్యులు గావలయునని కోరుచుంటిమనియు, వాలంటీరులు దౌర్జన్యమునకు గడంగకుండ తాము కనిపెట్టి యందుమనయు, ఈ ప్రచురణము నందు గలదు. ఇట్టి యుత్తరువులవలన, ప్రజల నిశ్చయము మరింత బలపడుటకే కారణమగుచున్నది. స్వేచ్ఛా నిరోధమువలన, జాతీయోద్యమము సమసిపోవునని భావించుటకన్న ప్రమాద మింకొక టుండబోదు.

కలం వెంటటనుబ్బారావు, వింజమాని అసంతోషాని, గోల్లమాడి వాసుదేవప్రహ్లాదయ్య, చెరువు వెంటటనుప్రహ్లాదయ్యంగారుపూడ గుయూరు జిల్లానుండి అహమదాబాదు కాంగ్రెసుకు ప్రతిభులుగా నెమ్మకొనబడిరి.

భువనగిరిలో జేఫ్ మెకానికల్ ఇంజనీరు ఆఫీసులో గుమాస్తాగానున్న గాజేపల్లి సుబ్రహ్మణ్యంగారు అసహాయోద్యమము ననుసరించి తమ పనికి తాజీనామా నిచ్చిరి. సరియైన విధమున వ్రాయబడనందున రాజీనామా అంగీకరింపబడదనియు, సరిగా వ్రాయనిచో బర్తరపుకు ప్రాత్రుడయ్యెదమనియు ప్రస్తుతము సస్పెన్షనులో నుంచినామనియు జవాబువచ్చెను. నేనవ్రాసినది సరిగానే వున్నదని సుబ్రహ్మణ్యంగారు జవాబువ్రాసిరి. అధికారధిక్కారము క్రింద తొలగింపబడితి రని సుబ్రహ్మణ్యంగారు అధికార అత్యుత్తర పంపిరి.

చెన్నపురి కార్మిరేషను

సాధారణసభయొక్క పునఃసమావేశము

ఇదిమొదటి నిలుపుచేయబడిన చెన్నపురి కార్మిరేషను సాధారణసభ కనివారము సాయంత్రము రిపుమఖవమునందు సర్. పి. త్యాగరాజుకెట్టిగారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమయ్యెను. విద్యాపన్న విధింపట

విద్యాపన్న విధింపట విషయమై గడచినసభలో అసంతృప్తిగా జరిగినవిషయ తిరిగి ప్రారంభించబడెను.

వాస్తవసాధారణము ఈ విషయ తీర్మానమును ఉపసాదించిరి. చెన్నపురిలో ప్రజలు ఇదివరకే ఎక్కువపన్నులు తిరింతున్నందున ప్రాథమిక విద్యాపన్నును సమసరించి మరొక క్రొత్తపన్ను విధించుట తులననీయ కారణమని, తిలయనంతవరకు ప్రాథమిక విద్యవిషయమై కార్మిరేషనువారు ఖర్చుపెట్ట నలిగినంత సామ్య ఖర్చుపెట్టి, మిగిలిన దానిని ప్రభుత్వము వారు తిరించవలయుననియు ను అభిప్రాయములమున నుండవచ్చును. ప్రభుత్వమువారు నూచించినట్లుగ మరొక క్రొత్తపన్ను విధించిన ప్రజలలో అసంతృప్తి కలుగుననియును క్రొత్తపన్ను వారు నిరాకరించవలయును వాడు తెలిసిరి.

జేమన్ పాలకెట్టిగారు వ్యాసారావుగారు చెప్పినదంతయు అసభ్యులుగ మన్నిదనియు వారు చూచి-చివిధానము అకలంబించిన ప్రభుత్వమువారినుండి విముక్తునహాయము రాజాలవని.

సాకాయస్వామి కెట్టిగారు కూడ వ్యాసారావుగారు చెప్పినదంతటనే అంగీకరించి ఈవిషయమును ముందునందర్శనము అర్థింపవలెను చర్చించువరకు నిలుపుచేయుననిరి.

అధ్యక్షులు ఈవిషయమునుగూర్చి సకలములలోనే ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేయవలసి యుండుటచేత అంతవరకు ఆపు చేయుటకు తీసుకొనినది.

సారాయస్వామి కెట్టిగారు స్థాయిసంఘమువారి సిఫార్సులను తీవ్రముగ ఆక్షేపించిరి. క్రొత్త పన్నుకలన అసంకృష్ట ప్రజలమగు ననిరి.

తీర్పు గారు సంఘమువారి సిఫార్సులను ఆమోదించిరి. కార్మిరేషను వారికి మూలము విద్యావిషయమై ప్రభుత్వమువారి నుండి వివిధరీతుల గ్రాంటును లభించుటలేదు. కాన నేటి కియిన ఈ ప్రాథమిక విద్యాపన్నును ఉపయోగించు కున్న, తొలిధము చేయజను. ప్రభుత్వమువారు పూడ సమానముగ వ్యయభారమును భరించెద రనిరి.

తెజ్జికాచలం కెట్టిగారు. అక్రమీద మూలము (రెంటువాల్యూ) నూటికి రి. 4 చొప్పు పన్నును నిశ్చించవలయు నని ఒక సవరణ గావించిరి. ఇటు లొచ్చిన నూటికి 1 చొప్పున పన్నును తగ్గు ననియు విద్యకు కావలసిన సామ్య చేయవలయుననియు చెప్పిరి. వృత్తిపన్నును గూర్చియు, కంపెనీపన్నును గూర్చియు తలపెట్ట నవసరము లేదనిరి.

వెంకటాచలం కెట్టిగారు సవరణ నామోదించిరి. దాక్టరు రామకృష్ణగారు ముందు ఆర్థికపత్రము తయారుచేయునపుడు తెజ్జికాచలం కెట్టిగారి సవరణ ననుసరించి అక్రమపన్ను ఆర్థికపత్రమును తగ్గించి తయారుచేయవలయుననిరి.

సారాయస్వామి కెట్టిగారు ఈ సవరణను అంగీకరించిరి.

రంగారాజుగారు ఒక భూస్వాములచే పన్నులనే బాధించుట పూడి గాదనియు, అన్ని తెగలవారి పిల్లలకు చదువు గావలసియేయున్నది కావున అక్రమీద నూటికి రి. 4 చొప్పున, వృత్తి కంపెనీ ఆదాయములమీద నూటికి రి. 4 చొప్పున పన్నును విధించవలయునని సవరణ గావించిరి.

మదనగోపాలవాయుడుగారు తీర్పుగానున్న, తెజ్జికాచలం కెట్టిగారి నూటికి ఒకరూపాయచొప్పున పన్ను విధించు నటుల సవరణ గావించవలయుననిరి.

సవరణలను గురించి తీవ్రముయినవిచ్చి జరిగినది. ఇంకను ఎన్నియో సవరణలు చూచించండినవి కాని తెజ్జికాచలం కెట్టి రామకృష్ణగారు సవరణలు మాత్రమే అంగీకృతి మయ్యెను.

కళుసంతులనవిధానము ట్రెజ్జీకేసు కళుసంతులనము కు నెల 1 కి రు 175 వేతనమిచ్చి లేదేదాక్టరును నియమించ వలయునని స్థాయిసంఘమువారు చేసినసిఫార్సు అంగీకరింప బడినది. శుభ సమాప్తమయ్యెను.

లాహోరు జాతీయ కళాశాల పట్ట ప్రకాశనము.

గౌరవీయులైన యువనాథులకు

లజపతిరాయగారు జాతీయవిద్యను గురించి యువనాథులకు.

లాహోరు జాతీయ కళాశాల పట్ట ప్రకాశనము 9 వ తేదీన లాహోరునందు బ్రాహ్మణమున జరిగినది. జాతీయ కళాశాల పట్ట ప్రకాశనములలో భాగశతమునకల్ల నిదియే ప్రథమము. మహాత్ము డభిమానుని తెలియుటచే చాలవందల ఉత్సవమున కేరెచిరి. టిక్కెట్టులవలన ఉత్సవములోకి ప్రవేశ మేర్పాటుచేయబడిన స్థలము చాలక చాలవందల టిక్కెట్ల పరిమితి వలన 10 వేలవందల యువకులు. అందు వేయవందలకు స్త్రీలుండెను. మహాత్ముడు, లజపతిరాయ, మోతీలాలు నైరూపతి మాలానా అజదు సాగారి గౌరవవద్దకు చేరెను. ఆంధ్రస్థాన సరి మొదలగు ప్రముఖు లుండెను. సభాధ్యక్షము మిక్కిలి రవ్యముగ నలంకరించుచును. మహాత్ముని కాయరాశి, స్వచ్ఛి కలుగుగాక యను వాక్యము లచ్చట చిత్రపటముండెను. లజపతిరాయ గారు ప్రథమమున సభ కేరెచిరి. తదుపరి మహాత్ము డేరెంచెను. మహాత్ము డొంక ప్రముఖు ముతము దాల్చియుండెను. వాచ్చట వాసినైయుండ వూర్వకాలపు ఋషులు ఆయనయందు మూర్తీభవించెను లుండెను. ఒకపడితుడును ఒకమాలియును, ఒక జ్ఞానియు ప్రార్థనలక్షేమము కార్యక్రమ ముంభించెను. జాతీయకళాశాల విద్యార్థులు జాతీయోత్సవము బాడిరి. తరువాత జాతీయ విద్యార్థులకు కార్యదర్శిగా రగు లాలా భీమసేనుగారు తమ నివేదికను జరిపెను.

1921 సం॥ మార్చి 1 తేదీన సమావేశమైన కాలాను సంఘకర్తామయ సమితిని జాతీయ విద్యార్థులము ప్రారంభించెను. ఈసంఘమునందు 15 గురుసభ్యు లుండును. అందు లాలా లజపతిరాయగారు అధ్యక్షులు.

జాతీయవిద్యార్థులమునా కీ కళాశాలలో ప్రభుత్వ విద్యార్థిధానము నే కొన్ని మార్పు లొనర్చి యవలంబించెను. ఇందు విద్యార్థి మితి స్థిరపరచుచుండుటకు జాగ్రత్తపెట్టుకొనబడెను. ఈవిషయము పరిశోధింపులవలన తెలియగలను; మెక్సికోతెనుకను 41 నుండి 17 వందల యు, ఇంటర్మీడియటును 15 గురిగా 9 గురును ఇంటర్మీడియటు నైపునందు 12 గురిగా 1 గురును, బి. ఏ. యు 87 కు 22 యు. బి. ఎస్. సి. యందు 4 కు ఒకరును ఉత్తీర్ణులైరి.

లాహోరునందు కళాశాలాధ్యక్షమును నిర్ణయించుటకు రష్ట్రీయకాలానుసంఘమువారు పదివేలరూపాయల వార్షిక మొనర్చెను.

పరిశోధనగ్రంథ నిర్ణయసభమునందు భాయిపమానంద ప్రాధికారు రుచిలము సమ్మి, ప్రాధికారు రామచంద్రగారు చాల సహాయ మొనర్చెను.

జాతీయవిద్య

నివేదికను జరిపినతరువాత లజపతిరాయగారు జాతీయ విద్యను గురించి యువనాథులకు చురు నిట్లు చెప్పెను: రాజకీయనాస్తిత్వప్రకారమునకు బహులదేశీయ యువ్యు ములును జాతీయవిద్యకొరకు బహులదేశీయ యువ్యు ములును కలిసి యుకదానివెంటి యొకటి కల్గియుండును. వారిని తెలిసి వేరుచేయుటకు వీలులేదు. 19 వ శతాబ్దము మొదటి యను గొప్ప ఇటలీ కేశకత్తుకు వీనియందున్న సభ్యులును నుగూనెను. నివేదికనువాయకులు గూడ దీని సభ్యులును పరికించెను. స్వగం త్రోద్యమమువె బడి విద్యార్థిధానమునకు గూడ మార్పులు గావించుచుండవలయును ను. సరి ముఖ్యముగ నుండునవలెను. భారతేశమునందు హి. దూరసామ్యుని గులపట్టుకొని విడి సత్య మే. భారతేశము యు స్వాత్ర త్రోద్యమకొరకు పోగడుకొనవలెను నాయకు లెల్లరును ప్రభులమున విద్యార్థిధానము మార్పులు గలింతుటకు ప్రారంభించెను. ఇందులకు స్వామి డయానందుని సాహసము వేరెను. తాతా గారు యు. దయానందుని యువనాథులముల పరిచయమువల, విద్యార్థిధానము నందు ప్రభులమున మార్పులొ గునలెను. జాతీయవిద్యార్థులము లెల్లరును విశేషగురును. మహాత్ముడును బాలకంగాధక తిలకుగారు స్వరాజ్యంధోశకు యువకులకు ప్రభులమున జాతీయ విద్యను ప్రవేశ పెట్టెను. తరువాత కొన్ని సంవత్సరములవలన వారకు

జాతీయవిద్యలో సంబంధము వదలవలసినవచ్చెనుమట నిజము. 1905 సం॥ శ్రీయుత ఆంధ్రభూషణ జాతీయవిద్యను గురించి పట్టుబట్టెను. అందులకు ఫలితముగ మంగరాష్ట్ర జాతీయవిద్యార్థులకు మేల్పరచబడెను. మహాత్ముని ములగా సయ్యదు అహమ్మదు ఖానుగారు గూడ జాతీయవిద్యనే ప్రారంభ మొనర్చెను. కాని యాతడు కొన్ని సంవత్సరాలకు లొంగుచు ననుట విచార జీయము.

మహాత్ముడు జాతీయవిద్యార్థులయమై యువ్యులములేన నెత్తివ్రుకు ప్రభుత్వపాఠశాలలను విమర్శించు సాహసమునకు సమానము తీవ్రము వ్యాపించెను. కాని అందరును జాతీయవిద్య యావత్త్యమై దని యొప్పుకొనిరి. జాతీయవిద్యార్థులమునకు గడవలెనా అవ్యవస్థానియులమునకు గడవలెనా యను దానివిషయమై భేదభిప్రాయములు నొనమెను. కలకత్తాలో జాతీయమహాభాసమున జేయున నన్న కొన్ని అంశభేదాభిప్రాయములు వాచ్చుముగా జాతీయమహాభాస సంవత్సరమున సభ్యత్వము లాయెను. వాచ్చునమహాభాస జాతీయవిద్య నేర్పరచె నని నిశ్చయించబడెను.

నిజముగ జీవవిహీనముగ జేయుప్రభుత్వవిద్యార్థిధానము బారినండియక నుండునది దప్పించిది మనము విజయులముగ యునుట కాధారము లేదు ప్రభుత్వ కళాశాలల వీడిన విద్యార్థుల సంఖ్యనుట్టి మన ఉద్యమముయొక్క జయమును నిర్ణయించు గూడదు. ఎ.తనకకు వారి గూడవ్యములు విద్యార్థుల నున్నారా వంతుల నొనర్చెనను దానినిట్టి నిర్ణయించు లెను. అదన్ను లెంత కరకు విద్యార్థుల సంఖ్యయందు తానాచాము ప్రబల జేయవో అంత కరకు ను అభివృద్ధి గాన్నింపదు. ఆసియాఖండపు ఆద్యములనుకీ క్రిందనొక జపానుపండితుడు; “జీవములోనివి డి ఉద్భవించును. వెలుపలను. దీర్ఘత్యపు సంభవించును” అనివాసెను. విని ప్రతివాడును మనము యందుమకొనవలెను. ఈ సూత్రము వ్యక్తులకే గాక జాతులకు గూడ వర్తింతును. జేతములు లేను అస్తిత్వ క్షీణి వాధాగపడియుండుట నెచ్చుకొనవలెను. ఇది విశేషమునందు విదానితరువాత నే సాధ్యపడును. ఉద్యోగప్రారంభమున చాలవందల, మనముజాలపని నొనర్చవలసియున్నదిగా జాతీయవిద్యను గురించియే ఎక్కువపని జేయ ప్రయత్నించుదని తెలిచియుండి. ఎట్లకేలకాదును జాతీయ విద్యయు ప్రభులమున వెంటనే ప్రారంభించుటకు సమ్యుత్తించెను. ఇ.తనకకును గొప్పవిజయము గలుగకపోయినను జాతీయవిద్య ఉద్యమముఅట్లుపరచిమింపబడెను.

ఈజాతీయకళాశాలయందు అన్ని విషయములను హిందూ స్థాని భావమున జేరవలెను. అంగభాష మాలే మాంగ్లమున జేరవలెను. ఈకళాశాలలోని విద్యార్థులయందు ఉపాధ్యాయులు జెప్పించాని నే వల్లె చేయు నభ్యాసమును తొలగించుటకుపాధ్యాయులు ప్రయత్నింపవలెను ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థులకు మార్గదర్శకులు నే ముండవలెను గాని బోధించుట కూడదు. తా నేను అభివృద్ధి నొందవలెనో తెలిసికొనుటయే నిజమగువిద్య. ప్రస్తుతవిద్యార్థిధానము యువ్య మైంది. ఇట్లు జెప్పినందుల కీంభయంను విద్యార్థులములకు నన్ను తీసుకురుగాక. కొంతవయస్సు కచ్చిలెరువారి తాలకుడు స్వయముగనే విద్య నేర్చుకొనుటకు కత్తుడై యుండవలెను. హిందీ భాషలో విద్య నేర్చుటవలన వల్ల చేయు నలవాటు వకించును. విద్యార్థి ఎప్పుడుతన ఆద్యములకు క్షుతిలేముగ ప్రార్థింపరాదు. ఇదిరెండవ ముఖ్యంశము. వ్యక్తి ప్రభులమున తనకొక కాద్యముల పరిత్రములకే జెసికొనుటకు ప్రారంభించక పూర్వము ఆధ్యాత్మికాద్యములు వృద్ధిజేంద కేరవు. జాతీయవిద్య ఏమియునేర్చుకొనున తనఆద్యములకు క్షుతిలేముగమాత్రము ప్రార్థించుండుట నేర్పవలెను. ఎఫ్. ఎ. బి. ఏ. యనుపేరులు మంచివావు. విను వానినియొక్కటకు క్షుతిలేదు. అనతి కాలములనే మన మిట్లు జేయవలెను. పట్ట పరీక్ష యం దుత్తీర్ణులైన వారికద్యుండి గ్రహింపవలసిన ప్రతిభనుగూర్చి చర్చ గలదు. ఉదేశ పూర్వకముగనే ప్రస్తుతవిద్యను శాస్త్రజ్ఞ నేర్పాటుజేసితిమి. పట్టభద్రుల ప్రతిభ ప్రకారము వర్తించిన సంత్సృష్టికరముగ నుండును. పట్టపరీక్షయం దుత్తీర్ణులైన వారందరును ఈకళాశాలకు సంబంధించిన వారలు గారు. అసహనోద్యమము ననుండి ప్రస్తుత పాఠశాలలను బహిష్కరించినదీర్ఘకాలము గూడవలసి యున్నది. ఇది వరకు జరిగిన నివేదికమునుబట్టి పరిశోధనములు తెలిసినవి. శాస్త్రజ్ఞులు ఎక్కువమందిని పరీక్షించుచును తప్పించవలెనని గారు విద్యార్థులమితి వచ్చుతముగ నుండుటకు కొరుమంటిమి.

నేను జాతీయవిద్యయందు జాలకాలమునుండి ప్రవేశము పుచ్చుకొనుచుంటిని. జాతీయవిద్యార్థులయమును స్థానింప నెన్ని యోజనములకుండి తెలుచుంటిని. మనమిప్పుడ జరుపుచున్న కల్పవ దానోద్యమము స్వరాజ్యసూచకము. ప్రతివాచ్చియును దొక్కొక్క జాతీయవిద్యార్థులయము స్థాపించు జేరవలసింది. మనకుగొప్ప గొప్ప సాహసములు ను తగిన వస్తు సామగ్రియు ను లేవు. స్వరాజ్య ప్రభుత్వకొరకారమునుండి ధనమువచ్చినదనుక మనము పాకలతోనే సంస్కృతుల

మెయుండవలెను. మనకు ప్రస్తుత ముఖ్యంశము ధనముగాదు. కావలసినంతమంది ఉత్సాహవంతులకుయువకులు గావలెను. భావివిషయములు సరిగ జోధములులేదు. కాని వానిని గురించి భయపడ నవసరములేదు.

పంజాబీయును, కర్ణాటకును అమితసౌమ్యవంతు లని ప్రసిద్ధి. ఎన్నికొనోడే కాలము లున్నను వీరు కాలముగ ప్రవర్తించి విషయము మోదానహము. ఇది మహాత్ముభోధవలన గలిగినది. ఇందులకు సంహృతి నభివందించవలెను. ఈ యుద్యమములోని పరిత్రములముల మీ మనముల నిడు కొని వానిపరచుము ప్రవర్తించురుగాక. అందువలననే మనకు విముక్తిగలిగెను.

ఒకపరిక్ష

దేశాభివృద్ధికి వ్యతిరేకముగ ప్రవర్తించినయెడల వారకు సిగ్గుచేడలనునుకొనవలయును. రాజోవు యుగరాజుగారి ఆగమమునకొక పరీక్షవంటిది. ఇంకను ఇంకపరీక్షలు వచ్చును. దేశాభివృద్ధియమార్గమున కడ్డములు గల్పించినవారలు విజయము సుఖకారితరువారే సిగ్గుచేడలలు వాల్చుకొనవలసి వచ్చును. ప్రస్తుతము బలహీనులవలె గన్పించుచున్నవార్యులము లప్పుడు బంగారుఆత్మములతో చిత్రంపడెను. దేశీయులు కృతజ్ఞతతో వారినామముల సంస్కరించుచుండురు. మనము ధ్వంసధమున ప్రవర్తించుచుండుటచే ఫలితములనుగుర్తించి విచారించ నవసరము లేదు.

మహాత్ముడు కొలదిదినములలోనే గుజరాతునందు శాసనసభాసభ్యము నమలులొ పెట్టివోవుచున్నాడు. భగవంతుడు వారికి కక్షిని ప్రసాదించుగాక. కొన్ని విషయములలో పంజాబు వెనుకపడియున్నను వారి స్వార్థములు మహాత్ముని పాదపద్మములసన్నిధి నే యున్నవని తెలిపెనను.

సీభగవంతుడా మహాత్ముని ఈదేశమునొప్పున వారి ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు తగినకక్షినియు ముమ్మరిజయస్థాన యనకు గొనిపోయి. ఈ గొప్పయగమునకు మార్గక్షిని విశేష పరుమకొనుసమర్థులగుదుముగాక యని ప్రార్థించు లాలా లజపతిరాయగారు పశ్చాత్తాపమును ముగించెను.

తరువాత లజపతిరాయ గారు మహాత్ముని పట్టపరీక్ష యందుత్తీర్ణులైనవారికి పట్టము నొసంగగోరెను. పట్టభద్రులు నెడలభివృద్ధి అంగభాను ధరించియుండి. వారి కటిప్రదేశముమట్టును పచ్చినిభివృద్ధ పట్టాగలదు. “నేను నాజీవితము దు నా దేశమును మతమును నేవించెద ననియు, నా దేశమునకు గాని మతమునకుగాని హనిజేయునే పనిని జేయననియు ప్రతిజ్ఞజేయుచున్నాను” అని ప్రతిపట్టభద్రుడును ప్రతిజ్ఞనొనర్చవలెను.

ఈప్రతిజ్ఞల నొనర్చినతరువాత మహాత్ముడు వారికి పట్టముల నిచ్చెను.

మహాత్ముడు

మహాత్ముడు హిందూస్థాని భాషలోనిసభ్యులకుపవ్యసించెను.

జాతీయకళాశాల వారికి పట్టముల నిచ్చుటకు కోరవకుట నాభాగ్యము. నేను పట్టభద్రుల సభించించుచు నాభ్యసించుచున్నాను. వారి పత్తిజ్ఞానప్రకారము వర్తించుటకు వారికి కక్షి నిచ్చుటకు భగవంతుని ప్రార్థించెదను ఈదినమునుండి వారిదేశము కొరకు పాటు పడుటకేవల ప్రయత్నించురుగాక. పట్టములను దొకునుటయనగా కార్యపరుడై దేశ సేవార్థం త్ర్యమునకు కృషి సలుపుటకు సంసిద్ధుడాయెనని యర్థము. ఇదియే ప్రపంచములోని వివిధజాతులవారలము దెల్పుచున్నది. నేను మూడు మహాసంగ్రామములు జూచితిని. వాని యందు, విద్యదేశీయదర్శముకొరకు యుద్ధజేరింపబడినది తెలిసినది. గత సెప్టెంబరుమాసమున దలచింపును నేను విచారచేత స్పృహనగుటలేదు. భావిభారతదేశమున కెట్టివిద్య గావలెనో నిశ్చయించుకొంటిమి. కావలసిన యభివృద్ధి ఇంకను మనము పొందలేదు. కొన్ని పాఠశాలలలో విద్యార్థులయెడల సరిగ ప్రవర్తించుటలేదు. అందువలన నొక విద్యార్థి ఆత్మహత్యనింపించుకొనెదనని వారు వ్రాసెను. ఈ విషయము యంగు ఇండియా పాఠశాలకు జ్ఞాపక ముండవచ్చును. ఇకమిడకు ఏ విద్యార్థి విషయమునైన కలాశాలాధికారులు అవ్యాధముగ ప్రవర్తించినయెడల కటి విద్యార్థి నాకీధముగ జూచువాడుకనుగాక. భివృద్ధి ధరించినందులకుగాను విశాఖ పట్టభద్రుల ద్యకలాశాలాధికారులు విద్యార్థులను వెడలగొట్టిరి. ఆ విద్యార్థులు తిరిగి పాఠశాలకు జరుకుండ నేర్పాటు జేసికొని రని వారు తెలివార్చవచ్చెను. వారుదేశీయయొక్కదేశమానెనవార్యమునుండి విడిపింపనిశ్చయించుకొనిరి. నేను వారలభివందించుచు తిలపింపితిని. దాస్యనిగృహితులకు సరియగు మంగు నెనకు తెలుపునో అతడొప్పువై న్నకు. పేగు, కలగా, మలేరియా వలన వేలకువేలు మరణించిరి. వారికొరకు నేను విచారింపను. బానిసగృహితుల దొక్కరున్నను జాల విచారించెదను.

దీనివలన మాసాంశమునయెను ప్రజలట్లుదలపనియెడల నేనాత్మహత్యజేసుకొనుచునేమో యని తెలుచుంటిని. నే నాత్మహత్య నొనర్చుకొనుట కంగీకరింపనుగాన నెట్లు చేయను

అ స హ యో ద్య మ ము

(0)

బొంబాయి అల్లరులు - మహాత్ముని నిరసన వ్రతము

(0)

మహాత్ముని పార్శ్వలు కొట్టిరను వదంతి - సరోజినీదేవి దైవికముగ తప్పించుకొనుట - సహాయ సహాయ నాయకుల సమావేశము - అల్లరులు కొంత తగ్గుట - కలకత్తాలో జాతీయ వలంటీరు దళములపై దాడి - ప్రభుత్వమువారు వలంటీరు దళముల నిరసించుట - జాతీయనాయకుల ప్రకటనము.

18 వ తేదీ సాయంత్ర మగునదికి అల్లరు లధికమైనవి. ఆరాత్రి నలుబజారుగదా భారీచేయబడిన పోలీసువాకిలి ప్రజలు తగులబెట్టిరి. అచటికొక సేన వెళ్లగా రాళ్లువీసరిరి. సైనికులు తుపాకులను కాల్చిరి. ముగ్గురికి గాయములు తగిలెను. వారిని కేంద్రకాలకుపంపిరి. ఫరాకోర్డుగదాద చాల అల్లరిజరిగినది. అచటగూడ సైనికులు తుపాకులను కాల్చిరి. నలుబజారులోకంటె యిచట హెచ్చుచుండికి గాయములుతగిలెనని తెలియుచున్నది. రాత్రి 80 మందినిపట్టుకొనిరి. ధాతుర్యురు (గిర్గా), పిస్సెను వీధులలో గొప్పఅల్లరులుజరిగినవి. అవీధులలో రాత్రిపార్శ్వలను దేశీయ క్రైస్తవులు నొకపక్షముగను హిందువులను మహమ్మదీయులు నొకపక్షముగను నిలచి చాలసేపు కొట్టుకొనిరి. 17 వ తేదీని పార్శ్వలతెగను హిందువులతెగ నిమ్నానముగ బాధించుటచే 18 వ తేదీ రాత్రి పార్శ్వలతెగ కనబడినవారిలో గాంధీ బోపిలను ఖద్దరుబట్టలను ధరించినవారిపై కొట్టుకొనిరి. అటులే బైకుల్లానిలో క్రైస్తవులను ఆంగ్లోయిండియనులు నేకమై విడి విడిగా కనబడినహిందువులను మహమ్మదీయులను (గిరరాత్రి వారు తమ్ముకొట్టిసలులే) కొట్టుకొనిరి. మహమ్మదీయులు పార్శ్వలను 17 వ తేదీని హెచ్చుగాబాధించినందున పార్శ్వలకును మహమ్మదీయులకును వైము మిక్కిలిగా ప్రబలినది. రెండు రోజులలోను 150 మందికి (గాములు తగిలినవారు) వైద్య కాలలో చికిత్సచేసిరి. తుపాకీదెబ్బలకలన 6 గురు చనిపోయిరి. 6 గురు ఆంగ్లోయిండియనులకు గూడ గాయములు తగిలెను. 18 వ తేదీని బట్టలయంత్ర కాల లన్నిటిలోను పని ప్రాంధమయ్యెను; గాని పనివాం ద్రుడైక మును చూపుటవలన పిమ్మట మరల పనినిలుపబడెను. 18 వ తేదీ నిజరిగినఅల్లరులలో యంత్రకాలల పనివాం ద్రుడైనవోగాని కనబడలేదు. వారు రాళ్లు విసరుట బ్రాంబడ్లను నిరోధించుట మున్నగు చిన్నచిన్న అల్లరుల గావించిరి. అంతలో పోలీసు వారు రాగా చెదరిపోయిరి. 18 వ తేదీని క్రైస్తవులను పార్శ్వలను ఆంగ్లోయిండియనులను చాలవీధులలో పగలును విశేషించి రాత్రి మిక్కిలి హెచ్చుగను అల్లరులచేసిరి. కొట్టాటలో దెబ్బలుతగిలినందున అల్లర్లుదీర్చిను అను జి. సి. పి. వైల్స్ క్రైస్తవు చనిపోయెను. 18 వ తేదీ వుదయమున పార్శ్వలుటరులు హిందూమహమ్మదీయులలో పెద్దపక్షమయ్యెను గూడ ఖద్దరుబట్టలను స్వరాజ్యబోపిలను ధరించినవో వారి మోటారు బండ్లపాపి బాధింపసాగిరి. డాక్టరు సత్య (హోముసులీరు) మాలానా ఆజుసోపనిగార్లకు దెబ్బలు తగిలెనని తెలియుచున్నది. 19 వ తేదీ వుదయమున కొంత సెర్దుడి కలిగినది.

19వ తేదీనిగూడ చాలబోట్ల అల్లరులు జరిగెను. వ్యాపారము సాగలేదు. దుకాణములు మూయబడెను. పకానులు కావలియుండిరి. సారాదుకాణములపై దాడి హెచ్చుగా నుండుటచే సారాదుకాణముల నన్నిటిని మూసివేసిరి. కొట, కొలాబా, మలబారు కొండ, మున్నగు తగునుమయ్య లుండుస్థలములలో అల్లరు లేమియును జరుగలేదు. 19 వ తేదీ వుదయమున లామిండ్ల ప్రాంతం కాత్వాడీకోడ్లలకు పథ్య నన్నపార్శ్వవాడలో పార్శ్వలపై హిందువులతెగ పగచీర్చుకొందురని పార్శ్వలు పురుషులందరును కర్రలుపట్టుకొని వీధులలోకి వచ్చిరి. వీధులలో కొట్టాటలు హెచ్చుగాజరిగెను. రెండుతెగలలోను చాలమందికి గాయములు తగిలెను. పార్శ్వలు తుపాకులను కాల్చిరి. అందువలన నొక మహమ్మదీయుడును యిద్దరుహిందువులును చనిపోయిరి. రెండు పార్శ్వలన్ని దేవాలయములను ప్రజలు తగులబెట్టిరి. దంకనుకోడ్లలో మధ్యాహ్న మొకగుంపు అల్లరిని సాగించెను. సైనికులు తుపాకులు కాల్చిరి. కొందరికి దెబ్బలుతగిలెను. పార్శ్వలలో అసహాయవాదనాయకుడు డగు బరోక్రీష్ణా బసోబాగారిని కొందరు పార్శ్వలుటరులు బాధించిరి. బరోబాగారి మోటారుబండిని విరుగగట్టిరి. సహాయులొకగుంపు అల్లరులసాగించెను. అచటి పార్శ్వలకు తుపాకులను కాల్చిరి. ఇద్దరికి గాయములు తగిలెను. క్రీకోడ్లలో నొకసారాదుకాణమును పూర్తిగానాశముచేసిరి. మరిరెండిటికి కథకమగునష్టమును కలిగించిరి. అల్లరులపుడు బాల

ద్యముక్రింద పరిణమించెను. హిందువులు మహమ్మదీయులొక పక్షమై, పార్శ్వలక్రైస్తవులొకపక్షమై, ఒకపార్శ్వ డాక్టరు పార్శ్వలవేషము ధరించి తే. తే. హాస్పిటలుకు వెళ్లగా హిందువుల తెగగుంపరిని బాధించిరి. అతని బోపిలచింపిచేసిరి. స్వరాజ్య బోపిల ధరించిన సేవరును బాధించరి తలచి ఆతడు స్వరాజ్య బోపిల ధరించి మరల నింటికి వచ్చుచుండ కొందరు పార్శ్వలతని గుర్తింపకుండ బాధించిరి. ఇట్టి చిత్రచర్యలు చాల జరిగినవి. సైనికు లన్నిచోట్లను కావలి యుండుచుండిరి. బ్రాంబడ్లను కొట వకక నడుచుచున్నవి. ఇంతవరకు 15 గురు చనిపోయిరి. వీరితో 17 వ తేదీని 7 గురు చనిపోయిరి. ఒకరిద్దరు తప్ప నందరును తుపాకీగుండు తగిలియే చనిపోయిరి. 19 వ తేదీనిగూడ యంత్ర కాలలు మూయుబడియే యుండెను.

మహాత్ముని కొట్టినవదంతి

గిర్గాను (పిస్సెనవీధులలోగల) రాజపుత్ర సైనికులు 100 మంది కావలియుండిరి. మధ్యాహ్న ముచట 100 మందిపార్శ్వలు చేరిరి. పార్శ్వలకు కాంతచిత్తులనుజేసి జాతివైరము లడంచుటకు 100 మందిహిందువులలో మహాత్ముడచటికి రాగా పార్శ్వలుతుంటురులలో నొకడు మహాత్ముని తలమీద నొకదెబ్బ కొట్టెను. రక్తము కారిగిది. సైనికులు మహాత్ముని కాపాడి గాయమునకు కట్టుకట్టి అటనుండి పంపిచేసిరి. ఇప్పుడు ఖువాసాగానంటున్నది అనువార్త డెయిలీపెన్సెపును పుటకయందు ప్రకటింపబడెను. ఇది శ్రునపవలేదని అసోసియేషేను ప్రెసువారు మాత్రవాసిరి.

మహాత్ముని ప్రకటనము

19 వ తేదీ వుదయమున మహాత్ముడు పత్రికల కీలేఖ సంపెను. "బొంబాయి నగరమునంతటి సోదరులకును సోదరి మణులకును విజ్ఞప్తి-రెండు దినములలోను నేననుభవించిన మనోవ్యధ యిట్టిదని వివరింప సాధ్యమైనదిగాదు. 18 వ తేదీ రాత్రి 8-30 గంటల వేళ నేనీలేఖను వ్రాయుచున్నాను. నేను ప్రార్థన చేయగా నాకిప్పుడు చిత్రకాంతి కలిగినది. బొంబాయిలోని హిందువులను మహమ్మదీయులు, పార్శ్వల క్రైస్తవుల, గూడులలోను అసహాయ వారులు సహాయవాదులలోను సామర్యమును కలిగించుకొను వశము నేను వారిభక్షణమును మాత్రమే నలుపవలెనని నా కాదేశము లభించినది. గత రెండు దినములలోను నేను తిలకించిన స్వరాజ్యము నాక పాల మంటినది. హిందు మహమ్మదీయులమైత్రి స్వల్పసంఖ్యాకములగు పార్శ్వల క్రైస్తవ యూదసంఘముల తుపద్రవకర మైనది. సహాయవాదుల దౌర్జన్యముకంటె అసహాయవాదుల దౌర్జన్య రాహిత్యమే హెచ్చు నష్టకారియైంది. దౌర్జన్య రాహిత్య మని మనము నోట లుకుచు మనలో నేకీభవింపని వారి నందరిని బెదరించి బాధించు దైవమునే విస్మయించితిమి. భగవంతుడొక్కడే. అతడే సత్య స్వరూపుడు. భోరాను, బైనిలు, జుడు, అకాబాల్యండు, గీర, మున్నగు గ్రంథములలో దేని వలన వై న మనము దర్శింపఁగలిగిన వా డాత డొకడే. ఈ విశ్వాసము గల నేను నాక్షేత్రమును మాత్రమే చూచుకొనుట కంగీకరింపజాలను. నే నాంగ్లేయుని గాని మరీ ఎవరిని గాని ద్వేషింపజాలను. ఆంగ్లేయుల ప్రతిస్థాపనలకు ముఖ్యముగా వారితోదేశమున నెలకొల్పినవారిని నింపించుచు నేను చాల వ్రాసితిని, విడిచితిని. నేను ప్రతికియుండిన వికముచుగూడ నటులే చేయుచును. కాని నేను విధానమును నిరసించుచుంటిని గాని సంఘమును నింపించుట లేదు. విధాననిరసనను జాతిద్వేషముని వారు పొరబడరాదు. నానుతపశ్చాత్తము ననుకరించి నన్ను నే నట్లు ప్రేమింపుకొనునో యితరులను గూడ నట్లు ప్రేమింపవలెను. ఈ విషయ సమయమున నేను వారిని ప్రవేశపరప ప్రయత్నింపకున్నాను నేను వై నమును తిరస్కరించినవాడ నగుదును. ఈ వాక్యము లన్నియు పార్శ్వలకుగూడ వర్తింతును. పార్శ్వలను వారి గౌరవమును, క్షీంతుటకు హిందూ మహమ్మదీయులు ప్రాణములపై నర్పింపవలెను. లేనిచో వారు స్వరాజ్యమున కత్తులుగాదు. పార్శ్వలిటీసలనే తమ మైత్రిని యాదాభ్యాయము ప్రవపరచిరి. పార్శ్వలగంధ్యును బట్టి చూచిన వారు భిలాభును నిధి

కిచ్చిన ద్రవ్య మత్యధికము గాన మహమ్మదీయులు పార్శ్వల కత్యధికముగ బుణపడియున్నారు. 17 వ తేదీని నేను చూచిన పార్శ్వల క్రైస్తవ పురుషుల దీనపదములను మరల చూచుటకు హిందువులు మహమ్మదీయులును ధారాళముగా పూర్తిగా పశ్చాత్తాపమును వెల్లడించిన వారు మొఁము చెల్లరు. మన సోదర సోదరితర మనము చూడవలసిన క్రైస్తవులకు మఁము నష్టపరిహారమును మా పిం ప కు న్ను మరల ఆంధ్రాను గా రీ దేశమునకు వచ్చినపుడు నే నాతని మొఁమును చూడజాలను. వారిని సంరక్షించుట మన ముఖ్యకర్తవ్యము. ఆత్యసంకటమునకును ప్రతికారముగను వారు మనలో కొందరికి కలిగించిన అపకృతిని మనము తేక్కుచేయురాదు. సాధనభూతుడుగా నుండుటచేతనే ఏర్పడిన కష్టవలననే ఆసంఘములవారు బాధింపబడుటచే నేను వారి కత్యంతమగు నష్టపరిహారము నింపించవలసిన వాడని మీకు స్పష్టము కాకపోదు. ప్రతిహిందవుడును మహమ్మదీయుడును గూడ నటులే చేయవలయు నని నేను కోరెదను. కాని వారెవ్వరును నిరసనచేయు బూననక్కరలేదు. ప్రార్థనలన కలిగిన అదేశమైనపుడే నిశచిత్తులుభవారి. ప్రతిహిందవుడును మహమ్మదీయుడును తనకృపామును చేరి తన్నుతమింప భగవంతుని ప్రార్థింపవలెను. హృదయపూర్వకముగ బాధింపఁబడుట మైత్రిని వేడవలెను. నానూచరులు వాపట్ల నెట్టిపానుభూతిని చూపబని లేదు. నేనెట్టి సానుభూతిని అర్పింపవలెను నేనేపేక్షింపను. ఉపద్రవకారకులను శాంతచిత్తులను చేయుట కెల్ల వారును. ప్రయత్నింప వలెనని కోరెదను. ఇది నిజముగా డాక్టరు సంఘ్నణము. ఇందు మాయసర్మము లేనియును లేవు. మనము తొలు దొట్ల హృదయములను పరిశుద్ధి నొనరించు కొనినగాని ఎట్టి ఆభివృద్ధియును కలుగదు. నామహమ్మదీయ సోదరుల కొక ప్రత్యేకవిజ్ఞప్తి. భిలాభు చాలపవిత్రకార్య మని నేను భావించితిని హిందూ మహమ్మదీయ మైత్రి లేకున్న నీదేశము స్వతంత్రతతో మనజాలదని నేనామైత్రి కొరకు గట్టి ప్రయత్నము చేసితిని. గు న మొం దొరుల శత్రువులుగా భావించు కొనిన మనము వై న మునకు కాని వార మగుదుము. ఆలీసోదరులు సత్యపియులును దైవభీతి కలవారు నని నేను విశ్వసించుటచే నేను వారితో గాఢమైత్రిని మెలంగితిని. ఈరెండు దినముల దురాగతములలోను మహమ్మదీయులు ప్రాధాన్యమును వహించిరి నాఅభిప్రాయము. నాకది గాఢవిమోచమును కలిగించినది. గాన ప్రతిరుహమ్మదీయుడును సత్యధర్మ నిష్ఠావాదులును మైమెట్టున కెక్కి ఈమరాఠముల నివారింప ప్రయత్నింపవలెను. ఎట్టివైద్యము కలిగిన మెదదీయక భక్త్యునే అనుసరించుటకు తెగిన దైవ్యమును వివేకమును భగవంతుడు మన కందరకు నొసంగుగాక. విభేయుడు ఎం. కే. గాంధీ.

ఇతరవేషులను నిలుపుట.

ఈ అల్లరులవలన 22 వ తేదీని జరుగవలసిన పాదకాలల పిల్లల సమావేశము నిలుపబడినది. 21 వ తేదీని యువరాజుగారు మ్యూజియమునకు వెళ్లుట గూడ నిలుపబడెను. బాలబాలికా భటుల సమావేశము 22 వ తేదీని జగ్గనా మైదానమునందు గాక ఓవలులో జరుగును.

ఇరువదియవ తేదీ స్థితి.

20 వ తేదీని అల్లరులు చాలవరకు తగ్గినవి. ఉదయమున మాత్రము హిందువులకును పార్శ్వలకును కొన్ని కొట్లాటలు జరిగెను. కొందరు పార్శ్వలుతుంటురుల సహోజనీదేవీగారు హితబోధ చేయబోగా నామెను బాధింప గడసిరి. ఆమె తప్పించుకొనెను. ఆమెకు కొడిగా దెబ్బ తగిలెను. గిర్గాములో పార్శ్వల సారాదుకాణములు రెండు నష్టమునకు పాపబడెను. మధ్యాహ్నము (పిస్సెను వీధిలో) రెండుసారులు అల్లరులు జరిగెను. పోలీసులు తుపాకులను కాల్చిరి. ఒకడు చనిపోయెను. ఒకరికి గాయము తగిలెను. సాయంకాలమునకు కాంతి కలిగినది. చాల మకాణములకు తెగిరి. 20 వ తేదీని గాంధీగారి బసలో సహాయ అసహాయనాయకులును నిరసంఘముల నాయకులును అల్లరులల గూర్చి ఆలోచించుటకు సమావేశమైరి. పిమ్మట వారు తెగలుతెగలుగ ఆయాభాగముల కేగి హితబోధచేసిరి. చాలవరకు అల్లరులుతగ్గినవి చాలమంది మిల్లు పనివాండు 20వ తేదీ సాయంత్రము తాదైవోపకర్త చేరిరి. పోలీసువారు పలుసారులు హెచ్చరించినను వారుటనుండి పోలేను. అంతలో గాంధీసహోత్తుని అనుచరులు కొంద రచటికి వచ్చి బోధించి వారిని పంపిచేసిరి. పార్శ్వలలో తుంటురు లింకను అలరులు చేయుచున్నారని, గౌరవనీయము గల పార్శ్వలుగూడ కర్రలు పట్టుకొని కొన్నివీధుల మొగలలో నిలచియున్నారని, వారు హిందువులను మహమ్మదీయులను కొట్టుటకు సిద్ధపడియున్నారని, వారుకోడ్లలప్రక్క చేరుచున్నారని, పోలీసువారును సైనికులును వారి నేమియు ననుటలేదు. జననష్టమున గూర్చి సరియగు మొత్తమును ఉద్యోగులు ప్రకటింపలేదు. గాంధీగా రింక సుఖసంతోషముచే యున్నాడు.

లా-హో-హో జనుయతులు ప్రలేమాల సభ

20 వ తేదీ మధ్యాహ్నము 2.30 వ సభ జరిగినది. స్వ దేశీ, విదేశీ ప్రభుత్వములు నులబారు మాపలల దురాగ తములను గూర్చి ప్రశ్నలు చేయబడినవి. నుమామ్యదీయం దగును స్వదేశీ ప్రభుత్వమునకు తీర్మానముమోదించబడిన మాపలల దురాగతములను గూర్చిన ప్రశ్నలమునకు. పలువురు ప్రతినిధులుగా నెక్కువది. అల్లరి ప్రాంతంబింది. ఈ లేమాలమా త్రమే వాటినియ్యి కులని అధ్యక్షుడు చెప్పగా నెక్కు దను విశేషము. కొందరు వేదికకడకు త్రొక్కివేసివచ్చి ఆగ్రహ వేకులై యుపసభ్యులనుసాగిరి. మరియొకసారి మాట్లాడు బోధించినను అల్లరి తగ్గలేదు. పిమ్మట సభనాసి ప్రార్థనలనెరిపిరి. సాయంకాల మా తీర్మానమునుగూర్చి మాలానా అబలకలబుద్ధి అనుమారు మరల వివరించిరి. మాపలల బలవంతముగా పిం దువులను మరలకలబుద్ధి వారు వార్తల నీసభవారు సంగ్రహించిరి. కాని ఆవార్తలు నిజమేమైన ఆకారముగలు రాను నీర్మానమునకు విరుద్ధముగాన దానిని నిరసించుచున్నార. అను తీర్మానముమోది పబడిన. అనుమారు బొంబాయికి వెళ్ళుమిత్తము ప్రేమనువెల్లిరి. అంగరానిధికి 8000 రూపాయలు వసూలయ్యెను. మరి 1000 రూపాయలు బంగారుగలచేతను. కెను పాపాగారి పంపుటకు పంజాబులోలాభకు సంఘమువారు అనుమారుకి 25వేలకు చెక్కు నిచ్చిరి. బొంబాయి యల్లరులను లాహోరు వారెంతయు నిసించిరి.

కిలాఫాతు కాంగ్రెసు వాలంటీర్లు

వంగదేశపు ప్రభుత్వప్రకటనము.

కలకత్తా, నవంబరు 19. — ఆ తేదీ కలకత్తాను రాత్రి చాల నేపటికి, వంగదేశపు ప్రభుత్వము నాటిట్లు ప్రకటించిరి.

“రాజకీయవ్యవహారములలో ప్రాముఖ్యస్థానములకరించు అనేకసంఘములవారి కాంగ్రెసుమునందు వాలంటీర్లనిపిలవ బడిన వారినముమాములనుజేర్చుట ఇటీవల ప్రధానాంశముగనుండి నది. ఆహ్వానములు, సభలుయన్నగు సమావేశములందు కాంతి క్రమములను నెలకొల్పుటకు వీరు చేర్చబడుచుండిరి. ప్రభుత్వమును విద్యార్థులుచూచు ఇట్టి సందర్భములందు దివంగిచియుచుండెడి వారు గాని ఇటీవల పరిస్థితులు విపరీతము గమారాయినది. కిలాఫాతు, కాంగ్రెసు సంఘముల నాయక వ్యయక్రింద ఆనేక మంది వాలంటీర్లుగా జేర్చుకొనబడుచుండిరి. వారికి ప్రత్యేక కార్యాలయములను, నిబంధనలను, నాయకులను, కార్యములను వారి అధికారులు నియమించుటకు ప్రారంభించిరి. ఈ నాయకులు సామాన్యుల క్రిందిగలవలయును. వారికి నెలకేతము లియ్యబడుచున్నట్లున్నది. కొన్నిప్పుడు కలకత్తా, చుట్టపట్ట గ్రామములలో ఈ వాలంటీర్లు ప్రజలను నిప్పండించి, కలభాలు చేయమొనరుచున్నారను. వారి తాళమును గమనించుట, బట్టల దుకాణములవద్ద బోధించుట కల్లంశ్చంద్ర నిక్రయముగాకుండ చేయుట బాలురు పాఠశాలలకు కళాశాలలకు వెళ్ళిపట్టుకు వారికి అడ్డుముకుటలుట ఈ సం దర్భములందు వారియమానుల అడ్డులనునదిచి వాలంటీర్లు అందరిని దెడరించుచు రాజనసమ్యక్తినుపు చుట్టలనవలించుచువారికి అవసరముగ ఆటంకములను కల్పించుచున్నారు. పోలీసులరాజ భక్తిని పోలీసులకు దుష్ప్రవర్తనములను గాని చుచున్నార కలకత్తాగ్రామము వెలుపలిభాగములలో తమవిశ్వక్రధ్యములను నిర్మిల్లించుచు పోలీసులను భయపెట్టుచున్నారు. రాజధానియందలి ఆనేకమండలములలోగూడ నిట్టి పోలీసులను విశేషముగ బరుకుచున్నది.

ఈ ఉద్యమము కామరూపమునకు ఆందోళనమును మించిపోయినదిగాక క్రొత్తకలకత్తా సంక్షేమకొరకు, సభాయతులను గవర్నరుప్రభువుగా రెట్లు ప్రకటించుచున్నార.

“వంగదేశపు అసహాయోద్యమపు వాలంటీర్ల సంఘము, కాంగ్రెసుకమిటీ వాలంటీర్లసంఘము, కేంద్రమహమ్మదీయ వాలంటీర్ల సంఘము మున్నగువేళ్ళతో రాజధానిలో కొన్ని వాలంటీర్లసంఘములు స్థాపించబడుచున్నవి. ఇట్టిసంఘములన్నియు ప్రభుత్వపరిపాలనకును కాంతిక్రమముల సందక్షణమునకును ఆటంకములను కల్పించుచున్నవి గాన, 1908 వ సంవత్సరపు భారతదేశపు కిష్టాపృష్ఠి సమావేశపు 16 వ శేష సప్తకారము ఈసంఘములన్నియు ప్రభుత్వశాసములకు విరుద్ధముగా నెప్పించబడిన సంఘములని సభాయకులైన గవర్నరుగారు దెలుపుచున్నారు.”

తత్తణమే ఈదినము తెల్లవారాయన పోలీసు పటాలములు మోటారుబుడ్లలో వెళ్ళి కలకత్తా నగరమునందలి ఉత్తరభాగమునందు కిలాఫాతు కార్యాలయములకు వెళ్ళిరి. భిత్తులను, పా బహునందలి కార్యాలయముల చుట్టు పోలీసులు చేరిపోయిరి. ఆ కార్యాలయములను వారు దొంగ న్యయతో వెదకి, అన్ని కాగితములను, గ్రంథములను బట్టుకొని వెళ్ళిరి. కొంతమందిని ఆరెస్తుచేసిరి. కార్యాలయములకు బజుట కట్టుబడిన అసహాయోద్యమపు పతాకములను, తెక్కెములను స్వాధీన చేజుచుకొనిరి.

పోలీసువారు ఈలాగే నగరమందలి వివిధ భాగములకు వెళ్ళి, కాంగ్రెసు, కిలాఫాతు కార్యాలయములను పరిశోధించిరి. నాలుగు కాంగ్రెసు కార్యాలయములను, మూడు కిలాఫాతు కార్యాలయములను పోలీసువారు వెదకిరి. అనేక ప్రత్రములను, కాగితములను, గ్రంథములను మున్నగువానిని వారు పశపతము కొనిరి. వహారాలో నాలుగు కార్యాలయములు వెదకబడిన. 10 మంది పట్టుకొనబడిరి. (9 మంది వాలంటీర్లు, వహారా మండల కాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శి యగు ప్లీడరు వేరి 10 మంది).

ప్రజల అసమ్మతి

1700 మంది జాతీయవాదుల ప్రకటనము

సుమారు 1000 మంది జాతీయవాదు ల్లిండిప్రకటనమును గావించిరి:— వంగదేశపుప్రభుత్వమువారు వాలంటీర్లసంఘములు ప్రభుత్వశాసములకు విరుద్ధము అని ప్రకటించినందుచేత, మేము మాస్థితిని విశేషముగా ప్రజలకు దెలుపవలయును. గవర్నరు ప్రకటించినట్లు వంగదేశపు అసహాయోద్యమపు వాలంటీర్లసంఘము, కేంద్రమహమ్మదీయ వాలంటీర్ల సంఘము, కాంగ్రెసు కమిటీ వాలంటీర్ల సంఘము అనుసంఘములు యథా ర్థముగలేవు గాని రాష్ట్రమునందంతటను. కాంగ్రెసు, కిలాఫాతు వాలంటీర్ల దౌర్జన్యరాహిత్యులై కాంతిముగ దేశోద్ధారణకు తోడ్పడుచున్నారు, కృషి నలుపుచున్నారు. కాంతిక్రమముల సంతక్షణమునకు వీరు ఆటంకములను కల్పించుచున్నారనుట కుద్ధ ఆద్యము. ఈ వాలంటీర్ల సంఘములు ఉండితీరవలయును. గవర్నరుగారి నిరంకుశాజ్ఞలకు భయపడగూడదు అని మేము దృఢాభిప్రాయముల మైయున్నారము. ఈ చర్యను కొనసాగించుటకు మేముండగము, ప్రతి ఒక్కరము, వంగదేశ జాతీయవాలంటీర్ల సంఘములో చేరబోవుచున్నాము. ఈలాగే ప్రతియండలసాక్షుసభ్యుడును, రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘసభ్యుడును వాలంటీర్లసంఘములో చేరవలయునని మేముకోరుచున్నాము. సహాయనిరాకరణముయొక్క మూలసూత్రముల నను రించి వాలంటీర్లందరు దౌర్జన్యరాహిత్యులై ప్రవర్తించుచు రని మేము నిశ్చయముతో చెప్పగలము.

విజయనగరం తంతివార్త

మాకు వారములుగొత్తపలన కల్లంకంగడిద కల్లం త్రాగరాదని రయితులు వర్తకులు అసహాయోద్యమవాదులు ఆ త్యుత్సాహముతో జయప్రముగ బోధించుచుండిరి. పోలీసులు అబ్బాగిరి అధికారులు యథాప్రకారముగ తమదురహంకారమును కాపిరి. అచ్చట బోధించేవారిని ఈ అధికారులు మెడపట్టి గంటి, వారిమీద కల్లుముంతలను క్రమస్థగించిరి. ప్రజలు యథాప్రకారము గనవున్నచుండిరి గాని దౌర్జన్యముతో బ్రవర్తించలేదు. అబ్బాగిరి సభ ఇకొక్కెక్కురు గోపాలరావు ఉద్యమ బోధకులను తుపాకులతో కార్చెదనని దెడరించెను గాని ప్రజలు నలంపలేదు. అత్యుత్సాహము ప్రబలుచున్నది. రెండు వారములలోగా అంగడిని మూయ వలసి వచ్చును.

17 వ తేదీని కొత్తపలన, చుట్టుపట్ల గ్రామములలో పరికార పరితాళము జరిగెను. అగ్గిపెట్టి, కూరగాయలు దొరకలేదు. పోలీసువారి నిర్బంధము నిర్ధక్మయయ్యెను. చింతల పాళెం సంకరాడ ఆపిచేయబడిన అని విజయనగరమునుండిమా విలేఖకుడు తంతివార్తను బంపుచున్నాడు.

సి. ఆర్. రెడ్డిగారిపర్యటన కార్యక్రమము:—

సి. ఆర్. రెడ్డిగారు కృష్ణా గుంటూరుజిల్లాలో పరిసరము దెలిసి కొనుటకయి అచట పర్యటనము గావించెదరు. వారుఆన్నిపక్షములనాయకులతోను ప్రస్తుతస్థితిని గూర్చి చర్చించెదరు. వారితో నెవరయిన వలయునని సంభాషణము జేయవచ్చును. వారు పర్యావము నీయరు. వీరు మద్రాసు నవంబరు 17 వ తేదీ ఉదయం 8-20 గంటలకు బయలుదేరి నెల్లూరు 2-29 గంటలకు జేరెదరు. అచ్చట 22 వ తేదీ రాత్రి 11 గంటలకు బయలుదేరి వేటపాలెం తెల్లవారబామున 5-36 గంటలకు జేరెదరు. అచ్చట 24 వ తేదీ ఉదయం 4-46 గంటలకు బయలుదేరి తెనాలి ఉదయం 6-31 గంటలకు జేరెదరు. అచట 25 వ తేదీ ఉదయం 7-25 గంటలకు బయలుదేరి గుంటూరు 8-15 గంటలకు జేరెదరు. అచట 27 వ తేదీ ఉదయం 8-50 గంటలకు బయలుదేరి నరసరావుపేట 10-50 గంటలకు జేరి పల్నాడు వెళ్ళెదరు. అక్కడనుండి 30 వ తేదీ ఉదయం 6-40 గంటలకు బయలుదేరి, గుడివాడ 12-41 గంటలకు జేరెదరు, అక్కడ 30 వ తేదీ సాయంత్రం 8-45 గంటలకుబయలుదేరి బందరురాత్రి 10-31 గంటలకు జేరెదరు. బందరునుండి మద్రాసు జేరెదరు.

బాలసుబ్రహ్మణ్యగుప్త గారిని తిరిగి పట్టుకొనుట:—

19-11-21 తేదీని క్రియంత మతం బాలసుబ్రహ్మణ్యగుప్త గారిని ఏలూరు పురమున సాయంత్రము మూడుగంటలకు పట్టుకొని 4 గంటల రయిలుమీద జిల్లామేజిస్ట్రేటువారియెదుట విచారణనిమిత్తము పోలీసువారచే బంబటకు తీసికొని పోబడినను.

64 మంది మాపిలానేరసులు రయిలులో జచ్చిపోవుట

కోయంబుత్తూరు, నవంబరు 20:—తిరుగునండి సుమారు 100 మంది మాపిలా నేరసులు రయిలులో బళ్ళారికి బంపబడిరి. వారిలో 64 మంది రయిలునెట్టెలో జచ్చిపడియుండిరి. కోయంబుత్తూరులో మృతక శేఖరములుమిగిలిన సజీవులు దించబడిరి.

కైలాసతయారచేసి పంచివెట్టుట:—కైలాసము 10 గ్రామముల పొట్లములుగా జైలులో తయారచేయించి తపాలాశాఖద్వారా 1920 సం॥ నుండియు కైలాసపొట్లముల సమ్మించుచుండిరి. ఈవిధానమును ఇంకను రి మానులవరకు పరిషీంపవలె నని జైళ్ళిన్స్పెక్టరు జెనరలుగారిని ప్రభుత్వమువారు దగుగగా నింక నింకనత్యమునకు పరిషీంపవచ్చునని వారు తెలియజేసిరి. సింకోను సాగుజేయు డిప్యూటీ సర్వేశాఖాధికారి వారికి కావలసిన కైలాసము సుల్లేజేయవలెను.

పశ్చిమ కృష్ణా జిల్లాలో నిర్బంధము:—పశ్చిమ కృష్ణా జిల్లా కాంగ్రెసు సభ్యుడును, గన్నవరం తాలూకాలో అసహాయోద్యమ నాయకుడును తేలప్రోలు గ్రామవాస్తవ్యుడు నగు గుడిపాటి విశ్వనాథ శర్మగారి మీద ౧౭-౧౧-౨౧ తేదీన ౧౦౭ కెక్ కే ప్రయోగింపబడి వారు ఆరెస్తుచేయబడిరి. కేసు ౨౧ వ తేదీ విచారణయగును. వీరుగాక యింక రయితులు ౧౧ మంది మీద గూడ ౧౦౭ కెక్ కే ప్రయోగింపబడినది. అందరు రిమాండులోనున్నారు. ధైర్యముతోనుఉత్సాహముతోనున్నారు.

విదేశవార్తలు

విరిషుసమస్య

యూనియన్లుల వ్యతిరేకభావము లివర్నూలు యూనియన్లుల సభయందు తీర్మానము త్రోసివేయబడినప్పటికిని బ్రిటిషుమంత్రియందలివారి సంధిప్రయత్నములుమాత్రము తీవ్రవిమర్శనకు లోనైనవి. మిడ్లెన్లు ప్రభువు, విల్సన్లులో నిష్ప భంధానమునకు గడంగుట కంతమాత్రమును వీలులేదని నుడివెళ్ళి అప్పుడు సభ్యులు చాలగల్లంతు జేసిరి చివరకు ఈసభలో మంత్రిగ్రమనందు తమకు నమ్మకము గలవను ఆగ్రముగల తీర్మానము నామోదించినపుడు అల్పమురువా రందరును వారివైద్యమమును గన్నచిరి.

ఉత్తరప్రభుత్వముల బహిరంగపరచుట. అల్పమురు మంత్రిగ్రమనాది ప్రత్యుత్తరమును బ్రిటిషుమంత్రిగ్రమనానికి చేరెను. అల్పమురుమంత్రి వర్గ కార్యదర్శియగు కలనల్ స్పెండరుగారు. ఉత్తరప్రభుత్వముల బహిరంగపరపవలెనని కోరుచున్నారు. చాంబర్లెనగారు లివర్నూలు యూనియన్లులలో మాట్లాడుచు న్యాయముగ ప్రవర్తించవలెనని కోరిరి. కొలిది కాలములోనే నిజమగుసంగతు లన్నియు బహిరంగపరపబడును. అసమయమున యూనియన్లులమంత్రిలు తమ మాటప్రకారము నిలచినది లేనిది తెలియనని నుడివిరి.

వాషింగ్టను సభ

జపాను - చైనా

చైనావారి సలహాలను గురించి ఆలోచించుటకు వేరన్ కేటుగారికి కొన్ని దినములు వ్యవధి ఈయబడినను. చైనా సమస్యలను అత్యంతప్రాచ్యదేశ సమస్యపరిష్కారసంఘమువారు ప్రధమమున విచారించవలెనని ఉపసంఘమువారు నిశ్చయించిరి.

చైనా

చైనా మంత్రిగారు ఆత్యంతప్రాచ్యదేశ సమస్య పరిష్కారసంఘమువారికి చైనావారి యుద్దేశముల దెలిపిరి. చైనాకు సంబంధించిన విషయములలో రహస్య సంభులేవియు నుండరాదనియు, చైనా స్వాతంత్ర్యమునందెవరును బోక్తము కలుగజేసికొనరాదనియు వారు కోరిరి. ఈమధ్యదేశముల నితరదేశముల వారికి కవులన కీయమని చైనావారు సమ్మతించిరి.

భూసైన్య నియమము

అమెరికావారు బూసైన్య పరిమితిని నిర్ణయించుటకు సమ్మతించినది తెలియుచున్నది. అమెరికాకును, బ్రిటనుకును కావలసిన భూసైన్యములకంటె ఎక్కువలేవు. వాని తగ్గించుటకు వీలులేదు. బ్రియండుగా రివిషయము మాట్లాడినతరువాత నాయుధనియను, సంఘమువారి కీసమస్య నందెదరు. జర్మనులు ఫ్రెంచివారిమీదికి వచ్చినయెడల బ్రిటిషు అమెరికాదేశముల వారు తాము ఫ్రెంచివారి పక్షము వహించుమని వాగ్దానముజేయ నెంచలేదని తెలియుచున్నది. ఈ విషయమున నాంగ్లదేశ మమెరికాపక్షము వహించును.

ఫ్రెంచిసాకా సైన్యము

ఫ్రెంచిసాకాసంఘమువారు సాకాశాఖ మంత్రిగారిని ఇతములకు సత్కృతిలనుటకు విశేషముగ నిర్బంధపరచిన కోరిరి.

ఒక్కప్పుడు మాత్రమే జరిగినదనియు, ఒకచుట్టు
ఇతర ప్రాంతాల్లోనుండి వచ్చినవారైనట్లు చెప్పవచ్చును.
ఒక ప్రాంతాల్లోనుండి వచ్చినవారైనట్లు చెప్పవచ్చును.
అట్టి సమయములలో నామ అత్యంతమైన నొప్పుననున్నాను. భారతదేశమున
సేతవంటి పూర్వముననున్నాను.

నే నిప్పుడే రమ్మయ్యను వందేమాతర మను గీతమును
వింటిని. 1905-వ సంవత్సరమున దీనిని ను ద రా సు లో
వింటిని. అగ్రము వారి కంటెంట్ యెడలపడెనదో నాకప్పుడు
దోచెను. వాట్లు గ్రామము పాడుటకు వాకి చాక్కులుగా?
వారు భారతదేశమునకు వందేమాతర మొక్క కంటెంట్ పడెనదిగా
గోరి. కాని భారతదేశమునకు యెట్టిదో లక్షకొలది ప్రజలు
దినమున కొకమాట భజించుచుండిరి. దానియందు యెన్నడును
అన్నమును, ఉప్పును దప్ప మరేమియులేదు. కాయగూరలు
మొదలైన వాటియు లేవు. అట్టిస్థితిగల భారతదేశమును
రక్షింపవలసిన వారు నిజముగ నెవ్వరు? వారు భారతదేశమునకు
తగినసంతానము గాదు.

హిందూమతాన్ని దీనియనభ్యుత్తరము.

మొదటగా దొక హిందువు మహమ్మదీయ ప్రాంతము
చెరువట్టెను. అతడు తన ప్రాంతముననున్న హిందువులను
లకు మరణించేరే? మహమ్మదీయులతో స్నేహము జేసిన
యెడల ఇట్టి ప్రాప్తియొనరి యెవరు నాతో నుడిచెను.
నాకు ప్రాప్తియొనరి గాన నేను మహమ్మదీయులలో
సఖ్యముగ నుండవలెనని కోరుచున్నాను. ఒక మహమ్మదీయు
దేదె యక్కడ మొదలైనయెడల నాసంఘమునందును దూరము
సరిగాదు. దేశమునకు ప్రవర్తించిన హిందువులను మహమ్మదీ
య ప్రజలతో పాటుగా నున్నవారే. నేను మహమ్మదీ
యులనుండి నాకావలసిన హిందువులు భయపడవలసినవారులేదు.
మహమ్మదీయులయెడల హిందువులు కృతఃకృతులు ప్రవర్తించ
గోరుటలేదు. అందుచే మహమ్మదీయులను హిందువులందుకు
భయపడవలెనని సత్యమునకు సత్యముగలుగుచున్న మహమ్మదీయులకు
మరింత మోసముగలుగుచున్న హిందూమత ప్రభువులు నుడువు
చున్నది. రామానుజుడు, మధ్వాచార్యులు, దయానందుడు
మొదలగువారు రందరికీ చెప్పిరి. హిందువులు సత్యము ప్రవర్తించి
నవో ఎవరిని జూచియు వారు భయపడ నక్కరలేదు. ఇదియే
మహమ్మదీయులకును శిక్షణమునకును వర్తించును.

మేము అర్హులయెవరినయెడల

తానును, నేనును, దేవునియొక్క పాత్రమునకు లోపల నరె
మొదలైనవారైనను లభించుచున్నాను నుడిచిరి. అప్పుడు మీ
తనకు మౌనమునకు వారు లెలుపట్టారు. తెగట్టారు. అంగ
ప్రాంతము పరాభవించునాడను. అట్లు మీరు ప్రవర్తించినయెడల
మీరు భగవంతుని తేలము. కాంతమును దౌర్జన్యముననున్నాను నిలువ
బడినవాడే ధీరుడు. మీరు దౌర్జన్యముననున్నాను నుండవలెను.
మీలో ప్రతివారము మీరు మీరే నాయకులు గావలెను. అప్పుడు
స్వరాజ్యము వచ్చును. మీరు ప్రజలను మోసమునకు దుండవలెను
వలెను.

మీలో నే నాయకుడైన నొకరు కాక కారము ప్రవర్తించిన
యెడల నాతనిని తొలగించవలెను. స్వరాజ్యము సంపాదించుట
కష్టమైనదిగాదు.

స్వరాజ్యమునకు ముఖ్యమైనది రాత్నము. నాలువకుట
అడువారిపని యని పంజాబులో జెప్పుదురు. కాని ఇంగ్లండులో
నాలువకుటకు కనిపెట్టిరి నగువాడు. వంట ఆహారాని పని
యందును సానిటేషన్ యందును హోటలుల దొకవంటవాడుగలడు.
ప్రాంతమునకు నావంటవాని కెక్కువకు దెలియును. భారత
దేశ రాజప్రతినిధిత్వముతో సమానమైన శీత మానసిక గలదు.
రాజప్రతినిధి తనజీతమునకు దగినో లేదో నాకు తెలియదు గాని
అవంటవాడు మాత్ర ముతామునకు నన్ను. నాలువకుటకు
తమవిధియొక్క ఖాత ముచుకొనవలెను. రాత్నమును వనలిక
యెడల తన ధర్మమును నూడ వనలిక ధర్మమునకు భారత
దేశము విముక్తికొందవలెనని రాత్న మే ముఖ్యము. దానియొక్క
వివాదమున కిదియే సాధనము. స్వదేశీయులకు నుచులించుట
యనగా ఖర్చు ధరించుటగాని విల్లర ప్రభులు ధరించుటగాదు.
జాతీయకళాకాలయందు నాలువకుటకు, నేయుట నేను
బడును. పంజాబునందు కాసు తరస్కార మనునది నేటికే పు
టిక ప్రతినిధియొక్క ఖర్చు ధరించవలెను.

విద్యార్థులకు విజ్ఞప్తి

విద్యార్థులకు గురించి కొంచెము మాటలాడవలసిన దని
లాలోజీగారు కోరిరి. పంజాబు విద్యార్థులు ఆంగ్లపాఠశాలమునకు
సలూము జేయుటకు బలవంత పెట్టబడినది భావము ముగిసినవలెను.
దినమునకు 18 పైలు పెట్టవలసింది. ముగ్గులు లాకాలమున
అనేకవిధములుగా పంజాబు విద్యార్థుల మనమునుపెట్టిరి. విద్యార్థులు
విదేశముల నుపయోగించుట ద్రోహముగ భావించవలెను.
చక్కాయ, కగ్గాయు నుపయోగించవలెను.

మహమ్మదీయ పాఠశాలము ముగించినదిన రునాత లభవతి
రాయగారు మహమ్మదీయ కృతజ్ఞ తాండవము లర్పించిరి.

(ప్రతిభాను పత్రిక)

లిట్టను కమిటీ

లి. వెంకటపతి రాజగారు యం. యల్. వి. లిట్టను కమిటీ
గూర్చి మాకు వ్రాయుచున్నాడు. అందరి సారాంశమును ప్రము
రించుచున్నాము.

“లిట్టను కమిటీ భారతదేశమునకు విద్యార్థులను
సత్త, భారతదేశమునకు 2 లక్షల గ్రామ నియంత్రకం
కరింపని విషయము, ఇంగ్లాండులోనుండియు విద్యార్థు
నాపాత్రమైనది. కా నంభవము ఈ సమస్యయొక్క అవశ్య
కతను తాము నులిట్టను గారు ఆలోచించినట్టి
యనాభవము కల్గియున్నచో వేరు కలిగియు
నించుచుండువాని మామేరగా గారు నుడిచిరి. నేను వారితో
కేరీవించెదను. కాని మామేరగా గారు పాలనసమస్య లన్ని
టిని విచారించుటకు నియోగించినకమిటీ లన్నిటికిని గ్రామ
లిట్టను కమిటీతో నేను ఒప్పుకొనను. కమిటీ లన్నియూ గలవు.
కొన్ని సమస్యలను పరిష్కరించును; కొన్ని సమస్యలను
త్రోసేవేయుటకై కాల వ్యవధిని గోరును. లిట్టను కమిటీ భారత
దేశ పర్యటనము, విదేశపర్యటన మొనరించ నాలోచించిన దని
నేనును మరి కొందఱును దలంచితిమి. అట్లుగా క
మిటీ ని నియోగించినపుడే అట్లు తిరగ నింప
బడెనని మాంటాగ్యుగారు యిప్పుడు చెబుచున్నాను.
ఈ సంగతిని యిండియా ప్రభుత్వమువారు కాననభ్యుత్తర
ముందు చెబుచున్నాను. కమిటీనియోజనమునకు సమ్య
త్తిని జూపిన సభ్యులు ఇరువురు గ్రామము యాయకుండురా?
లిట్టనుగారు చెప్పియు ఇంగ్లాండులో ప్రారంభించిన
విచారణ యిండియా ప్రభుత్వమునకు కాననభ్యుత్తర
తిరగ ముగిసిన ఆటంకము కల్గింది. లిట్టనుగారు యి
సమస్య నెట్లైన పరిష్కరింపవలసినదని కోరిరి. నేనును దానినే
కోరుచున్నాను. సప్లి మెంటరీ కమిటీ యొక్క
ప్రభుత్వమువారి మొమెరాండంవలన సభ్యులు భారతదేశపర్య
టన మననమున తలచిరి. మార్పుగారు గాని ఆనరబుల్ వక్త
గానగాని ఈయవహాన తొలగింపక బలపరచిరి. ఇందువల్లనే
కాననభ్యుత్తర అట్లు చేయవలసినవైనను, అందువల్ల నేను గాని
యితరులు గాని గ్రామమునందు వోటునిచ్చుట తప్పుకాకపోదు.
లండన్ ప్రెస్సుపత్రిక గూడ అవనిని అధిక్షేపించుచు వ్రాసియు
న్నది. మహారాజానీతిజ్ఞులగు సర్ కెనస్సామిఅచ్యుతు గారు
గూడ కమిటీభారతదేశ పర్యటన ము వలన నలాభము
లేదని చెప్పిరి. ఎంతైన పాల్గొంటుంటే అసాధ్యమైన యిండి
యాకు వచ్చుటకు లక్షరూపాయల గ్రామ నియంత్రముండగా
అంతకన్న ముఖ్యము విషయమునకు దానికే లెట్టింపు సామ్య
నియమాడదా? కాననభ్యుత్తర సామ్యమును వక్తగారును
భారతదేశపర్యటన మననముకాని చెప్పిరి. ఇండియా ప్రభుత్వపు
మొమెరాండమును తిలకింపుడు. కమిటీవారు, భారతవిద్యార్థులు
విద్యకై ఇండియా విడిచి యేల వెళ్లవలయునో, భారతదేశము
లో, బ్రిటిషు దీవులలోను ప్రభుత్వమువారు విద్యార్థులకు
తేమచేసికో భాగ విద్యార్థులను ఆహ్వానింపవలెను యితరమ
నాయము యా విషయములు విచారించవలయును. ఈవిషయ
మును కాననభ్యుత్తర వారు చెబుచున్నాడు. వచ్చునగునగున
విదేశమునందు లాభము లేకపోయెను. నేను క్షిప్ర యావిషయ
మై వాగున విద్యార్థులనుండి చదివి దాని చూడవలెను నను
గొంటిని. ఇప్పుడు కాననభ్యుత్తర గ్రామ నియంత్రమునకు
చాల విషయ చేసినది వ్యక్తమైనది.

ఇంగ్లాండుకు భారతవిద్యార్థులు వెళ్లి బ్రిటిషుదీవుల
టాండులు యేల? ఇండియాలో పొందు విద్య చాలదా? ఈవిష
యమై కమిటీవారు భారతదేశపర్యటనము గావించిన దెలియ
గలదు. భారతదేశములో మతభేదము పోయి, యిగ్గిలు దీగ్గిలకు
గౌరవము కల్గి, భారతవిద్యార్థులతో నున్నతోడ్పాటులు
వచ్చుచున్నచో విదేశములకు బోనక్కరలేదు. ఇతరదేశములకు
బోయి విద్య నేర్చుకొనుట యిండియాలోనే ప్రభుత్వవిద్యాల
యములు అన్నివిధముల వృద్ధిజేయవలెనా? ఒకవేళ బ్రిటిషు
దేశములకు వెళ్లెను అట్లు పనిదాని వ్యాపారసామ్యములను
బయల్పెట్టు. భారతీయులుగూడ ఎక్కడ తమతో పోటీగా
స్టాబ్లరీలెట్టెనో యని వాకి భయము. కమిటీ వారితోపర్య
విద్యాలయములను పరిక్షించి అట్లు నేమి యభివృద్ధులు జరుగ
వలయునో దెలుప వలయును. దే రాజుగారు లోను
పూసా లోను చదువు కొను విద్యార్థులకు
పరిశోధనకార్యముల నేర్చుచున్నాగా? ఆ పనికి యిగ్గిలు
ప్రాధికార నే నియోగించెదను. దేరాహాదు ఫాక్టరీలను విద్య
లయమునకును కాలేజీని కలిగి నేలు ఖర్చుచున్నది. అది చాల
అనాదివిద్యాలయము. అట్టి యద 60 మంది ఫాక్టరీ ప్రాజెక్
టును ఇంగ్లాండులో క్రైయింపుకై 6 లక్ష రూపాయల
ఖర్చునెట్టినట్లు తాడెట్టి ఆవిద్యాలయమును బాంబేయ
గూడదా? ఇవిషయముగూర్చి కమిటీవారు విచారించవలసినవి
లేనా? కమిటీవారు పూసాలోని వ్యవసాయవిద్యాలయమును
పరిక్షింపవలదా? ఇండియాలో నివిలు వెటరనరీ సర్కిసుకు భారత

యాల కేలకుకరవగూడదో కమిటీవారు విచారించవలసినవి
వెటరనరీ కాలేజీలో క్రైయింపుకై బ్రిటిషుదేశమునకు పంపుట
కన్న అందుకు సుపాయముల నిక్కడ జేయవలెనా? ఇండి
యాలో నాయకులకు యింజనీరులకు క్షేత్ర నియంత్రకై క్షే
త్ర నియంత్రకై కమిటీవారు విచారించవలెనా? కమిటీవారు
లెక్కలు విద్యాలయముల నన్నింటిని పరిక్షించి గావములను
దెలుప నక్కరలేదా? మెడికలు విద్యాలయముల పరిక్షిజేసి,
అట్లు పనిప ప్యాట్రానికలు మోక్షము నేర్పుటకు వసుకుల
నెల ఏర్పరుపవలెనా? దానినిగూర్చి కమిటీవారు ఆలోచిం
పవలెను. మిలిటరీ న్యూస్ గూర్చి విచారించి యిండియా
మిలిటరీ సర్కిసుకు క్షేత్రముననున్న నేమా కమిటీవారు తెలుప
వలెనా? కమిటీవారు యింజనీరులకు విద్యాలయముల పరి
క్షించి అట్లు తాడెట్టివిద్య జేయుటగూర్చి సలహా విధి భార
తీయులనే నివిలు యింజనీరులకు నియోగించు వకులు జేయ
గూడదా? లాకాలేజీలను పరిక్షించి మోక్షమునతో సంపు
తించి మోక్షమునతో క్షేత్రముల చారిత్రముల భేదముల లేకుండ జేయు
మని దెలుపవలెనా? ఇకనెవ్వరు, కాననభ్యుత్తర మున్నగు
విద్యార్థిమయము లెల్లున్నచో కమిటీవారు విచారించ నక్కర
లేదా? ఇండియాలో అట్లు కమిటీ యే, త్రోసేవేయుటకు
చున్నదో విచారించవలదా? దెనుగునానాని వైస్రాయినిగ్గి
ట్యూటును కమిటీవారు పరిక్షింపవలదా? భారతదేశములోని
వివిధములకు ప్రభుత్వవిద్యాలయములను పరిక్షించి అందరి
లోపములను దెల్పి యేమేమి అభివృద్ధిగూర్చుము గలవో అవి
యెల్ల కమిటీవారు విచారించవలసినవియన్నవి.

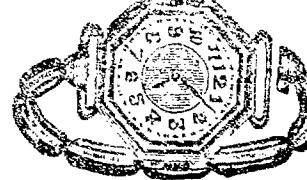
కమిటీవారు ఇంగ్లాండు చేయవలసిన యిండియా పనిగా
పుట భావ్యము గాదు. కాన లిట్టను కమిటీవారు యా విషయ
మై మరల విచారించి, కమిటీ కావలసిన దెబ్బుచ్చి, భారత
దేశపర్యటనమును ప్రార్థించునట్లు చేసిన దని నేను కోరుచు
న్నాను. లేకున్న మనకు మన సంతతివారికిని, దేశమునకు చాల
కీడుజేసినవార మగుదుము.

కీర్తిమయైన శ్రీ కమిటీ సభ్యులెడ్డెగారు:—మీరు కమిటీ
రయ్యగారి ద్వితీయపుక్కును, శ్రీ కొత్తూరి చంద్రారెడ్డిగారి వాద
మరిది. మీరు పంజాబుదేశమునకు తమతండ్రిగారి పేరు కాశ్య
తముగా నిలబెట్టుటకు నొకభాండాగామును స్థాపించిరి. దాని
కైముగ దివ్యమందిరమును కొనిభాండాగారమును కొనెరిరి. ఈ
భాండాగారమునందును బీదబాలురకు జీతములేక వదులుచెప్పిం
చుటయే గాక వారికి కావలసిన పలకలు మొదలైనవి వారే
తెప్పించి యిచ్చుచుండెడివారు! ఇట్టిదేశభిమాని దుర్మతివాడు
సంవత్సర కార్తీక శుద్ధపక్షమున శవారంతాత్రి 19 ఘడియలకుం
దుమితులను కోకసాగెముపాలుచేసి కాలధర్మము నొందిరి.

తనవతియనామకు వైస్రాయిలబాలురు వైస్రాయిలబారు
17 లేదని యవరాజుగారునుపహిష్కారమునకుకముగ బడికి పోక
నిలిచిరి. భజతో నరకసంకీర్తనము గావించిరి. సాయంత్రము
నరసింహాచారిగారు అన్యక్షాపహించి యవరాజుగారునును
గురించి తెలిపిరి. తర్వాత విద్యార్థి మొకరు పంజాబుయంత్రము
లనుగురించియు దేశపరిస్థితులనుగురించియు నుపన్యసించెను.
విదేశ వస్త్రధారణము గావించబడెను.

అహాయోధ్యులము ననుసరించి లేతలి సీతారామయ్య
గారు విశాఖపట్టణము ఇంజనీరుల కాలేజీలోని ఆఫీస్ సబార్డి
నేటు క్లాసులో జరుపుట మానివేసిట్లు తెలియజేయుచు
న్నాడు.

ఎడ్లొ బంగారు = రణములు 150 x జ్ఞులు కట్టక మేలు
కత్తు లక్ష్యము కలి
గన కద్దానము 8.0.0
రెంచి క్షేత్రములందడయరి
రెంచి క్షేత్రములందడయరి
గమెలు x యెరంగంబును 8
రెండు మేలు గడియము గొలుగు 1-కి రు 2.0.0
గజ్జలు కట్టక జడనాగరం 1-కి 1.4.0
సక్కిల్ గడియము 6-4.0, వెంకి గడియము 9.0.0
డిల్లో మేలుగం 15 0.0, స్త్రావులముందు గంబు ముపుడి
7-0.0, డిల్లో వాలుగు
ముల లది 8.0.0
గడియములలో గూడ
నేతికే ఫరించు పట్ట గాని
గొలుగు గాని కోరిక విధ
ముగ ప పునకును.

కే నాదనూరు లుండు నన్ను.
(18) 161 వై నాదనూరు కోళ్ళు చుడగాను.

యువరాజు రాక - మారతాళము

నర్సాపురము

మా గ్రామమునందు 17-11-21 తేదీని సంపూర్ణమైన మారతాళము జరిగినది. ఎన్నడును జరుగనిదని బహుశం దన్ని దుకాణములు మూసివేయబడినవి. సాయంకాలము వాల్మీకిగంట అయి యువరాజు స్వరాజ్య శిండాతో భజనమును గ్రామ నందయు తిరిగి పాటబహుళం గాంధీ ఆశ్రమమునకు పరివర్తించి భజనమును జరుగించెను. యువరాజుగారు ముందును ఖండించుచు తీర్మానము చేయబడినది.

కాకినాడ

17 వ తేది ప్రాతఃకాలమున నాగనక్షత్రము గొప్ప ఉత్సాహంతో యువరాజుగారి యాగమమునకు నిరసన భావముతోను బురజులను జయపరచెను. ఆ సభకుగా విదేశ శత్రువులు సాయంత్రమున వసానమునకు నమోదుచేయబడినవి. పూర్వమున మైవాసున తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘము యాజమాన్యమున జరుపబడిన గొప్పహిరంగళలో నీక్రిందితీర్మానము సర్వాంగీకృతమయ్యెను. "వేల్పుయ్యవరాజుగారి రాజ భారతీయుల స్వరాజ్యసంస్థాపన కష్టముగాజేసి ప్రస్తుతమువారి నింతుకాధికారమును బలపరచుటకు పన్నినది. ఇంక అట్టిరాజును యానధవారు నిరసించుచున్నారు.

బరంపురం

యువరాజుగారు బహుమగ్న సంపూర్ణమున సంపూర్ణ మారతాళము జరపించునట్లు నిర్ణయించుకొని జరిగినది. 17వ తేదీని ఉదయము జరిగిన యువరాజుగారు వేలకొలదిజనులు గుమికూడి కడపలో నలుమూలలకు పంపింపబడినారు. ప్రతి దేవాలయమునందును స్వరాజ్య సమారాధనములు జరుపబడినవి. పుగములో పలువట్టి స్వరాజ్యపాఠములును, నల్లరిపాటలును ప్రబోధింపబడినవి. ఉత్సవముతో గూడ ద్రక్షులను గాంధీ మహాత్మునిపట్టుమునకు ప్రతి ఇంటికొకరు స్త్రీలచే మంజుశాసనము తీయబడినది. సాయంకాలము బరగాను మైవాసులో నొక గొప్ప బహిరంగసభ ను రా. రా. ఉన్నత వేదికపరచుచు రామలింగ పంతులు గారి యధ్యక్షతక్రింద జరుపబడినది. అందు మల్లాది కృష్ణమూర్తి, న్యాయపతి వారాధునిమూర్తి పంతులు, తామరపల్లి మహర్షి సాహెబు గార్లు అధ్యక్షులును, దాక్షర ప్రభాకర్ సాహెబుగారు కుర్చీపాదములు, శ్రీమంతులు నిరంజన పట్నాయక్, కర్పూర వహాపాత్రోగార్లు ఉత్త్యక్తులును సంఘీభావనములు గావించిన పిమ్మట విమలదల యావ్యముల విలస గలవి దేశకీర్తనములు దీపావళి గావించబడినవి.

యలమంచిలి.

17 తేదీని కాంగ్రెసు సభవారు ఏర్పాటుచేసిన కాన్య క్రమము అలంబింపబడినది. ముందుగోడు సాయంకాలం పోస భగావంపడి మరునాటిదినము జరుపవలసిని కార్యక్రమము బోధపరచబడినది. 17 తేదీని కొంతమందికల్ల స్వల్పకలంకములు కలిగినప్పటికి సంపూర్ణముగా మారతాళము గావించబడినది. కూర్చుంటున్న కట్టివేయబడినది. ఆనందాచార్యులు ఉద్బుధవస్త్రధారితైకనాయకలపట్టుములతో స్వరాజ్యోత్సవములను పాడుచు నాగనక్షత్రము జేసిరి. మనీషులను దేవాలయములలోను స్వరాజ్యప్రాప్తి విమల ప్రార్థనలు జరుపబడినవి. విద్యానంతులు తల్లపల్లివైపుకి వర్తకులు సామాన్యజనులు ఉద్యమమునకు చాల సహాయపడిరి సాయంకాలం 5 గంటలు మొదలు 7 గంటలవరకు సభజరుపబడినది. సభికులన్ని వాగురు యీ దినమున మారతాళము జరుపుటకు గల ఉపశ్చేదము కూర్చున్న ప్రజలు సంతోషపడినవిధమున గూర్చి ముఖ్యముగా కార్యకర్తలహితముగాను కాంతియుముగా నుండవలసిదని ప్రజలకు బోధపర్చిరి. సుమారు 1000 వంది ప్రజలువచ్చిరి.

దేవర్తి

తేదీగ్రామములో 17-11-21 తాత్విక ప్రార్థన అయిన మారతాళము జరిగినది. గ్రామములో నున్న కొట్లన్నీయు మూడు బడినవి. బండ్లన్నీయు వాడికుట్టబడినవి. భోగ్య హోస్తూలును చాలు రంగులను పూర్తిగా బహిష్కరించినారు. సాయంత్రము చుండుము దగ్గర శ్రీయంత పెద్దంటి గంగాచార్యులగారి అధ్యక్షతక్రింద ఒక గొప్పమహాసభ జరిగెను. శ్రీయంత కొల్లపూడి తిలారామకృష్ణగారు యజమాణుగారిని హిష్కరించుట విషయమైన్ని మహాత్ముడు ఎల్లుస్వరాజ్యమును సంపాదించునో కనుదృష్టమును గురించియున్న గంభీరపన్యాసము నిచ్చిరి. తదుపరి యీక్రింది తీర్మానము చేయబడినది.

హిందూదేశములోని ప్రజలకు కలిగియున్న యిక్కట్లను వలన వారు యువరాజుగారిని సన్మానించునీతిలో లేరని యీ సభవారు రూఢిపరచుచున్నారు.

2. ప్రభుత్వమువారిచేతను, నిరంకుశ పరిపాలనాపద్ధతిని బలపరుచుకొనుటకై యువరాజుగారి రాక ఏర్పాటుచేయబడినది. కాన, అట్టిప్రయత్నమును ఈసభవారు నిరసించుచున్నారు.

3. ఈసభవారు హిందూదేశమునకు తక్షణమే స్వరాజ్యమును ప్రసాదింపుమని లోకకళ్యాణ ప్రయత్నమున దేవుని మిక్కిలిగా ప్రార్థించుచున్నారు.

వీలూరు

వీలూరు పునఃసంఘములో 16-11-21 వ తేదీన మారతాళము అలంబింపబడును. 1921 కాంగ్రెసులో పూడి వెంకటేశ్వరగారిచే గంభీరపన్యాసము నొసంగబడి 17-11-21 దినము పూర్తిగా పట్టణంయూరమును టవునకేటర్ గారు రయన మురారీ దాక్షుడు రాజగోపాలరావుగారిచే ప్రతినిధియు పరీక్షింపబడి ప్రతిరుకాణమును మూయబడి, మధ్యాహ్నము రెండుంటలకు నేమనల్ మూర్తిపుపాధ్యాయులును, బాలరును చక్కని గాంధీబోకిల వా పూర్తిమైన ఉద్బుధవస్త్రములనుధరించి నుంజనవాయవ్యములతోడ మహాత్ముని పతంబును మూపులపై ధరించి జాతీయగీతమును, బాదుచు, పట్టణంయంతయు మూతగుచు నాటిసాయంత్రము 5 గంటలకు పుమారు 5-6 వేలగుంది మహాజనులతో పునఃసంఘమున గొప్పసభగావించబడినది. నాటిసభకు మురారీ దాక్షుడు గంగ రామయ్యగారిని అధ్యక్షులుగా నియమించిరి. అందు ప్రధానమున బ్రాశ్రితి ఆర్యులగు గోవిందాచార్యుల గారి వు ప నా య స ము జ రి గె ను. తరువాత మధ్యాహ్న సుస్మయ్యగారిచే న్యయవస్తువైతిలో గొప్ప యువపన్యాసమును నీయబడినది. అనంతరము, బాలసుబ్రహ్మణ్యుడు ప్రగతిచే కూడా చక్కని యువపన్యాసము నీయబడినది. నాటిసభలో మురారీ దాక్షుడు మూర్తిపుపాధ్యాయుల గారిచే జాతీయపాఠశాలకు యిదివరలో చేయబడిన చందాల బాబకు సొమ్ము రు 78000 లు వసూలు అయినట్లున్నా మిగతా పయికము కూడా అతితేజ్వలం సమకూర్చి యీకార్యమును నిర్విఘ్న వాయకముగా నెవేర్చి ఆంధ్రదేశముయొక్క కీర్తిని గాపాడి, మహాత్ముని ఆశీర్వాదమునకు నిరీక్షించుచుండు మనిషివైసంఘము నాయకుల తోడనే చెప్పియున్నారు. కాన యిట్టి మహాత్ములతో కార్యమును సమకూర్చుచున్న యీ సంఘము వారికి భావంతుడు తోడ్పడుగాక యని కోరుచున్నాము.

దివివాలూకా

అభిలక్ష్య సంఘమువారి ఆజ్ఞాసార విా నెల 12 వ తేదీయం దీ దినపగ్రామములయందు మారతాళము గావించబడినది. 1. ఆమింద, 2. మోకనపల్లిలక, 3. పెద్దకల్లపల్లి ర కల్లపల్లి గి. వి. వోల, 4. పెద్దప్రోలు 2 కస్తాక పాలెం, 5. కోమారువారి పాలెం. ఇందు కోమారువారిపాలెం లిరువోలు, పెద్దప్రోలు గ్రామ సంఘములవారు భజనతో శృష్టానది తేలి అచ్చట కొన్ని విదేశకీర్తనములను దహించి స్నానమున ర్చి, కనుపడిన దేవాలయములలో మహాత్ముని సంకల్పనిధితై పూజల తేయించి తైంకాయలుగట్టింపుచు ఈ విచారవార్తకు గ్రామములయందు వెల్లడించె.

18 వ తేదీ రాత్రి మా తాలూకా తహశీల్దార్లు వారిని నిరసించువామయమగుచు యువరాజుగారు సోత్సవము నకు చందాలు ప్రారంభించెను. పెద్దప్రోలు గ్రామమునకు వెండి. గ్రామమునకు గల పెద్దలగొంతు తన నాకర్ల ననేసారులు గ్రామమునకు త్రిప్పిరిగాని ఒకరైననగా వారి దశ్యమున కరుగలేదు. సుమారుదయము 9 గంటలకు వచ్చును ఫలితము కాన్నించలేదు. ఆదినము మారతాళమునుచే వర్తకు లంకల్లను తెరచలేదు. ఆ సంతతి సన్నిధానవల్ల విని కుడిన విా గ్రామమున మరకు వియ్యము పైతము దొరకవని మనవిచేసినవిదాట చల్లపల్లికి వెళ్లియుండిరి. గ్రామ మునకన్ల చాల శ్రమపడి సామాను మోయుట కొక కూలివానిని మాత్రము తేగలిగెను.

వీలూరు.

నవంబరు 17:- ప్రతిగురువారము మాగ్రామములో గొప్ప సంభజనమునకి ఈ దినమున మాయూరిలో వక్కరుకాణ మయినను తెరకవండ్ల మూయబడినది. ఈ దినమున సంతిబయ లంబియు విర్యాకమ్య మయినది. ప్రతివారము పది వేలరూప్యములు తక్కువగాకుండ ఆమ్మెడు సంతిబయలులలో ఒక్కమ నిషియును దుకాణములు తెరువలేదు. ఊరిలో దుకాణములు మూసివెయ్యవలెను, సంత ఆగిపోయినందులకును చాల సంతసించుచున్నాము. హోస్తూలులో 600, 700 బాలురు వదివెకు హాయిన్నూలుకు నేటిదినము మద్యుంది బాలురు మాత్రమే వెళ్లిరి. మిగత బాలురు నేటిదినము నూలును మారిరి. కాని మాపితాపురగ్రామంలో ప్రస్తుతము నివాసముగా నేర్పరుచుకొని దివాన్ గిరి చేయుచున్న కొకా వెంకటసుబ్బారావు నాయుడు గారు స్వయముగా గుట్టుబండిపై హోస్తూలుకువచ్చిరి. వీరికి 15 నిమిషములు ముందు కోరినవారువచ్చి హాయిన్నూలులో

ప్రధానోపాధ్యాయులు, మొదలయినవారును, కలసి ఏమి యాలోచించిందో తెలియదు గాని సుమారు 3 గంటలకు మాట్లాడిరి. తుదకు ఈ దివాన్ గారు తిరిగి వెళ్లిపోవుచుండగా ఆ హాయి నూలుకు ముందు నున్న స్వరాజ్య బయల్ నే బయలులో నిలబడివున్న కొంత కేకవగావు అనే బాలుని అన్యాయముగా నీవు నానోకొవలేటవు యిచ్చట నిలబడుట తప్పు యిచ్చట నిలబడ కూడదు. ఆవలకు పొమ్ము. కోడుమిడికి పొమ్ము అని అన్యాయముగా మెడపై చేయివైచి గంటి త్రోసివేసిరి. మేము గాంధీ శిష్యుల మగుటచేమారు దొడ్ల స్వరాహిత్యమే ప్రధానము గనుక మేము మాట్లాడక ఊరకుండి పోమని చెప్పి లేచి నిలబడియుంటిమి. ఇదంతయును పోలీసువారు చూచిరి గాని వారు కలుగ తేసికొనలేదు. ఎవరి తెన్నునవారు యింతకు బోయిరి. సాయం త్రము మిటింగు జయప్రముగా జరిగినది. యందుకు నేటిదినము దుకాణములు మూయబడిన వని చు-రా-మల్ల్యాల గోపాలరావు గారు తెల్పిరి. (ఒక ప్రతినిధిసంఘి)

విశాఖపట్టణము

దేశీయ మహాసభాసంఘమువారి తీర్మానము ననుసరించి విశాఖపట్టణములో పూర్తియిన మారతాళము జరుపబడినది. జనరలు లన్నియు మూసివేయబడినవి. కూలీలు పనులకేనుట మారిరి. కళాశాలకును, ఉన్నతపాఠశాలకును విద్యార్థులు పోవుటమారిరి. ముఖ్యముగ ప్రాథమికపాఠశాల విద్యార్థులలో అమితోత్సాహము ప్రబలి పూర్తిగా బడుట బహిష్కారపాటికెది; బండ్లయియు నాడుటలేదు. వాల్తేరు, విశాఖపట్టణము గయిల్లేవేవనులలో లైసన్సు కూలీలుసహితము పనులకు వెళ్లుట మారిరి. దేవాలయములలో వైదిక బృందముచే "సవ్యత స్వరాజ్య ప్రాప్తికరక" పూజలు జల్లుబడినవి.

మధ్యాహ్నమున భజనలలో నూరేసింపు టుత్సవము పురమందిరమున కెదురుగ సముద్రపుటాడున విధమైనది.

10-0-00 (నదివేల) మందితో గొప్పసభ జరుపబడినది. సభకు తుని కాంగ్రెసుసంఘ అధ్యక్షులు శ్రీరాజా వల్లభరాజు మిగ్గా అప్పల నరసింహరాజుగారు గ్రామసాధిపత్యమును వహించిరి. ఈ క్రిందితీర్మానము శ్రీయంత కొల్లూరు మూర్తవారాయణగు ప్రగతిచే ప్రతిపాదించబడి శ్రీమంతు రావులచ్చిసుందరావు పంతులుగారిచే ఉపపాదించబడి శ్రీయంతి లక్ష్మీకృష్ణయ్యగారు, రజాకు సాహెబు, సయ్యరు చుమమ్మరుగార్లచే బలపరపబడి సర్వజనాంగీకారమును బడసెను.

"శ్రీవేల్పు యువరాజుగారి రాజవై రేవిధమైన విశోభభావము లేకున్నను వారిరాక; మహాత్మునియులపట్ల వాగ్దాన భంగముకున్నా 1919 వ సంవత్సరమున పంజాబులో వైదిక కానకముడినములలో ఘోరకృష్ణములకు కారణమైపట్టియు హిందూదేశమునకు అన్యాయకర్మ స్వరాజ్యము సాధ్యమైనంత వరకు ప్రాప్తింకుండ చేయుటకు దేవేంపటింటియు, ప్రస్తుత ప్రభుత్వ విధానమునకు బలమును ప్రాపును కలుగజేయుటకు దేవేంపటిం పండిన రాజకీయపు వైకుగా భావించుటచే ఈసభవారు ఈ నే అన్యాయవరాజుగారిరాకతో తమ కేమియు సంబంధము లేదని తీర్మానించుచున్నారు.

వేంకటగిరి.

18 నవంబరు:—18-వ తేది సాయంసమయమున వీడలకుచిరముగ నూలుకుడుట నేర్పించబూకున్న కొందరు మహాశయులు రాటుములను స్వదేశభజనలతో జయప్రదముగ నూరేసింపు గావించిరి.

17-వ తేదీని పునఃసంఘము సంపూర్ణమారతాళము గావించబడియె. మున్నెన్నడును జరుగని భంగి బాతమనభేదములు లేక ఏకీభవించి వర్తకు లందరును తమయంగళ్ల మూసివైచిరి. తమలసాకులయంగళ్లు తుదకు వప్పుముల నమ్ముకొను చిన్నయంగళ్లు సైతము కంట మాచెద మచ్చును కానిపింపవయ్యె. రయిలునుండి ఊర ప్రగూడికు లందఱును సాదచారులై పురమున కేగుదెంచువారైరి. పురములో గల బడిపిల్ల డొక్కగును బడికిపోవడయ్యె.

హిందూమహాత్ముడియనమ్మకమును బహుశాసనీయమై యొప్పారెను. రెండుతెగలవారును "మిక్కిలి దేశభజనల నొనర్చుచు మనీషునకు వెళ్లి స్వరాజ్యము ప్రపాదింప భగవంతుని వేడుకొనిరి.

సాయంకాలము మాతాకుంటులుమొదలు చుట్టుప్రక్కల నుండు గ్రామములవారు స్వదేశభజనల నొనర్చుచు వందలకొలది రాసాగిరి. ఇంతలో నెల్లూరుకల్లా బాతయసంఘాధ్యక్షుడు శ్రీయంతి ఒంగంటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు వచ్చుని వార్త తెలిసి వారిని సగౌరవముగ రయిల్లేవేవనునుండి అందరును జయజయధ్వనులతో పురమునకు వోడుకొని వచ్చిరి. సాయంకాలమున వీరి అధ్యక్షతక్రింద మహాత్తరమైన సభ యొకటి జరిగెను. సుమారు నాల్గువేలగుంది జనులు సభనలంకరించిరి. బరంపురం కృష్ణమరాజుచే జ్ఞాపించబడిన మహాత్మాగాంధీగారి రూపపటము అధ్యక్షునిచే

బహిరంగపరమమైనది. అధ్యక్షుడు సర్వజన హృదయముల నాకర్షించుచు రెండుగంటలసేపు గంభీరోపవాసము గావించిరి. జైలుకుపోవ సంసిద్ధులైనవార లెందరో చేతుల వైకెత్తుకు తన్ను అంతయు చేతులు వైకెత్తి నిద్రము నిద్రము అని కేకలు వైచిరి. శ్రీల నైతము చేతుల వైకెత్తి నను యామాదమును జూపిరి. విశేషవస్త్రధారణముతో సభ ముగిసెను. (ఒకవిలేఖకు డు)

అనకాపల్లి.

ఈపట్టణమున ౧౭-౧౧-౨౧ దిని కావ్యశాస్త్రసౌఖ్య సంఘమువారు మావించిన కార్యక్రమము ననుసరించి సంపూర్ణ హారతాళము, ఖడ్గర వస్త్రధారల యూరేగింపు, ప్రార్థనలు సలుపబడెను. సాయంకాలము వాల్మీకిగంటలకు మాగ్నటులో నిరాకరణవాది భమిడిపాటి చినయజ్ఞరాజుగారిగృహమునందు ఆధిపత్యము క్రింద మహాజనసభ సమయము దీనిది. ఇందు కార్యము సభ్యులకాక పూర్వముకూడ వెయ్యిమందివరకు వచ్చియుండిరి. ప్రస్తుతదేశపరిస్థితి, భూపతి విషయములు కాననాతికరణమునుగూర్చి మహాత్ముల సిద్ధాంతములు, పరిపాలకుల నిరంతర చరిత్ర యువరాజుగారి పిలువనిపేరంటపు రాకలనుగూర్చి శర్మగారిచే రెండు గంటలు విశేషముగ యువస్వనింపబడినవివృత హాజరైన అందరి సభ్యులచే నీరెండు తీర్మానములు అంగీకరింపబడినవి.

తీర్మానములు.

౧. స్వరాజ్యమునకై పాటుపడచుచుండిన మౌనానా మహాత్ముల మున్నగు మహాత్ముల నాయకులు మతాభిమానమును బట్టి క్రొవ్యములో చెరసాల కేగినందులకు వారి నీరసభావ భావనలను చించుచున్నార. వికాఖిట్టణముజిల్లాలో పనిచేయుచున్న కాతణముచే నిరంతరభాగికారుల తీవ్రవృత్తికి ప్రప్రథమమున గురియైన తెల్లారసోదరుల నాధుగను అనకాపల్లి సోదరుడు యెల్లపు మాకరాజుగారి నీసభవారభినందించుచున్నార. ఈ జిల్లావారికిగూడ సర్వస్వరాజ్యపాపికి తోడ్పడుచున్న జిల్లా నిరంతరభాగికావర్గమువారియొక్క కార్యముల నీ సభవారు గమనించి సంతసించుచున్నార.

౨. శ్రీవేంకట యువరాజుగారివై యేవిధమైన విరోధభావమును తేటపడెను, వారిగాక మహాత్ములయలపట్ల వాగ్దానధిగమునకును, ౧౯౧౯ వ సంవత్సరమున పంజాబులో వైదిక కాసనమున్న దినములలోని ఘోరకృష్ణములకు కారణమై నట్టియు, హిందూదేశమునకు జన్మహక్కు గు స్వరాజ్యము సాధ్యమైనంత వరకు ప్రాప్తించుచుండ చేయుట తుదేకంపబడినట్టియు, ప్రస్తుత ప్రభుత్వ విధానమునకు ఒలమును ప్రాపును కలుగ జేయుటకు రాజకీయపు కైత్తుగా భావించుటచే యీసభవారు యీవేల్పు యువరాజుగారిరాకతో తమ కేమియు సంబంధము లేదని తీర్మానించుచున్నార.

పంజాబు దౌర్జన్యములు భూపతి అన్యాయములు చేపట్టుచుండినపుడు సభ్యులలో ఆగ్రహసంజనితఃఖమువిశేషముకన్పట్టి యూచినిగాని, మహాత్ముని కాంతిసందేశమునిచే మించబడినపుడు చిత్రకాని కలిగినది. సభాసంతకమున సలుపబడి మంది దేవాంగులు తామికివిదేశపురుసులతో ఒట్టు సేయవని చెప్పిరి. విశేషవస్త్రధారణముతోను దేశనాయకులకు జయజయధ్యానములతోను సభ కాలి ౮ గంటలకు సంపూర్ణ కావించబడినది.

అనంతపురం

హిందూదేశమునకు యువరాజుగారు వచ్చినదియు చేయవలసిన కార్యక్రమమును ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సంఘమువా కేవల చిన మేరకు 16 వ తేది సాయంకాల మారుగంటలకు గాంధీ చాతురందు మ-రా-శ్రీ కాంగ్లి వాసుదేవరావుగారి యధ్యక్షతనకు సభ జరుపబడినది. తస్మిభయందు శ్రీయంత అనంతగిరీ పేరనాధ్యక్షుని, ఇల్లూరు సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు యువరాజుగారు 17 వ తేది హిందూయిట్టణమున హిందూదేశము తయ గావించవలసిన కర్తవ్యమును గురించి ప్రజల నోడముల నాటునటుల నుపన్యసించిరి. సభకు లంఘనము వరునాడు సంపూర్ణహారతాళముల గావించునటుల దెలిపిరి.

17-11-21 తేది యువయము ఖడ్గరవస్త్రధారులు భవనలోను, గాంధీమహాత్ముడు జైయమ కబ్బములతోను నగరం కీర్తనము గావించిరి. ఈదినము గ్రామమునందు సంపూర్ణహారతాళము గావించబడినది. విద్యార్థులు చాలామంది హారతాలకు పోయి భజనలందు బాల్గొనిరి. సాయంకాల మైదుగంటలకు బహిరంగసభ శ్రీయంత పేరనాధ్యక్షునిగా యధ్యక్షులకేంద్ర జరుపబడినది. కొందరు ప్రముఖు లుపన్యసించినవివృత నీక్షింకి తీర్మానము సర్వజనాంగీకార మయ్యెను.

తీర్మానము

“భారత ప్రజాభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకముగ, దేశమున

స్వరాజ్యసంపాదనమునకై జరుగుచున్న తీవ్రాందోళనమును గూడ గమనింపక, భారత ప్రభుత్వమువారు తీవ్రప్రజలు పూనికతో యువరాజుగారి నీ దేశమునకు రప్పించుట యిప్పటి నిరంతరప్రభుత్వపద్ధతిని బలపరచుటకే యైయున్నందున యువరాజుగారి వ్యక్తివిషయమున నీ సభవారి కట్టి గౌరవముండినచు కావలయు కారణముల ప్రాముఖ్యముంబట్టి యువరాజుగారిరాక కీ సభవారు తమవ్యవహార సమృద్ధికి తలెత్తుచున్నాడు.”

కొండవము, కొత్తూరు, కొండవల్లి, కొత్తపల్లి, నారాయణవరం, ముదురూరు, పోణంగిపల్లి, ఆకిను, ద్వారకా తిరుమల, కొత్తరల్లు, వంశూరు, ధర్మవరం, మాకుగులు, సత్యవాడ నూజిపేట గ్రామములలో కూడ 17 తేదిని హర్తాలు జరిగెను

తెనాలి

17 తేదీన తెనాలిలో యువరాజుగారి బహిష్కారమునకు దగ్గుమన హారతాళము జయపరచుగా జరిగినది. దుకాణములన్నియు కట్టివేయబడుటచేత పట్టణము కళావహినుగా నుండెను. పెద్దబజారులోను, పట్టణములో కొన్ని ఇండ్లపైనను నల్లరెండాలు కట్టబడినవి. ఉదయము ఈరేగింపు జరిగినతర్వాత దేవాలయములలో అభిషేకము వనీదులలోగూడ మాజు చేయబడినవి. సాయంత్రము శ్రీగుర్జరపల్లి రామకృష్ణయ్యగారి ఆధ్యక్షులకేంద్ర ౨౬౧౯ గొప్పసభలో ఈరేగింకిర్మానము శ్రీ జొన్నలగడ్డ పున్నయ్యగారిచే ఉపపాదించబడి శ్రీ దేవీ చలంతిరావుగారిచే బలపరపబడి సర్వజనాంగీకారమును బడసెను.

తీర్మానము

హిందూదేశ ప్రజాశయములను అణగారోక్తు నుదేశముతో ఆంగ్లప్రభుత్వము యువరాజుగారిని ననదేశమునకు పంపుచున్న గమకను వారు వచ్చుటవలన తానెవడితులగు మనము మహారు కోటిరూప్యములను ఖర్చుపెట్టవలసి యుండును గనుక ఏకగ్రీవముగా మనము కర్షించెప్పినను భేదోపాయముచేసి నిరంతరప్రభుత్వమును మనవిద మంత హెచ్చుగా సాగించు పట్టుదలవిద వారు వచ్చుచున్నార గనుకన, వారి ప్రత్యేకకృత్తితో మన కేవలభము లేకపోయినను, వారిని సర్వభముల నునము బహిష్కరింపవలయు నని ఈసభవారు తీర్మానించుచున్నార.

నాయుడుపేట

తెల్లూరుజిల్లా నాయుడుపేట గ్రామములో ఈనెల 17వ తేదీనాడు యువరాజుగారునుకై, ఆ యూరివారు తమ అనిష్టమును దెలుపుచు కార్యము ఆజ్ఞాసారముగా సంపూర్ణ హారతాళమును గావించిరి సాయంకాలము గొప్పసభ జరిగెను. కార్యము ప్రచారములు తలెత్తుట వెంకటసుబ్బయ్య, మిడుతూరి నరదశర్మగారు స్వదేశ, స్వరాజ్యవిషయములపై గంభీరోపవాసము చేసిరి. ఉపవాసకాలమున పోలీసు సబ్ ఇన్స్పెక్టరు సభను ఆపుటకై ఎ తియో ప్రయత్నించెను. కాని నిష్ఫలమైపోయెను. సభాసంతకము విశేషవస్త్రధారణము గావించబడినది. ఆనల హిందూముగల్గానులు కలిసి తమజాతీయపతాకములతో ఈరేగింపుచేసిరి.

తణుకు.

మౌనానామముగ 17 వ తేదిని బజారు పూర్తిగా మూయబడినది. ఉదయం ౮ గంటలు మొల 12 గంట వరకు ఖడ్గరవస్త్రధారుల ఈరేగింపు జరిగినది. స్వదేశీపట్టణ మూటలుగా కట్టి, వాటిని ప్రచారములు నెత్తివిద పెట్టుకొని, యింటింటికి పోయి స్వదేశీవరమును గురించి బోధచేసి, ౮:౦౦ మాసాయలు ఖరీదుల బట్టలను అమ్మిరి. కేవలసామి ఆలయములో చాలామను సుదర్శనపరకమును పూజచేసిరి. మసీదులో సమాజు జరుపబడినది. సాయంకాలము ౮:౦౦కు బహిరంగసభ జరిగినది. కీకాట్రా పులపల్లి నారాయణరావుగారు అధ్యక్షుపదవిని అంగీకరింప, శ్రీ కొవ్వలి గోపాలరావుగారు ప్రస్తుత విషయపరిస్థితులను గురించియు, కాననోల్లంఘనమును గురించియు, యువరాజుగారి రాక ఎందులకు ఈనిరంతరప్రభుత్వము పన్నినదో విపులముగా జెప్పిరి. వర్తమలందరు నీక బిదేశీపట్టణము చేప్పించవని వాగ్దానము చేసిరి.

వైద్యపాడ

వైద్యపాడ గ్రామములో స్వదేశీయ విరోధము జరిగెను. దేశీయులు.

వంబు 15:—గన్నవరం తాలూకా ఉయ్యూరు గ్రామ ప్రజలగ్రామములలో కార్యము ప్రచారము చేయుచున్న వారును ఇంకా కొందరును కలిసి డి. పి. డబ్లియూ. వారు బంధు కాలర కట్టవిద ౧౬:౦౦ వేలం కేయముండగా లాకు అవణిగానికి వెళ్లి జేలంపాటులు పాడనగ్గరి బోధించినందున ఎవరును పాటులు పాడక సర్కారుకు సన్దించుచున్నదిని పోలీసు వారు ప్రమీలు కైసినాన్ (ఆకామప్రతాప) నేరము చేసి నట్లు ఇండియన్ పీస్ జుజు 447 కేసు కొ ప్రకారం కేసు నెట్టిరి. అది 15 తేదిని తెనాడ మేజిస్ట్రేటు చల్లా వెంకట్రా హయ్యగారిద్దరు నిచారణకు వచ్చెను. ఇందులో 12 మంది ముద్దాయిలు గలరు. ఒకటగ్రవాడు మూడు 14 సంవత్సర

ముల యాడుగలవాడు కూడ ముద్దాయిగా పెట్టబడివాడు. సబుడివిజిల్ ఆఫీసరుగారు సాక్షిగా నున్నాడు. కొంత మంది ముద్దాయిల కేసు సరిగా వ్రాయక పోవట్టి నడుమలు అందలేదు. తిరిగి కేసు వాయిదా చేయబడినది. ముద్దాయిలలో ఆరుగురు తిరిగి హాజరుగుటకు పూచీభక్తు లిచ్చుటకు నిగా కరించిరి. అందులో ఈపరునాళుగు సంవత్సరముల కగ్రవాడు కూడ నుండెను. మేము తిప్పక వాయిదాపాటికి హాజరయ్యెదమని యా పూచీభక్తు లిచ్చుట కార్యము నిర్మాణమునకు వ్యతిరేక ననియు సదరు ముద్దాయిలు చెప్పిరి. గదరు కుర్ర వాడు మేము పూచీభక్తు ఇవ్వము అన్నప్పుడు మేజిస్ట్రేటు గారికి కోపమువచ్చి ‘నిపు ఇవ్వవా’ ‘మీరు ఇవ్వరా’ అని అంటూ గరిగా జగాలు చెప్పవలసిన దనెను. ‘నేను ఇవ్వరా’ అని ఆకురవాడు చెప్పెను. మేజిస్ట్రేటుగారు సదరు పూచీ భక్తులు ఇవ్వని ముద్దాయిలనందరిని జైలుకు తీసుకొని వెళ్లుటకు పోలీసులును సుపారులతో రప్పించి రిటాటోమముగా ఇరువదిజము. దూరమున నున్న సబుజైలుకు పంపెను. దేశ భక్తులు ఉత్సాహముగా చూపణులందరును ‘గంధిమహాత్ముడు జై’ అని కేకలు వేయుచుండగా జైలుకు కల్గిరి. కొద్ది మాదవచ్చినవారిలో క్రిక్కిరింపిపోయినది.

తెనాడ సబుమేజిస్ట్రేటుగారు

సబుమేజిస్ట్రేటు చల్లా వెంకట్రాహయ్యగారు కేసును 15 వ నవంబరునండి 1౧ డిశంబరువరకు వాయిదా వేసిరి. ముద్దాయిలు జైలుకు వెళ్లినపుడు రావలసిన ముద్దాయిలు ఒకకో ఇద్దరు కోపపు తక్కిన గారందరు హాజరైనపుడు ఎందుకు పదిహేను కోజులువాయిదా వేయవలసి. చెప్పినో తెలియకున్నది. ముద్దాయిలు కర్షించుట; కార్యముద్యమముగా పంపెము వారు; ఇరువుకోన్న వారు; శిశు గలవారు. బట్టిగారిమంటలకు విశ్వసించక పూచీభక్తు లిక్కంటిమాత్రమున జైలు కేల పంపవలసినవెచ్చెనో తెలియలేదు. పనునాలుగొడ్డ కుర్రవానికూడ జైలుకు పంపెను ఆంధ్రరాష్ట్ర కార్యముమిటి కార్యదర్శి డాక్టరు ను బ్రహ్మణ్యంగారు నెత్తివిద తలకడ్డతేకుండ కుర్చీగా కూర్చున్నందుకు మేజిస్ట్రేటుగారిలో నేమా మాట్లాడి వచ్చిన వారి బంధ్రోతు సుబ్రహ్మణ్యంగారిని తలగుడ్డవట్టుకొమ్మని కోరెను. మాజిస్ట్రేటుగారు తన దగ్గరకు ఈయన తలగుడ్డతేకుండ కూర్చుండుట కిగ జేదని అనుకొని యిటు కలుగుచేసిరి కాబోలు. సుబ్రహ్మణ్యంగారు తలగుడ్డ చుట్టుకొనుటకు నిరాకరించిరి. డాక్టరు రావచంద్ర గావుగారు కూడ నెత్తికేమి లేకుండనే కూర్చుండిరి. ఇరువులు గంధిటాపీలతో కూర్చుండుట వీరికి తల కేయము కేకుండుట కొద్దబయట మహాత్మా గాంధీకి జై అనుట మేజిస్ట్రేటుగారు దగ్గరకు లాటని తలచినట్లున్నది. పను నాలుగొడ్డ కుర్రవానితో వచ్చి పూచీభక్తు ఇచ్చి విడిచింపు కొనెద నని చెప్పగా ఆకురవాడు విడిచిపెట్టబడినది. జైలు లోని ముద్దాయిలకు తెనాడగారిని నేపాకులు భోజనము పెట్టుటకు నెలవిప్పించవలెనని కాశీశ్వరరావుగారు సబుజైలు నూనిరెంబెంబెం టుగు గదరు సబుమేజిస్ట్రేటుగారిని కోరగా ఆర్డీ పెట్టుకొమ్మిరి. ఆర్డీ వ్రాయుచుండునగా బయటనుండి భోజనమువచ్చినతో వచ్చినవారు గాంధీకి జై అని జైలులో ఆనెద రనియు ఒకటిరెండుగోజులుమాత్రమే బయటి భోజన మునకు నెలవిచ్చెదమనియు ఈలోగా ఎవరైనను మహాత్ము గాంధీకి జై మొదలగు కేకలు వేసినవో తర్వాత భోజనము రావలసినదిను ఏమేమో అననసరము సంకతులను మేజిస్ట్రేటుగారు నెలవిచ్చిరి. మేజిస్ట్రేటుగారి ప్రర్తన గరిగా నుండనందున కాశీశ్వరరావుగారు వ్రాయించుచున్న ఆర్డీని కోర్టుగానే చింపివేసి రూపాప్రకారం మీరు చేసకొనండి అని చెప్పి బయటకు కల్గిపోయిరి. ముద్దాయిల బంధువులు వచ్చినతో రూపాప్రకారం వారి కిప్పించవలసినది ఇవ్వకొచ్చెనని మేజిస్ట్రేటుగారు నెలవిచ్చిరి. ముద్దాయిలకు జైలుకు సంప్రసత్పటికి మూడుగంటలలోపుమాత్రము అయినది. వారి బంధువులు భోజనము మొదలగునది తెచ్చుకొనుటకు ముద్దాయిలతో మాట్లాడి ఏర్పాటుచేసెదమని చెప్పకొనగా అయదు గంటలలోపరాతగాని పిలువలేదని చెప్పిరి. ఆగ్రాతి గంటలందు కొనుటకు ముద్దాయిల కేర్పాట్లు మేజిస్ట్రేటుగారు చేయలేదు మును 5-౮0 గంటలకు బంధువులను మాడవిచ్చిరి. మేజిస్ట్రేటుగారు భోజనము ఆయంటలలోగా నిది రానివ్వవలెనని. ఈలోగానే ఆరుగంటలయ్యెను ఆగ్రాతి సబు మేజిస్ట్రేటు చల్లా వెంకట్రాహయ్యగారి చల్లదనముల ముద్దా

కు భోజనములు లేక శివరాత్రికండిరి. దేశవార్తతో (కొనుటకు పాత్రసామగ్రిగాని ముద్దాయిలకు బంధువు ముట్టుకు మేజిస్ట్రేటుగారు ఒప్పుకొనలేక. తనకొకటిచ్చు క్రొత్తుండగా నంటచేసికొని మంతలతో నీర్లు త్రాగవలసిన దని మేజిస్ట్రేటుగారు నెలవిచ్చిరి. ముద్దాయిలలో గాయత్రి ఆనంతరామయ్యగారు ఇంగ్లీషులో ఎఫ్. ఏ. ప్యాపరుగు యేగాక మంచి సంస్కృతి విద్యార్థుడును. లక్ష్మణస్వామి గారు వెంకటేశ్వరుగారు శ్రీ గ్రామముగ్రామ పాతకాలతమ కార్యగ్రామతీర్మానము ననుసరించి గదలిపెట్టిన విద్యార్థులు. ముద్దాయిలు ఎట్టికన్తములైన సంతోషముగా భరించుటకు సిద్ధముగా నున్నార. త్వరగా మా మేజిస్ట్రేటుగారికి రాత్రు బహద్రురు చిరదమును ఉద్యోగములో ప్రమాదమున్న కలుగుగాక!

వేల్పుయ్యవరాజుగారు పూనాకు వెళ్లుట.

వేల్పుయ్యవరాజుగారివలన పూనా, నవంబరు 19:- ఈ దినము ఉదయము 9 గ 30 నిమిషములకు వాతావరణము మృదువుగా నుండగా వేల్పుయ్యవరాజుగారు పూనానగరము చేరిరి. బొంబాయి-పూనా రైలుగామము శాంతముగా నుండెను. మార్గమున ఎప్పుడుగూని ఎల్లప్పుడు బయటయెడల, అయోమ్యమున కిరువైపులను ఆంధ్రుల పుట్టు ప్రజలు గంభీరముగా గుఱులుగా చేరి నుండిరి. ప్రత్యేకరైలులు పూనా స్టేషనులో ప్రవేశించినతరువాత వేల్పుయ్యవరాజుగారి గౌరవాధ్యక్షులు సుపాకులు వేల్పుయ్యవరాజుగారి కంటికి దీక్షగా నీ గన్నులు ప్రభువు పూనానగరమునకు, ఉన్నతవైఖ్యగల చేరి వాటి స్వాగతమునందిరి. ఆంధ్రుల గౌరవము కలుగునట్లు పరీక్షించి యువరాజు ఆంధ్రుల ప్రాధికారముల వెనుక నున్నవని నగరమునకు బయలుదేరినను, మార్గమున యుద్ధముగా ప్రాణముల రప్పించిన వైఖ్యగల బృహదాము సామ్యులవాదాగా యువరాజుగారు పునాదిరాయిని స్థాపించిరి. ఆధ్యాపకముతో నడుచు పిమ్మలపాదములను పరిశోధించెను. అంతట ముల్లసాని వాటి ఆరిదు బాంబురైలుమునకు వెళ్లి, వాటి స్వాగతమునకు సంబంధించిన పునాదిరాయిని వేసెను. ఇచ్చట బాలర సాతతాల నిర్మింపబడెను. అతడంటికి విల్లింగ్డన్ సమాజము నకు వెళ్లి, అచ్చట సమావేశమై యుండి యోధులతోను, వైష్ణవరత్నతోను సావకాశమును సృష్టించెను. అని ముఖమును చూడగానే, ప్రజలందఱు సులోపకాంతస్వామిని లెరి.

పూనాకేటల పురపాలక సంఘమువారి స్వాగతము.

పూనాకేటల పురపాలక సంఘమువారు సమర్పించిన సన్మానమును స్వీకరించి, యువరాజుగారిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి: "రాజభక్తి పూర్వకమైన సన్మానమున కనేకవందనములు. పూనానగరమును జూచుటకు నేను పరమానందముతో నుండెడిని. పూనాతో తిరుగు దీర్ఘ సంబంధబాంధవ్యములు కలవనియు, మీ మైత్రి వజ్రవాలానీయు నాతో కన్నాటు ప్రభువుగాను పునాదు చేపడచుండిరి. మీ ఆధ్వర్యములకు నానుస్కాంతములు. మీరాజభక్తిని గురించి సాగ్విధమునకు చెప్పెదను."

శివాజీస్మారక చిహ్నము

శివాజీ స్మారక చిహ్నమునకు పునాదిరాయిని స్థాపించి యువరాజుగారిట్లు ప్రకటించిరి. "నగర్ను ప్రభుత్వగారా స్వతంత్ర సామ్రాజ్యపురాలారా, మహానియులారా, భారతదేశపు రాజ్యతంత్ర్యాలారా, వైఖ్యధికారులారాను సగౌరవ్యుడై, భూతపదవిన మహాపురుషుని స్మారకచిహ్న పునాదిరాయిని ప్రకటించుటకు నా కత్యాంధముగ నున్నది. మహాగౌరవాదులను నేను ప్రాణముల నప్పించి మహారాష్ట్రపు యోధుల ఖాళీ చిహ్నమునకు సంబంధించిన పునాదిరాయిని కొన్ని తూణుల క్రమము స్థాపించి యుంటిని. శివాజీవైదికలకుండిన తూర్పుము, సగ్రాహియము, మహాభక్తియు వీరికి గలవు అని మీరు యుద్ధముననుచు చుట్టూ చేసిరి. మహారాష్ట్రులకు కీర్తినిసంపాదించిన మహారాష్ట్రసూనినిలావిగమము, నదికి అటు వైపున మహారాష్ట్రమోక్షుల సుగ్రాహియమును చాటుచున్న ప్రాధమును సర్వకాలములందు మారుచుండ గలను. శివాజీగారిని తరిమివేయున కేటిదినము శివాజీగారి ముక్కుయు సామ్రాజ్యసంక్షేమమునందు బోయెను గలించిన మహారాష్ట్రవీరుల యొక్కమును స్మారకచిహ్నములను స్థాపించుటకును మహోన్నత మైశావలంబియు, మహోత్సాహమై మైశావలంబియు కార్యము వేరమిగలుడు ?

ఇచ్చట శివాజీగారివేగ మీరు విద్యాలయములను నిర్మించిన దేని చురున్నా రని వివరము నాకు చాల సంకోచముగా నున్నది. కలెక్షనముందు మహారాష్ట్రులకు గలకీర్తి శాంతిగంగాములందు గూడ గలది మీరు నజావుపజుటకు యత్నించుట శ్లాఘాప్యము. ఈవిద్యాలయములు మహారాష్ట్రులకు ఉపయోగపడగాక? ప్రకృత ప్రపంచమున ఈ విద్యాలయములలో చదివి మహారాష్ట్రులు విద్యాధికులైవో వారి సావనీకీర్తిని గుజాతీయులను స్వయంకృషి, సామాన్యజ్ఞామును పాపకీర్తిగలుగుదురు. మహారాష్ట్రులకిది పత్తిమున, కోము పూను మహారాజుగారు చదివి వినిపించినదేఖయందలి పరిపూర్ణ రాజభక్తిని గురించి నేను చక్రవర్తితో స్వయముగ ముచ్చటి చెదను."

సంగ్రామభాషక చిహ్నము

ఇచ్చట పునాదిరాయిని స్థాపించినపుడు, యువరాజుగారిట్లు ప్రకటించిరి. "మహానియులారా, మహారాష్ట్ర వీరులారా, సంగ్రామమునందు సామ్రాజ్యసంక్షేమము కొరకు బోరి, ప్రాణములర్పించిన భారతవైదికల భాషకచిహ్నమునకు సంబంధించిన పునాదిరాయిని స్థాపించుటకు నాకింకను ఎచ్చటగూని అనకాశము గలగలేదు ఇదియే ప్రభువరంజము. ఈ స్మారకచిహ్నము ఒకతలమునకు, ఒకవర్ణమునకు సంబంధించి కాదు. మహారాష్ట్రులు, మహావ్యధియులు, మహాద్వేషియులు వైఖానిలు మున్నగువారందఱు కినిలించి గౌరవదయము

బొంబాయి రాజధానియందలి యోధాగ్రేసరులకు పుట్టిన యిట్లైన పదగతికనుచు ప్రవేశమే ఈ స్మారకచిహ్నమునకు తగియు న్నది. పూనా నగరముందే శివాజీగారు తన బాల్యాధ్యక్షుడు గడపిరి. అతడు ఒక సామ్రాజ్యమును స్థాపించుటయేగాక, ఒక పశ్చాత జాతిని నిర్మించెను. ఆ మహాపురుషుడే ఇచ్చట వ్యవసాయము చేసికొని జీవించెను గలయు తులను నైవితులుగా మార్చివేసెను. ఆ యుగముందు నైవితులు సామ్రాజ్యముగ దిరుగుచుండి పశ్చాతములు మనచుట్టును అగ్రహమున్నవి. ఈ నడిలోయనుండి వారి గుర్రములు పచ్చికమేముట కిటువైపుకు వచ్చుచుండెను కాబోలు! వారి సంతతి వారు ఇటీవల తమ పూర్వీకులవలె కలెక్షనమునకు మడసిరి. వారి భాషకచిహ్నమును మరచివట్ట నేడు ప్రకటించిన బోయెనున్నాము. పుట్టి బుద్ధిగిన పిమ్మట వారున్నచు చూడగ విదేశభక్తియును, మీరు వైఖ్యధికారులతో శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచు, నేలగలిరి; వారి పూర్వీకులగౌరవమును కాపాడి, వారి వైఖ్యపుకీర్తిని సంతోషించిరి. ఇచ్చట నిర్మించబడచున్న ప్రాధము ఇకమీదట జన్మించెను మహారాష్ట్రులకు వీరికీర్తిని, భక్తిని ఇచ్చును గాక!

బొంబాయికి తిరిగివెళ్లుట

యువరాజుగారివలన, బొంబాయి, నవంబరు 19:- ఈ దినముపుడయము 9 గంటలకు యువరాజుగారు పూనానుండి తిరిగివచ్చిరి. విశ్రాంతి తీసుకొని బొంబాయివచ్చునని, పోలీసు కమిషనరు, పేరిపుగారలు వారిని ఆహ్వానించిరి. వేల్పుయ్యవరాజుగారు ప్రభుత్వసంబంధమునకు వెళ్లినవాట కిరువైపులను ఆయుధపాటులైన మైసెరులు బారులు దీసి గుండిరి.

20 వ తేదీన బొంబాయిలో యువరాజుగారికి బోత్తెగ తీరక లేనేలేదు. మధ్యాహ్నము 1 గ 30 నిమిషములపై దడకు ప్రాచ్యసమాజమునందు ఫలాహారములను దీసికొనెను. 5 1/2 గంటలకు నాకాలయమునకు వెళ్లెను. 6 గంటలకు నావికుల సమాజమునకు వెళ్లి సమాజములో నుండ తేయాకు కనాయమును ప్రాగెను. అటుపిమ్మట క్రైస్తవ దేవాలయమునకు వెళ్లి ప్రార్థన చేసెను.

కాశీనగరముందు గొప్పప్రమాదము.

కాశీలో కాశీవిశ్వవిద్యాలయపు పట్టపదానోస్థియమును జరిపి యువరాజుగారికి "డాక్టరు ఆఫ్ లెటరు" అనువిదము నిచ్చుటకు విశ్వవిద్యాలయపు భూములలో ఒక గొప్పపది కిట్ట బడచుండెను. ఇది ఏకారణముచేసో పూర్తి గావచ్చినప్పుడు తలూపన నేలగులెను. అనేకమంది ప్రజలకు గాయములు కలిగెను.

భారత విద్యార్థుల చారణసంఘము

లిట్టు ప్రభువుగారి భారతవిద్యార్థుల విచారణ సంఘ సభ్యులలో నొకరగు 50 దేశప్రసాదు సర్వాధికారిగాను ఇప్పుడే ఆంగ్లదేశమునుండి తిరిగి వచ్చిరి. భారతవిద్యార్థుల విచారణ సంఘమును గురించి, అతడు అసానీయే డెడెడెస్సు ప్రతినిధి తో ముచ్చటించుచు ట్లు చెప్పెను.

ఈవిచారణసంఘముఆంగ్లదేశములో చాలప్రయోజనకరమగు పనిని చేసెను. వారు 12 విశ్వవిద్యాలయములకు వెళ్లిరి. అనేకమంది సాక్షులను విచారించుటయే గాక, వారనేకమంది విశ్వవిద్యాలయపు ప్రాధికారులను సందర్శించి విద్యావిషయములలో సుప్రసిద్ధులకు మహానియులతో సంభాషించిరి. పారిశ్రామిక నాయకులు మున్నగు ప్రముఖులతో మాట్లాడిరి. భారతవిద్యార్థి సంఘములలోను విద్యార్థులలోను వారు అనేకవిషయములను గురించి ముచ్చటించిరి. ఆంగ్లవిశ్వవిద్యాలయములలో భారత విద్యార్థులకు ప్రవేశము దొరకుట చాలదుర్లభమని విని కమిటీవారిని విషయమును గురించి విచారించిరి. విదేశములలో విద్య నేర్చుకొనుటకు వెళ్లిన భారతవిద్యార్థుల కష్టసుఖములను గురించి అరయుట కమిటీవారి ప్రధానకర్తవ్యము. పూర్వము జపానుదేశము 50 మయ్యేకెందల తన జాతీయవిద్యావిధానమును మార్పుటకుముందు, లండన్ విశ్వవిద్యాలయమును గురించి వారు విషయములనుకను గొనిరి.

విద్యార్థులెందుకు ఆంగ్లదేశమునకు వెళ్లవలయును?

కొన్ని విద్యులు భారతదేశమునందు నేర్పబడవు. ఇంపీరియల్ సర్వీసులకు కావలసిన నపరీక్షలు సామాన్యముగ ఆంగ్లదేశములో జరుపబడును. ఈవిద్యావిషయమును గురించి అనేకసంఘములు విచారించి చేసిన సిఫారసులను ప్రభుత్వమువారు ఆచరణలోబెట్టలేదు. ఫలితమేమి? విద్యావిషయములలో దేశభివృద్ధిపూజ్యము. అరణ్యములనుగురించి ఉన్నత విద్యను నేర్చుకొని పేషీంచువిద్యాధి ఎడికబోగ, ఆకస్మాత్తు విశ్వవిద్యాలయములకు బయలుదేరి వెళ్లవలయును. అవిద్యకు భారతదేశము అత్యదుష్కరము గలదిగా యున్నది. విద్యకు తగిన నీ రావట్లు లేవు.

ఉన్నతోద్యోగములందు శోగోరుడు, ఆంగ్లదేశమునకు వెళ్లెదమనువారికి మనదేశములో ప్రోత్సాహము లేకున్నది. సముద్రకామ్రమును నేర్చుకొనుటకు విద్యార్థిభివృద్ధులు విశ్వవిద్యాలయమునకు బయలుదేరిపోవుట ఎంతో శోచనీయును. భారతదేశమునకు సముద్రతీరతిరిస్తాము. దేశముచుట్టు సముద్రము గలదు. ఈ కామ్రమునకు దేశభివృద్ధికి కలుగులాభములను ప్రజలగ్రహించి ట్లుపడెదు. ఇట్టికామ్రములలో వాండిత్యమునుబొందగోరువిద్యార్థులకు ఉపకారవేతనములిచ్చి దేశమునకు మహాపకారమును చేసినవాగ మగుదును. రాజకీయతత్వకామ్రము, దేశపరిపాలక కామ్రమును గురించి మనదేశీయులు విశేషము శ్రద్ధ తీసికొనరు. దేశపరిపాలన ఎట్లు చేయవలయునో గ్రహము చేసికొనుటకు దేశప్రభుత్వకామ్రమును చదువవలయును. పాలకులకీ కామ్రజ్ఞాము సంపూర్ణముగ ఉండెయెడల, పాలకులకెంత లాభముగావంతము? ఓడతేవుల నిర్మాణకామ్రము దేశభివృద్ధికి విశేషముగ తోడ్పడును. భారతీయులకు దీయందు. శ్రద్ధతీనేలేదు. ఈకామ్రజ్ఞాము దేశమునకామ్రమైన మేష్ట, చేయగలరు ఆంగ్లదేశము కు వెళ్లివిద్యార్థులకు కూడ ఈకామ్రము భ్యసించుట కిష్టములేదు. ప్రాతీవృత్తితో మోక్షమునిచ్చునని వారివృధాభిప్రాయము. లండన్ నగరము, దేశభివృద్ధిచున్న 1100 నందిలో 600 మంది విద్యార్థులవిద్యను నేర్చుకొనుచుండిరి.

కమిటీవారు పరిశ్రమలయములందు భారత విద్యార్థులకు ప్రవేశము నిష్పించుటకు యత్నించిరి. భారతవిద్యార్థులను నేర్చుకొనుటకు పారిశ్రామికలకు రెండుముఖ్యమైన అర్హతలములుగలవు. వీరు ఆంగ్లేయులతో పోటీకి బయలుదేరుదురని ఒకభయము భారతీయులు శ్రద్ధతో పనిచేయరనిమరియు భయము. భారతదేశభివృద్ధిమీరు తోడ్పడెదరా, స్వయంకృషితో భారతదేశము బొన్నత్యము చెందవలయునా? అనికమిటీవారు పారిశ్రామికలను ప్రశ్నించిరి. పరిశ్రమభివృద్ధికి కావలసిన సామగ్రి భారతదేశములోనే గలదు. రాక్షసి బొగ్గు, కార్బుకులు, అంకడి ఇచ్చటనే గలవు. భరతఖండపు పరిశ్రమభివృద్ధిని ఎవ్వరును ఆటంకపడవ జాలరు. దేశమునకు కావలసినది చాకచక్యమొక్కటే. దీనిని సాపాదించుటకు దేశమంతయు దీక్షబద్ధురాలై యున్నది. భారతదేశపు విశ్వవిద్యార్థులకు ఆంగ్లదేశపు లాభము తగ్గునను విషయమును ఆంగ్లపారిశ్రామికలు గ్రహించిన ట్లు పడెదు. బట్టల వర్తకమున్నది. భారత దేశేత్యవిద్యార్థుల విశేషముగ మోచ్చి పొయ్యేకొలది, ఆంగ్లదేశపు సన్నబట్టలను విశేషముగా కొనుటకు ప్రజలకు వీలగును. ముకుకబట్టను ఇచ్చటనే రాట్టుములతో నూలును వడకి, మగ్గుములమీద నేయవచ్చును. బట్టల కారాగాము లందలి యంగ్లేయుల సహాయముతో కొంతబట్టల తయారు చేయవచ్చును. ఇచ్చట యం. ఏ పరితయదు కృతాంతర వెళ్లి విద్యార్థులచ్చట తిరిగి పరీక్షింపబడుదురు. భాగతి విశ్వవిద్యాలయముల పరీక్షల విలువను గురించి ఆంగ్లేయుల కలాటి. జ్ఞానమున్న ట్లుపడెదు.

విద్యార్థుల వసతులు.

ఆంగ్లేయుల ద్రవ్యముతో భరించబడుచున్న విశ్వవిద్యాలయములలో భారతీయులను ఎందుకు చేర్చుకొనవలయునని కొందరు ప్రశ్నించిరి. సామ్రాజ్యసంఘములనుబట్టి, వీరిని చేర్చుకొనవలయునని కమిటీసభ్యులు దెలియబజిచిరి. విశ్వవిద్యాలయాధికారులకు సహాయముచేయుటకు ఇష్టమున్నను, వారికిసదులు లేకుండెను. యుద్ధముగా బోయమండిన ఆంగ్లయువకులనేకులిపుడు విశ్వాగ్రుణగా చేరుచున్నార. విశ్వవిద్యాలయములందువోటు చాలుటలేదు.

కమిటీభారత దేశమునకు వచ్చుట

కమిటీభారతదేశమునకు వచ్చియున్నయెడల, చాలఉపయోగకరమగు విచారణను సలిపియుండవచ్చును. కమిటీ పరిష్కారము చేయవలసిన కొన్ని సమస్యల కిచ్చటికి రావలసియుండెను. కమిటీ యంపిలి సుప్రసిద్ధులకు ఆంగ్లేయులసహాయాలు, పారిశ్రామికలు భారతదేశపరిస్థితులను పరీక్షించుటకుచ్చటికివచ్చి యుండిన బాగుగ నుండెడి. వీరినిగురించి నేను చర్చించుట కర్హతగలవాడనుగాను.

భారతవిద్యార్థులు విశేషముగ విదేశములకు వెళ్ళరాదని కమిటీవారి అభిప్రాయముగాదు. వారిసంఖ్య తినిదివాధి వృద్ధి చెందవలయుననియే మేముపేషీంచుచున్నాము. ఇది యట్లుండగ, భారత పృథ్వీవాధి వృద్ధికి దేశీయులందరు తమకీర్తికొలది తోడ్పడవలెను. దేశరాధాను, గూర్కొన, బె గుగూరు విద్యాలయముల ప్రయోజకత్వము నెక్కువచేయవలయును.

లండను నగరముందున్న విద్యార్థిసంఘమునకసాము, నిరుపయోగము. అతియొక మృతకీర్తియువలె యున్నది కమిటీ వారి నివేదికలందు నగరములో తయారగుచున్నది. అది త్వరలో ప్రకటింపబడును.

కలకత్తాలో సమైక్యజ్ఞప్త ప్రాంతవేపనాగ్రు తిరిగి 21 వ తేదీ సోమవారమునుండి పనులలో చేరుట కంగీకరించిరి.

బందరు వార్తలు

(స్వకీయ విశేషములనుండి)

శ్రీ ఆంధ్రప్రదేశ్ గోపాలకృష్ణయ్యగారిని 14 తేదీని యీ పట్టణమునుండి తిరిగి తిరుచనాపల్లి జైలుకు తీసికొనిపోయిరి. వారికి విధింపబడినదిగత జూనుమాసములో యెలూరునం దిచ్చిన యుపన్యాసముగూర్చి యైయ్యున్నది. ఈయూరిలో నుం డగా తాళిలో మాట్లాడిన మిత్రులను స్వరాజ్యస్థాపనకై తీవ్ర ప్రయత్నముల సాగింపుడని హెచ్చరించిరి. శ్రీ గాంధీగారు దొర తనమువారి కంత్వసంబంధమును బంపి, స్వరాజ్యకాంతివైఖ్యమును నడుపుచు కరుణమునై దాడివెడలు కాలమున దన చీరాల పేరాల రామచంద్రును దీసికొని తానును గాంధీగారికి తోడ్పడ జాలకుండ చెరసాలలోనుంటు దురదృష్టముగా దలంచిరి. కావున చెరసాలలోనుండియే విజయసిద్ధికి తీవ్రతపము నాచరింతు ననిరి.

తలకు చాకులలో 14 తేదీని వెదనభ జరిగినది. సుమారు మూడు నేలమండి సభ నలంకరించి యుపన్యాసముల సత్కారంత ముగను, నాకుచుతోడను వినిరి.

బొప్పన మాణిక్యంబగారు జైలుకుపోవుతొందరలో కొలదిగ నాలుగుమాటలు చెప్పి నెలపుదీసికొనిరి. కాననతర స్కారమును తూర్పుకృష్ణాజిల్లాలో కైకలూరుతాలూకాయందు సాగింపుడనికొరి. బందరునందీనభ్యులను జూచినప్పుడు, ఇచ్చటి వేలకొలది పురుషులలో చాలకొద్దిమందిమాత్రమే కద్రుబట్టను ధరించిరి. పురుషశ్రేణులిట్లున్నను శ్రీ లెక్కవగా దేశారాధ నకు సంసిద్ధులుగా నున్నారు. మాతాలూకాలో శ్రీలు కానన తరస్కారమును నిర్వహించుచున్నారు. నేను నాసోదరీయజులతో గూడి దొరతనమువారి తుపాకు డగ్గరు కొమ్మునిచ్చెదనుగాని విప్రునుడిపును. కావున మాకనుజ్ఞనిచ్చి యుద్ధంబున నాత్మార్పణము చేయుటకు వమ్మును బోనిండు అని సభ్యులు దిగ్భాంతి నందునటుల నుపన్యసించిరి.

గోనుగుంట సుబ్రహ్మణ్య శ్రేష్ఠిగారు - పట్టణములందలి వారు కద్రు ధరించ లేదనియు, కాంగ్రెసు ప్రజాశక్తి నాచరణలో బెట్టలేదనియు విచారము వలననిరి. భారతదేశము పల్లె లు దున్నది. పట్టణవాసులు విగాతీయము ప్రచారమునకు దాసు లై పోయినారు. వర్తకమునకై వచ్చిన బ్రిటిషు బాతి మనలను శ్రద్ధుల గావించినది. నైతానపద్ధతితో దొరతనము నడుచు చున్నది. త్రాగుడు కుదని బోధించువారికి శిక్షలు గల్గుచున్నవి. విదేశకేంద్ర బహిష్కారమును బోధించువారికి వై సేరములు మోపబడుచున్నవి. పంజాబులో శ్రీలుకు మానభంగములు గావించి, పురుషులను పొట్టలపై బాకించి, బాలురను హిం సించి దుండములు గావించిన యువోద్యోగియులు ప్రోత్సాహము ను గాంచుచున్నారు. కావనీలలో భారతీయులు చాలనీచముగ జూడబడుచున్నారు. మనవై ననుతాపమును జూపినందుకై సి ఎఫ్. ఆంధ్రానుగానిని దక్షిణాఫ్రికాలో నెడవో బెప్పులకొట్టి నాడు. బొరతనమువారు ఫిరంగులను, యుద్ధనావలను, ఆకాశ విమానములను జూచుకొని నిర్వియమమున్నారు. అకన్నీయు నిస్సారము లని బోధించి, వారికి ఆస్యాత్మికజ్ఞానదానము చేసి, దౌర్జన్యకాండవైన కాంతియుద్ధమును నడుపు భారతీయులు బల తరులని వారికి నేర్పాలమును. అందుకొరకు స్వరాజ్యస్థాపన మవసరము. గాంధీయుద్ధమును భారతీయుల యభ్యుదయమునకే గాక లోకకల్యాణమునకు సత్వకము అని నొక్కిచెప్పిరి.

కాకినాడ నుండి వచ్చిన బులుసు సాంబమూర్తి గారు బందరుసభలో కద్రుబట్టలంతగా గాన్నింపవనిరి. అయినను దేశా భిమానముగని, త్యాగశీలముగని వీరు వెనువీయనియు, అస్య క్తియోమమునున్న వారియభిమానము పరిష్కారము మేలెంచు సభ్యుడు సుస్యక్తిము గాగలదనియు ననిరి. గాంధీసహాయుడు పూనిన స్వరాజ్యస్థాపనమును అందరను సఫలము చేయుటకై ప్రయత్నము కావలయును. వారు త్వరలో దొరతనమువారికి అట్టి మేటును, అనగా అంత్యసంబంధ మియ్యబోవుచున్నారు. మన మందరమును కాంతియుద్ధమునకు త్యాగముతో సిద్ధముకావల యును. వేలకొలదిగ జైలులకు బోవలయును. తగురీతిని చిత్తసంస్కారమును గావించుకొనవలయును. నేరపడవలయు నని హెచ్చరించిరి.

విశాఖపట్టణవాసు లగు కల్లూరు బుచ్చిసుదనరావుగారు ప్రజలు నాయకులకేసో తనను నడుపవలయును. భగ్గివతో నుండిరి. ఈ ప్రవచనమువలె పాడింపుచున్నది. నాయకులు ప్రజాసేవకులుగాని నియంతలుగారు. ప్రజలే వారచే నెట్టిసేవను జేయించుకొనవలయునో నిర్ణయించుకొన సర్దులు. కొందఱు జైలులకు పోయినను చచ్చినను ఏమగునో యనుభవీత వదు.

ఉమ్మెన కనేకులు చచ్చినను దేశము పాడుపడిపోలేదు. ఉన్న వారే కార్యభారమును వహింపగలరు. మహమ్మదాలీ వగైరాలు జైలుకు పోవుటతో ఉద్యమము ఆగిపోలేదు. కడిగ సాగుచు న్నది. మిరుపేత్త వీడుదు. నిల్వలోదిగకుండ ఈతరాట్టు, ఉద్యమములో పాల్గొని కట్టపడనిది స్వరాజ్యమురాదు. బాలు రును పిన్నకయస్కులును చాల పనిచేయగలరు. శ్రీరాముడు, కృష్ణుడు మున్నగువారు బాలురుగ నుండగనే రాక్షససంహార మును గావించిరి. విశాఖపట్టణపు విద్యార్థు లెంతయోపట్టుద లతో కట్టముల కోర్చి చాల పనిచేయుచున్నారు. వలదన్న కొలదిని వచ్చుచున్న యువరాజునుగూర్చి జరుగు ఉత్సవముల నన్నింటిని బహిష్కరింపుడు. దొరతనమువారు గావించుచు దురాగతముల నామోదించిన ట్లగ్గమగు యువరాజుగమనము నెడల అనిష్టమును నూచింపుచు హరితాశమును జేయడు. కొందరు బ్రిటిషువారిని మనతో సమానముగ జూతుమనుచు న్నారు. దానికి నే నొడంబడను. వారిక్కునుండి పోయి మనతోపాటు ఈ దేశమునే తల్లిగ నంగీ కరించుచేసి వారిని సోదరులుగా నెంచెదనే గాని లేకున్న సమ త్వము నంగీకరింపను. ప్రస్తుతసంగ్రామమును పట్టుదలతో నడిపి జయముగాంచిన పిచ్చుట సర్వమును మన యిష్టప్రకారము నిర్ణ యించుకొనల వునది.

తిరువారే బ్రహ్మోత్సవ సుబ్రహ్మణ్యముగారు ఆసహ యోద్యమమునెడ దొరతనమువారి దృష్టియెట్లు మారుచున్నదో వివరించిరి. మొదట హింస చేసి, త్రివిధకరించిరి. తమ అయి ట్టమును చూచించియుారకుండిరి. గద్దించి బె ద రించిరి. మిత వాదుల బ్రయోగించి భేదోపాయమును గల్పించిరి. ఉద్యోగియు ల సభలకంటి ప్రతివాదము నలుపుడగిరి. మంత్రిలపట్టణముల ప్రోత్సహించిరి. అన్నియు విఫలమైనవి. భయకంపిత లుండి. జైలుల దెరచుచున్నారు. రాట మనగానే ఫీటులుచున్నారు. వానిపాద స్కూళ్లలో వలదనుచున్నారు. కద్రు గుడ్డకు చూచి బెదరుచున్నారు. గాంధీకాంతాత్మ మన గడగడలాడు చున్నారు. మహాయనిరాకరణాత్మ మహిమ నిష్ప డెలుంగని వారిన రనిరి.

15 తేదీని శ్రీ భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశరావుగారి కేసు విచారణకు వచ్చినది. స్వాహాండు రిపోర్టు ఉ ప్ప లూ రు న చేసిం పు రా వు, ప ను వు లే టి సూ ర్య నా వాయణ, ఫసిహారము శ్రీరాములు దొరతనమువారి సాక్షులు. బెజవాడ లో 19.2.21 నా డిచ్చిన యుపన్యాసము నేరాగోపణకు మాలము. అందు బ్రిటిషుసోల్దాను జూచి భయపడవలదు. ఈ ప్రభుత్వము రాక్షసప్రభుత్వము దొరలు దొరసాములు నీతనర్తన మును పాటింపరు. 20 వేలిస్తే గవర్నరుగారి భార్య నీమందు ఆటాడుతుంది మొదలగ నంగతులుండి బ్రిటిషువారియెడల ప్రజ లకు క్రోధమును, దొరతనమునెడల నిరసనమును గల్గింపుచుండె నను నేరము మోపబడినది.

సూర్యప్రకాశరావుగారు ప్రతివాదముచేయనిరి. కోర్టు వారికి తనవై నేరము మోపి విచారించునర్హు లేదనిరి. కాని తన దేశీయలకొరకై కొన్ని వాక్కుల డెల్పుదుననిరి. నేను నిర్భయ ముగా దోష మెక్కడనున్న ను వెల్లడింతును. దోషములుజూపుట ద్వేషముగాదు. నాన్నే హితుల లోపములనుగూడ బయలుపెట్టి సంస్కరింప నెఱును. అట్లే బ్రిటిషువారియెడను వర్తింతును. దొరలలో నాకు క్షే హితులు చాలమంది గలరు. బ్రాహ్మణుడ నయ్యెను నేను వారితో తిందును. నాకు దొరలంటే ప్రేమ. నాకు వారిజాతిమీద క్రోధములేదు. దొరతనపు దుర్మయములు నాకు గట్టపు ఈ దొరతపు పద్ధతి బా గుం డ లే దు. దాని నా కే పిం చుట, దాని యెడ ప్ర జలక సహ్యము గల్గించుట, దాని రూపుమాపుటకై ప్రజలచేత గట్టి ప్రయత్న ములు చేయించుట నాయుద్దేశ్యమే. అదితప్పనిలేని వారిగూర్చి నేను జాలిపడదును. నేను బ్రాహ్మణుడను. పూర్వము బ్రాహ్మ ణులు తామర్జించిన పుణ్యములో ఆరవపాలు చక్కవర్తి పంచి యిచ్చేవారు. మరయు చక్కవర్తి తత్పుచ్చేసినపుడు మందలించే వారు. నేన్నా బ్రిటిషుదొరతనమువారు బ్రాహ్మణుడని పిలిచి సంతోషకు నాకా యధికారము గలరు. చక్కవర్తి తప్పలు దిద్ద వచ్చును. బుద్ధిచెప్పవచ్చును. నాకు ద్వేషములేదు. దేశోపకారము కోరికై అటులచేయుచును. అది నాధర్మము.

ఇట్లు కొంతచెప్పిపిచ్చుకు 124 ఏ, 153 ఏ, క్లెక్టర్ క్రింద చార్జి చేయబడిరి. మరునాడు స్టేటుమెంటు నిచ్చెద నని సూర్య ప్రకాశరావుగారు చెప్పటతో నాటి విచారణ ముగిసినది.

తలకు చాకులలో సాయంతనము మహాపన్యాసములు జరిగినవి. కందాళ సర్వేస్వరరావుగారు విహ్వల భయమును గూర్చి పువన్యసించిరి. బాల్యముననే నరుడు, సత్కార్యాచరణ

కు బూనవలయును. శ్రీకృష్ణులట్టి వయస్సుననే మహాత్మాగ్య ముల గావించిరి. హెచ్చురీతి, మాజీని, వాస్తావ్యడిగామా మొదలగువారు ఘనకార్యములను ముదుసలులు గాకమునుపే చేసిరి. వెదలు వలదనుచుండగా మే మెట్లు రాజకీయరంగమున దిగుదు మాయని శంకింతు లేని వారికి ప్రహ్లాదాదుల ఆదర్శముంజూపుడు. సిగరెట్లు ద్రావుట గాగల దుహ్మగ్యములకై యవిధేయత జూపుటకంటే దేశారానభక్త యాజ్ఞల మీరుట మంచిదే. ప్రహ్లాదని లీల తత్కంఠల విషయములలో మీరు పిచ్చవాక్య పరి పాలనము తప్పక చేయుడు. ఇట్లనేక విషయముల బోధించిరి.

తదనంతరము ముప్పి లక్ష్మీనారాయణగారు ఆర్థిక శాస్త్రము పట్ల పాశ్చాత్యులభావములను వివరించిరి. ఆ వెట్లు ప్రపంచమును భోగలలో మంచి అధోగతికి నీచుచుండెనో తెల్పిరి. ఆ మార్గములు మహాపదవకరములు. ఆత్మవిశ్వాస హేతువులు. రాటము మహాతరణోపాయము. అసహాయయోగము సర్వసమర్థమైనది. అనేకో వాహరణలతో కడు వ్యవస్థ ముగా నుపన్యసించిరి.

1921 సం॥ విజ్ఞానచంద్రికా పరిషత్పత్రికా ఫలితములు

ఈ పత్రికలో 1921 వ సం॥ నందు మొదటి తరగతిలో నెవ్వరును జయముపొందలేదు. రెండవతరగతిలో 6 గురు కృతార్థులైరి.

- 1. అట్లూరి-వెంకటసీతమ్మ, అంగలూరు: విజ్ఞానచంద్రికా మండలివారి యుత్తమ బహుమానము రూ 116 లు. మిగతా బహుమతులలో కొన్ని యామె యిదివరకే పొందియున్నారు.
- 2. కూరాడ- జగన్నాథరావు, బర్హంపురము: శ్రీ ఉయ్యూరు జమిందారుగారి 1 వ బంగారుపతకము
- 3. పెర్రాట్ల- సత్య నారాయణశర్మ, కాకినాడ: శ్రీ ఉయ్యూరు జమిందారుగారి 2 వ బంగారుపతకము.
- 4. పులేపు- సూర్యనారాయణమూర్తి, కాజుంకిది: శ్రీ ఉయ్యూరు జమిందారుగారి 3వ బంగారు పతకము.
- 5. తుంపర్తి- సుజీవరావు, పెనుకొండ: రావిచెట్టు రంగారాయ బంగారుపతకము
- 6. కాళూరి- వెంకటనరసింహరావు, విజయనగరము.

ఈక్రింద వివరించిన బహుమతులకు జయముపొందినవారు లేనందున అవి వినియోగపడక నిలువలొనరున్నవి.

- 1. శ్రీ పితాపురంరాణీగారి శ్రీల యుత్తమబహుమతి రూ. 100 లు.
- 2. శ్రీ దుగ్గిరాల లక్ష్మీనరసమ్మగారి గోదా పరిజిల్లా శ్రీలబహుమతి 2వ వెండిపతకము.
- 3. శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు చిత్తూరుజిల్లాపురుషుల కిచ్చు బహు మానము రూ 10 లు.
- 4. శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు చిత్తూరుజిల్లా శ్రీల కిచ్చు బహుమానము రూ 10 లు.

ఆ. లక్ష్మీపురి, మానేజరు.

విజ్ఞానచంద్రికా పరిషత్కార్యాలయము, 19 హా65కోడు మదరాసు. 18-11-21.

తృతీయ ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆదిమాంధ్ర మహాజనసభకు అగ్ర్య తులుగా నుండుటకు అఖిలభారత దేశీయ మహాజన సభాసభ్యు లును, ఆదిమాంధ్రులును అగు శ్రీయుత కుసుమ వెంకటరా మయ్యగారు అంగీకరించిరి. ఆదిమాంధ్రసభయు, అస్పృశ్య నివా రణసభయు గుంటూరు కృష్ణా కాటన్ ప్రెస్సు అవకాశలో జరుగును. ఆదిమాంధ్రులకు భోజనవసతులుకూడ అక్కడే చేయ బడును. పెనుమాక సోమయ్య, కార్యదర్శి.

అప్రకము

డబ్బిల్ డిమి పింటింగ్ మిషను

చక్కగా పనిచేయుచున్నది.

త్వరపడుడు.   త్వరపడుడు.

ఆంధ్ర పత్రికాఫీసు,

చెన్నపురి.

మొట్టమొదట గమనింపు.

యోగ్యతావ్రములు 2942

(1) నేను పేరుల సంబంధమైన వ్యాధి 7 సంవత్సరములనుండి బాధపడుచుంటిని. కాకీ దుర్గా మెడికల్ హాల్ వా ట్రైకోజా అనేది స్వేచ్ఛలో బాధపడును నేనింకను తరువాత స్వప్రయోగము.

ఉజ్జయిని } ఎల్. సి. కపూర్, 28-9-18 } తేజ్ ప్రాథమిక

వ్రతించు ప్రయోగము చదువదగిన గ్రంథములు

(1) ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యచరిత్రము:—ప్రపంచములో పాతకభాగమును ఆంగ్లేయులు తెలుసు సంపాదించిరి తెలుపు గ్రంథము రూపు 1—4—0. (3207)

(2) అర్థశాస్త్రము:—మన దేశమున దక్షిణభాగ అధికముగ నుండుటకు కారణముల తెలుపుచు విశ్వవ్యాప్తమైన యగుటకు మార్గముల నూచించు గ్రంథము రూపు 1.4-0 ఈ రెండు పుస్తకము లేక కాలమున కొనువారికి పోస్టు ఖర్చులుండవు. కలయువారు గ్రంథకర్త యును మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య, ఎం. ఏ. చరిత్రోపన్యాసములు, మహారాజావారి కాలేజీ, విజయనగరం అని వ్రాయవలెను.

ఇంద్రజాల మహేంద్ర జాలము

ఈ అపూర్వ గ్రంథములో జర్మనీ గారడి, యోగదృష్టి, నాస్తికానుభవము, ఇంగ్లీషు ఇంద్రజాలము, మంత్రకాస్త్రము, భూతవైద్యము, యంత్రములు, ఆమెరికావాసి చీట్లకేక తమా సులు విచిత్ర విశేషవిద్యలు గలవు. ఇంతేగాక మనుష్యుని మాయముచేయుట, మామిడి చెట్టును పుట్టించుట, జీవములో శుభాధిపతులగుట, కీరములను తలకాయాచేత మాటలాడించుట, భూమిమైన గజము ఎత్తున గాలిలో మనుష్యుని నిరాధారముగా నిలుపు మొదలగు విచిత్రములు అనేకము లున్నవి. ఈ గ్రంథ మును చదివిన అత్యద్భుతముగా మేజిక్ కళగలవని గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నాము. దీనివల రూ 4.0-0 లు. (2113-688) పి. ఆర్. జనార్దనం నాయుడు, ఒంగోలు. (గుంటూరుజిల్లా)

రాజకీయ గ్రంథములు

1. స్వరాజ్యరథము (నాటకము) 0 8 0
2. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము (ఆంధ్రమాస) 0 6 0
3. మహాత్ముని జీవితచరిత్ర 0 4 0
4. అరవింద యోగుని జీవితము 0 5 0
5. మహాత్ముని జీవితము 0 2 0
6. శాసన తిరస్కారము (ఫోటో) 0 2 0
7. గాంధీగారి హైందవస్వరాజము 0 8 0
8. తిలకు మహారాజుని శతకము 0 4 0
9. ఆంధ్రమాత (నాటకము) 1 0 0
10. భారతోద్బోధము 0 4 0
11. రాజపుషంపదేవము 0 1 6
12. పంజాబువధలు 0 8 0
13. మహాత్ముని యువదేశములు 0 12 0

ఉపేంద్ర ప్రచురణాలయము

17. నారాయణ మొదలి వీధి, మద్రాసు

“అన్యుత నివిష్యత్ ఫలదర్శిని”

ఇది మంచి శత్రుకర్తయైన పుస్తకము. ఈ పుస్తకము ప్రతి గురుభావమును ప్రతిదినమును మిక్కిలి ప్రవేశముగలదు. ఇది మాయకొనుటకు బాధకము, పుట్టిన తేదీ, నక్షత్రము, మొదలగునవి అత్యంతములైన, నులకమైన తెలుగులో వ్రాయబడినవి. గొప్ప నర్తకికేటులను పొందినది వల 1 యా ప్రస్తుతం ఏలూరు సబ్ జడ్జిగారగు ఆరీ నారాయణరావు వంతులు బి. ఏ. బి. ఎల్. నా రిట్లు వ్రాసిరి. “రాగల దానిని తెలిసికొన గోరువారికి యీ నివిష్యత్ ఫలదర్శిని సంపాదించుకొని చదివిన నా నిశ్చయము.” పుస్తకమును కలయువారు దిగుత చిరునామాకు వ్రాయవలయును.

తాతా జ్యోతిషవిద్యాలయము.

7888 వోడవరం, వికాబజ్జుం, బెల్ల

నమ్మకము (1842)

బంగారు వెండిరత్నము

ముల నగలును ఇతరవిస్త్రములను

కావలసిన యిచ్చిన పుచ్చుకొని

కైకము ఇవ్వబడును

ఉమిడి-రామయ్య శెట్టి

గురుసామిశెట్టి కంపెనీ

25, బై నాబజారురోడ్, మదరాసు

నగలు కావలసినవారు ప్రాచీనోదాన నిర్మితమైన భగవత్ తమారులేనీ విక్రయించుటకు వుంచబడును. తమారుల పనివాటిని అధిష్టముగా అర్జునులేనీ తమారులేనీ యిచ్చబడును. పిక్సారి అర్జును యిచ్చి నగలు తమారుల పనివాటిని వారి కలన మా నమ్మకము తెలిసికొనవచ్చును.

వనోదధివరస్వరత్నము

రక్తహీనరస రక్తముయొక్క పరిశుభ్రతను పోగొట్టు తమారుల పేరర్పిత గాంచినది. భర 1-10-0

ఇండియా సినిమానందు పచ్చటిరసను తపాలాఖచ్చు ప్రతికముగా పంపుచును. (3978)

వివాసము పి. డి. సాదంకో.

నెం 144 ఫననవాడి బొంబాయి.

బహుమానము

వైద్యవిద్య

ఆయుర్వేదశాస్త్రములను మార్గదర్శి

అన్ని భాషలలో బోధకుడు.

రాజవైద్య నారాయణజీ కేశవజీ,

27, చీనాబజారు, మదరాసు.

మలయ చందనము.

గనేరియా అను పెగోగమునకు కుకారము.

పథ్యమలేదు. పిరికారితో పనిలేదు. ఎటువైపు, తెలుపువచ్చు, అను మూడు విధముల పెగోగమును మూడు పూటలలో మాన్యును. శ్రీల కుకుడు వ్యాధులకు కూడ ఇది రాజోధము. డబ్బీ 1-6 వల 2-4-0

2 చందినీ (చలయచందనమున కనుపానము) డోస్సు 8-0-0

1922 కేలండరు 1922

రంగుల చిత్రపటము. ముద్దుల మాటగట్టుచున్నది. వారములు తెనుగులో నున్నవి. వల 1-6 0-8-0, డబ్బు 2-0-0. ఒకటి కావలయువారు 4 అణాల పోస్టుచీట్లు పంపవలెను. నాలుగింటికి తక్కువ కొరవారికి పోస్టుచీట్లు అధికము గును. ప్రతియింట నుండెడిగినది. కొలపిత్రుతులే యున్నవి. (1261)

గంధగృహస్థనీ, రాయవరం. (నోవావారి.)

స్వదేశ మాస్తనిరిత వస్తువులు.

గట్టి వని! వెల సరసము!!

ప్రళప్తమైన ఉక్కుతో తయారుచేయబడు చున్న చిన్న, పెద్దనైజల మడతచాకులు, పేనా కత్తులు, బత్తాయికత్తులు, లీవరు విశేషముగా వేసి తయారుచేయబడుచున్న అన్ని నైజల యిత్తడి కప్పతాళములు, ఇనుకకప్పతాళములు, మేలయిన ముగలికత్తులు, ఇత్తడి యిరుముకలిసిన కప్పతాళములు, నుంచి తాళములతో బందోబస్తు చేయబడిన యిరుగుపెట్టెలు వగైరా సామానులు మా కర్మాగారమున రియా రగలున్నది (3081)

భరఖాస్తుల పంపిన ధరలు తెలుపబడును.

కర్తవ్యలకు సరసమైన కమిషన్ నీయబడును.

కంటి చిరునామా: } బి. వెంకటేశ్వరు అండ్ కో., "ఇండస్ట్రీసు" } కట్టపు అండ్ లాక్ మేకర్స్ etc. వెల్దాపురం. (నోవావారిజిల్లా)

పాశ్చాత్య వెంకటాచల వండితుల

ఆయుర్వేదీయ సిద్ధాపదమగు

లోకామయహర

కస్తూరి మాత్రల వలె

నర్మలైత్యునికొకటిగా నిర్మితమగు

కొకటి లేదని భారతముగా చెప్పవచ్చును

పిట్టల ఆశ్రయమైన యే వస్తువు లేరలేదు

గావున ఆపుచు పుట్టిన శిశువు మొదలుకొని

వృద్ధులవరకు ప్రతిఒక్కరైనా సుఖమునకేక

సేవించవచ్చును. ఈ మాత్రము రి మండి రి త

గకు తాంబూలములో గాని లేక వట్టి వోజీ

లోగాని ప్రతిదినము ఉపయోగించుచు వచ్చుక

ఎడల మందము అల్లము మలబద్ధము చితి

బద్ధము బద్ధము చులేనియాజ్వరము శీతము

వాతము. దగ్గు, పడితము వరముల వోజీ ఇల

హీనక ఇంపు ఎంకా ప్లేరు కలరా మున్నగు ఇంకా అనేక

వ్యాధులకు దగ్గురకు రునియ్యదు. బల్బుగలిగిన వక ఉపయో

గించిన తరుణమే గుణ మిచ్చును. పిక్సారి ముచ్చించి తల

పిని గురుస్తూ వ్యాపారములు ఉపాధ్యాయముల విద్యార్థులు

మూడుశ్రీలు కూడ ఈ మాత్రలను సేవించి గుణమును పొగ

డు చున్నారు. 250 మాత్రలు గల సీసా 1-6 వల 0-4-0

ఒక సీసా మొదలు 6 సీసాల వరకు పోస్తే 0-4-0 ఒకేసారి

6 సీసాలను తెప్పించిన పోస్తే తో రూ 1-8-0

12 సీసాలు " " 2-12-0

25 సీసాలు " " 5-2-0

మద్రాసునందు అన్ని దుకాణములందు దొరకును

శ్రీ శ్రీతా రాఘవ వైద్యశాల

(301-594) గు నూ రు.

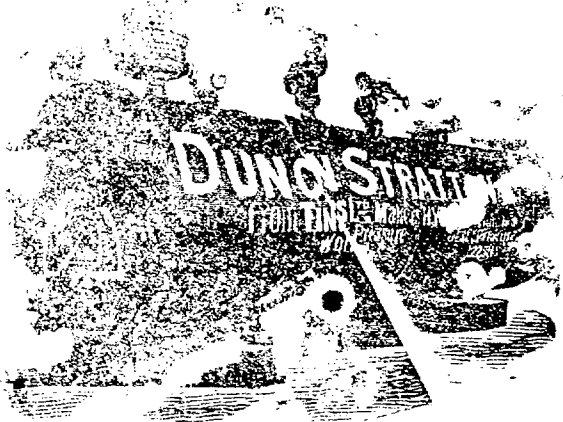
కంటి చిరునామా— కంటిక్ మైసూరు.

DUNCAN STRATTON & Co.

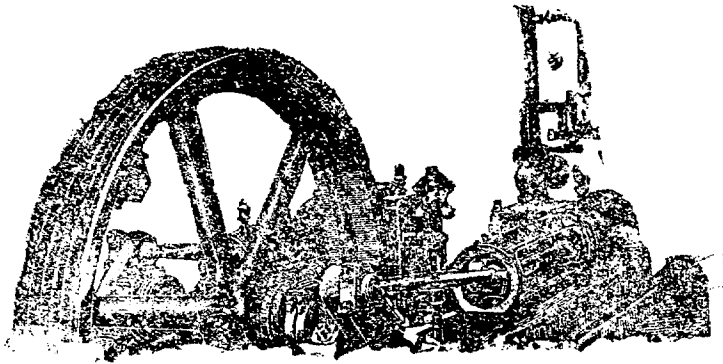
డన్ కన్ స్ట్రాటన్ అండు కో.

(2413)

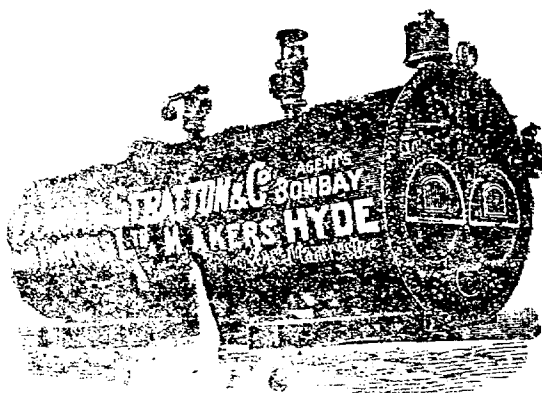
ఎంజనీర్లు, మెషిన్ రి ఇంజనీర్లు. 9 మెయిన్ వీది, బొంబాయి.

బాడెన్ 10 అడుగులు
మొదలు 24 అడుగుల వరకు
మందులు — డయామీటరు
అ. 4. మొదలు 6 అ. 6 అం.
వరకు యందును.
స్టీమ్ క్రాన్ లు (మెషిన్)
80 హానులు మొదలు
160 హానుల వరకు వందును.

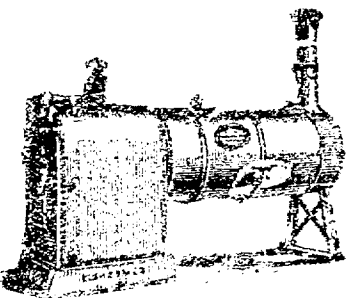

హైడ్రాను స్పిల్ కాంపెన్స్ బాయిలర్లు.

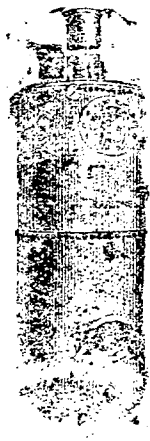

హైడ్రాను స్పిల్ లంకామైరు బాయిలర్లు.
బాడెన్ 28 అం మొదలు 62 అం వరకు వందును.

డయామీటరు 6 అం మొదలు 8 అం వరకు వందును.
స్టీమ్ క్రాన్ లు (మెషిన్) 100 హాను మొదలు 250 హాను వరకు వందును.

హోకో మల్టిప్లయిబల్ బాయిలర్లు.
స్టీమ్ క్రాన్ లు (మెషిన్) 80 హానులు మొదలు
100 హాను 120 హాను 150 హాను వరకు వందును.

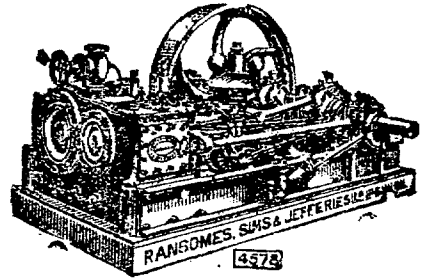

వర్టికల్ బాయిలర్లు.
డయామీటరు 80 హానులు మొదలు
100 హానులు వరకు వందును.

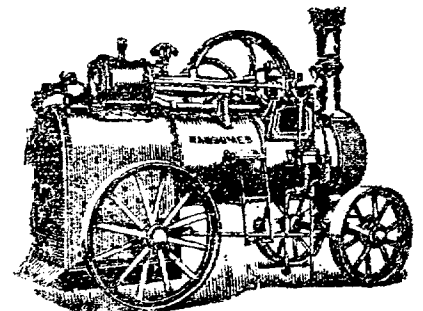
ఈ క్రింద తెలుగుబడిన వాటిని
సప్లయ చేయుదుము.
దూది బిల్డింగు మెషిన్, వాటి పామానులు
దూది వెస్టింగు మెషిన్
దూది స్పిన్డింగు మెషిన్
దూది పీచింగు మెషిన్
అన్ని రకముల స్టీము ఎంజిన్లు
అన్ని రకముల స్టీము బాయిలర్లు
కోల్డ్ వర్క్ మిల్లింగు మెషిన్
మానె మిల్లు మెషిన్
మంచుగడ్డకేయు మెషిన్
వర్క్ రియోమెంటేయు మెషిన్ వాటి పామా
అన్ని రకముల పంపింగు మెషిన్లు
కాగళ్లు, క్లౌస్టరు సుంబంధమైన కోరముట్లు
కిరగక్ మానె కురుడు అయిల్ ఎంజిన్
ఎలక్ట్రిక్ లైటింగు (ప్లాన్టు) కోరముట్లు
లేకులు వర్క్ పామా కోరముట్లు
స్టీలు షాప్టింగు, కప్పింగులు, వెల్డెర్లు
కాట్ బరక్ అండు కాన్స్ట్రక్షన్ వర్క్ ఫ్రీమ్.
వగయిరా అన్ని రకముల పామానులు.

నైట్ బ్రైన్స్ కాంపెన్స్
'హిందూస్థాన్' ఎంజనీలు.

(కాన్స్ట్రక్షన్ మెషిన్ల పాటా తయారుచేసి,
ఇందులో సింగిల్ సిలిండరు ఇంజనీలు మాత్రం గలవు.)

హెన్రీడు కాంపెన్స్ ఎంజనీలు.

హోర్స్ ల స్టీము ఎంజనీలు.
సింగిల్ సింగిల్, డబుల్ సిలిండరు గలవి.
స్టీము క్రాన్ 120 హానులు గలవి.
కాంపెన్స్ — హై, లో, మెషిన్ సిలిండరు.
స్టీము క్రాన్ 150 హానులు గలవి.

వివరములకు, ధరలకు బొంబాయిలో యుండు డన్ కన్ స్ట్రాటన్ కంపెనీ కై నను లేక

బెజవాడ (కృష్ణాజిల్లా)లో యుండు ఇంగ్లీషు స్టాంపు ఇంజనీరింగు కంపెనీ ప్రాప్రైటరు గారైన
మానేవర్ బాపనయ్యగారి కెనను వ్రాయవలెను

అమృతాంజనము అన్నోపలకు ది. యృతము.

దగ్గు, శైలియ, వడికము, రొమ్మవడికము, తలమెప్పి, వాయుప్రసోక్తము,
పోట్లు, బెణుకులు, బిల్లలు మొదలగు నొకలకు దివ్యామృతము.

చక్కని దబ్బో నూ మొదలు 0-10-0; దబ్బో 1-8 రూ 5-12-0. పోస్టుఖర్చు కలు.

అమృతాంజనం డి. పో. } 109, ఫెరి రోడ్డు, బా బాయి,
6 తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

